

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
ธีรธร สุธีธร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2559

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
ธีรธร สุธีธร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

บทคัดย่อ
ของ
ธีรธร สุธีธร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2559

ธีรธร สุธีธร. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง, อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์.

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และ 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่ และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 226 คน จากนั้นนำไปสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) ต่อจากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบสอบถามคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เท่ากับ .972 และค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เท่ากับ .980 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และสมการถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis-Enter Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมุ่งมั่น ด้านความสามัคคี ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความใฝ่รู้

2. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสัมพันธ์กับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.10 โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการนิเทศภายในสถานศึกษามีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ตามลำดับ

THE ACADEMIC LEADERSHIP OF TEACHERS AND THEIR INFLUENCE ON THE MORAL
AND ETHICS OF PRIVATE PRIMARY SCHOOL STUDENTS UNDER THE AUTHORITY
OF THE NAKHON PATHOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

June 2016

Teeratorn Suteetorn. (2016). *The Academic Leadership of Teachers and their Influence on the Moral and Ethics of Private Primary School Students under the Authority of the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1*. Thesis, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Somchai Thepsaeng, Dr.Somboon Burasirirak.

The two purposes of this research were to study 1) the levels of moral and ethical behavior among private primary school students in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1; 2) the level of academic leadership among teachers of private primary school students in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1; 3) the relationship between the academic leadership of teachers and moral and ethical standards of private primary school students in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1; and 4) the academic leadership of teachers influencing the morals and ethics of private primary school students in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1.

The samples consisted of 221 teachers in private primary schools in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 in 2015 by using Krejcie & Morgan (1970: 608) to define the sample size. The proportional stratified random sampling used the school size as strata to calculate the sample size. Thereafter, random sampling was done by lottery. The instruments used for data collection were 5 point-rating scale questionnaires with IOC (Index of Item-Objective Congruence) of 0.60 to 1.00 and reliability of moral and ethical standards of the students was .972 and the reliability of academic leadership of teachers was .980. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient, multiple correlation and multiple regression analysis-enter method.

The research results were as follows:

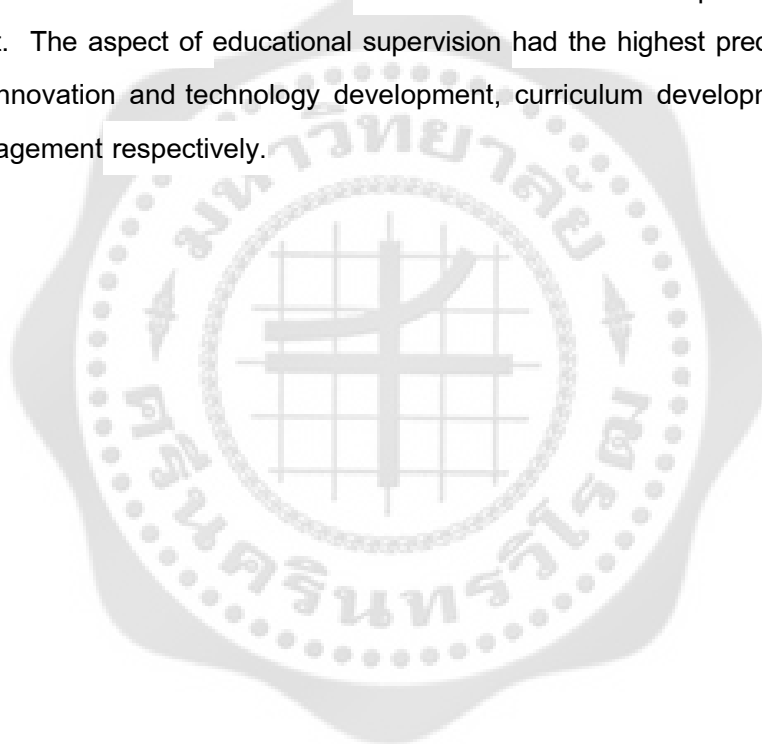
1. The level of moral and ethical standards of private primary school students in the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 as a whole was at a high level. When considering each individual aspect, the research found high levels in all aspects and in descending order, as follows; work commitment, unity, discipline, honesty and integrity, and knowledge acquisition.

2. The level of academic leadership of teachers of private primary school students in Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 as a whole was at a high level. When considering each individual aspect, the research found high levels in all aspects to be at high level in all aspects and in descending order, as follows; learning process management,

curriculum development, educational innovation and technology development, educational supervision and learning resources development.

3. The academic leadership of teachers had a statistically significant correlation with the moral and ethical standards of private primary school students in the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 at a level of .01 indicated that the two variables had a highly significant relationship.

4. The Academic leadership of teachers in terms of curriculum development, learning process management, educational innovation and technology development and educational supervision affecting moral and ethics of private primary school students in the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 was at a level of .01. The predictive power was at 61.10 percent. The aspect of educational supervision had the highest predictive power, then educational innovation and technology development, curriculum development and learning process management respectively.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ของ
ธีรธร สุธีธร

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาทางการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรินทร์ ชัยวิสุทธิราษฎร์)
วันที่ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

.....ที่ปรึกษาหลัก กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์) (อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำการทำงานวิจัย ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยอันทรงคุณค่านี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความกรุณาดังกล่าว ตลอดทั้งคณาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ และให้คำปรึกษามาโดยตลอดระยะเวลาขงการศึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงปริญญานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง อาจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.จันทร์ศมี ภูติอริยวัฒน์ ที่ให้ข้อเสนอแนะเป็นคุณประโยชน์ในการทำงานวิจัย อีกทั้ง ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.จันทร์ศมี ภูติอริยวัฒน์ ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขปริญญานิพนธ์ให้สำเร็จสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุเทพ ตระหง่าน อาจารย์ ดร.คณิต สุขรัตน์ อาจารย์ ดร.อมรลักษณ์ คล้ายเรือง อาจารย์ ดร.คัมภีร์ ชีระวิทย์ และ อาจารย์ ดร.เฟื่องฟ้า เรืองเวช ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ทั้ง 17 โรงเรียน ที่เอื้อเฟื้ออำนวยความสะดวก และเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง อีกทั้งอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนขอขอบพระคุณ ครูผู้สอนในโรงเรียน เอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณเพื่อนสนิทร่วมชั้นเรียน นิสิตปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา รุ่นที่ 36 ภาคปกติ ทุกคนที่ทำให้กำลังใจและผลักดันให้เกิดแรงบันดาลใจ อีกทั้งเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันและกันด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุพการีทั้งสาม คือ คุณพ่ออภิรักษ์ สุธีธร คุณแม่สุกัญญา สุธีธร และ คุณย่ากัลยา สุธีธร ที่ส่งเสริมสนับสนุน และให้กำลังใจผู้ทำวิจัยมาโดยตลอด ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

ธีรธร สุธีธร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมติฐานของการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บริบทของโรงเรียน	11
วิสัยทัศน์	12
พันธกิจ	12
เป้าประสงค์	12
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรม	13
ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม	13
ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม	16
ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	17
แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	30
คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน	39
ความซื่อสัตย์	39
ความมีระเบียบวินัย	41
ความใฝ่รู้	43
ความมุ่งมั่น	44
ความสามัคคี	45
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและภาวะผู้นำทางวิชาการ	50
ความสำคัญของภาวะผู้นำ	51
ความหมายของภาวะผู้นำ	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
แนวคิดของภาวะผู้นำทางวิชาการ	53
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขต	
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	60
การพัฒนาหลักสูตร	60
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	64
การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	72
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	80
การนิเทศภายในสถานศึกษา	85
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของ	
นักเรียนในโรงเรียน	99
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	100
งานวิจัยในประเทศ	100
งานวิจัยต่างประเทศ	105
3 วิธีดำเนินการวิจัย	108
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	108
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	108
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	108
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	109
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	110
การเก็บรวบรวมข้อมูล	110
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	111
การจัดกระทำข้อมูล	111
การวิเคราะห์ข้อมูล	111
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	112
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	113
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	113
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	114

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	131
สรุปผลการวิจัย	131
อภิปรายผล	132
ข้อเสนอแนะ	136
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	136
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป	136
บรรณานุกรม	137
ภาคผนวก	157
ภาคผนวก ก	158
ภาคผนวก ข	169
ประวัติย่อผู้วิจัย	182

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายละเอียดของโรงเรียนเอกชนในระบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1	13
2 แสดงการวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	36
3 แสดงการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการ	59
4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน	109
5 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงานของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียน เอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558	115
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน	116
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมและรายข้อ	117
8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความมีระเบียบ วินัยโดยรวมและรายข้อ	118
9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความใฝ่รู้ โดยรวมและรายข้อ	119
10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความมุ่งมั่น โดยรวมและรายข้อ	120
11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความสามัคคี โดยรวมและรายข้อ	121
12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน	122

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ	123
14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ	124
15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมและ รายข้อ	125
16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ	126
17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียน เอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยรวมและรายข้อ	127
18 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน	128
19 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยที่ส่งผล ต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 เป็นตัวแปรเกนส์ โดยวิธี Enter	130

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
2 การพัฒนาหลักสูตร	62

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการพัฒนาในประเทศ ในปัจจุบัน ตลอดทั้งการทบทวนผลการพัฒนาที่ผ่านมาได้สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการประเทศที่ไม่สมดุล ไม่ยั่งยืน และเปราะบาง จากความผันผวนของปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาให้เป็นที่ไปในทางสายกลางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลง (อมรวิทย์ นาครทรรพ. 2548: 1) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 สรุปได้ถึงการปฏิรูปการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ เพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือ การพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ขณะเดียวกันการดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยองค์กร ปฏิบัติคือสถานศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (ธีระ รุญเจริญ. 2545: 2) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 11 ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาให้เน้นคนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้การพัฒนาเกิดความสมดุล อีกทั้งได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน โดยเน้นการพัฒนาด้านสุขภาพ และการพัฒนาการศึกษาทุกรูปแบบ ดำเนินการปลูกจิตสำนึก ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมความรู้รักสามัคคี ปลูกจิตสำนึกในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่ประกาศใช้ระหว่างปี 2555 – 2559 ได้สานต่อแนวความคิดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้และทักษะความสามารถ ทั้งยังมีสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยการจัดกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษา ให้ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม

และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา เพราะฉะนั้นในการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการศึกษาเป็นปัจจัยหลัก หรือเป็นเครื่องมือหลัก เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญและส่งเสริมคนในชาติให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 3 – 6)

จากการรายงานขององค์การยูเนสโก เรื่องการศึกษาคือขุมทรัพย์ภายใน จัดพิมพ์ในปี ค. ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) รายงานนี้มุ่งแสวงหาแนวทางจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มต้นในปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ระบุว่าการศึกษาที่พึงประสงค์ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ เรียกว่า “สี่เสาหลักทางการศึกษา (Four Pillars of Education)” หมายถึง เสาหลักของการศึกษาทั้งสี่เสาที่ช่วยค้ำกันไว้ จะขาดเสาใดเสาหนึ่งไม่ได้ ถ้าขาดเสาใดเสาหนึ่ง การศึกษานั้นก็เป็นการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์ บกพร่อง และไม่สามารถสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้นมาได้ สดมภ์ทั้ง 4 ประกอบด้วย 1) การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Learning to Know) เรียนเพื่อรู้ การเรียนเพื่อเตรียมเครื่องมือสำหรับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเตรียมจิตใจของนักเรียนให้มีความพร้อมที่จะศึกษาต่อไป 2) การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ (Learning to Do) เรียนเพื่อใช้ทำงาน มุ่งภาคปฏิบัติต้องผลิตคนให้มีความสามารถหลากหลาย (Personal Competence) ให้มีความสามารถในด้านการทำงาน ด้านมนุษย์สัมพันธ์ ความสามารถในการบริหารจัดการ ต้องมุ่งส่งเสริมให้คนมีมนุษยสัมพันธ์และมีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานร่วมกัน สอนให้เก่งทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ (Learning to Live Together) มุ่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดีที่ใช้ความรู้ ความสามารถ ทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น นั่นคือ สอนให้อยู่อย่างมีคุณภาพด้วยการทำคุณประโยชน์แก่สังคมตรงกับภาษาอังกฤษว่า Learning to Live Together แปลว่า เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันฉันมิตร และ 4) การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ (Learning to Be) การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เต็มตามศักยภาพทั้งทางกายใจ ทางสังคม ทางอารมณ์และทางปัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องพัฒนาคนให้ครบทั้ง 4 ด้าน ตามหลักพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้ 1) กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย มีทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตามแนวหัตถศึกษา 2) ศิลภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม รู้จักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม และจริยธรรมตามแนวจริยศึกษา 3) จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ไม่ดูถูกตนเอง มีสุขภาพจิตดี มีความสุขสมควรตามแก่ฐานะ ภาวนาข้อนี้เปรียบได้กับสุขศึกษาเน้นที่ความสุขกายและสุขใจ และ 4) ปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) มีเสรีภาพทางความคิด คือ คิดเป็นตามหลักโยนิโสมนสิการ สามารถแสวงหาความรู้พอที่จะจัดการกับความทุกข์ ที่เรียกว่า ทักษะในการแก้ปัญหาของชีวิต ภาวนาข้อนี้เปรียบได้กับพุทธศึกษาแต่ละสดมภ์แห่งการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญจะขาดมิได้ การศึกษาไทยจะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ต้องมีองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวมาแล้วนี้ (พระเทพโสภณ. 2546: 25 – 26)

ดังนั้น องค์ประกอบที่สำคัญหรือเครื่องมือที่จะช่วยพัฒนานักเรียน คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรมที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรมมีคุณภาพภายในคือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรมเป็นเกณฑ์สากลที่ตรงกัน เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม เป็นต้น เป็นสภาพการณ์ของการทำความดี คือ ความเหมาะสม

ตามควรต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่สามารถจำแนกได้ สามารถสั่งสอนอบรมให้ปฏิบัติตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ถูกต้องมีสติสัมปชัญญะรับผิดชอบชีวิต ตามทำนองคลองธรรม มีจิตใจลักษณะนิสัยและความตั้งใจหรือเจตนาที่ดีงาม (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). 2549: 55 – 57)

ลักษณะของคุณธรรมนั้น เป็นสิ่งละเอียดอ่อนอยู่ในจิตใจของแต่ละคน ไม่อาจวัดหรือควบคุมได้ด้วยกฎหมาย หรือข้อบังคับใดๆ แต่ควบคุมได้ด้วยจิตสำนึกของตนเอง ผู้ที่มีจิตสำนึกในคุณธรรมสามารถห้ามความคิดที่ไม่ถูกต้องของตนเองได้ และสามารถยับยั้งการกระทำที่ไม่สมควรและสามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีได้ การพัฒนาให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและและเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคมในอนาคตนั้น นักเรียนต้องได้รับการฝึกฝน อบรมทั้งทางร่างกายและจิตใจดังพุทธพจน์ที่ว่า ผู้ที่ฝึกตนดีแล้ว ถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์งาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2546: 33 – 34)

ครูจึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมความรับผิดชอบ และสนับสนุนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน (Flath. 1989: 56) จูงใจให้นักเรียนร่วมกันทำงานเป็นทีม เกิดความสามัคคีกลมเกลียว และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (The National Association of Elementary School Principals. 2001: 12) ครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะมีการตั้งความคาดหวังสูงในการปฏิบัติงาน สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนประสบความสำเร็จ โดยเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง (Blasé; & Blasé. 2000: 31) อีกทั้งการให้การนิเทศภายในสถานศึกษา ครูมีการแนะนำ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของเพื่อนครู ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงการต่างๆ การจัดกิจกรรมชุมนุม การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ แก่นักเรียน ตลอดจนกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความมุ่งมั่นพยายามทำงานเต็มกำลังความสามารถ (Weindling. 1990: 13; Harden. 1988: 88; & Whitaker. 1997: 56)

สภาพปัจจุบันนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านความมีระเบียบวินัย ได้แก่ การแข่งคิวในการรับประทานอาหาร การพูดคุยระหว่างเคารพธงชาติ การส่งเสียงดังในขณะเรียน เป็นต้น อีกทั้งยังมีปัญหาด้านใฝ่รู้ใฝ่เรียน นักเรียนมักชอบอ่านการ์ตูนมากกว่าการอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระ ขาดความตั้งใจในการเรียน ตลอดจนชอบทะเลาะกันในห้องเรียน เป็นต้น (วิลัย ตั้งจิตสมคิด. 2544: 2 – 5) การที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จได้นั้น จึงต้องอาศัยครูในการปลูกฝังถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยเฉพาะครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะมีบทบาทในการปรับปรุงและสนับสนุนการสอน กำกับ ติดตามเพื่อการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ ทั้งมีการพัฒนาหลักสูตร การสอน การอำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา และส่งเสริมบรรยากาศทางบวก รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้น (Halverson. 2001: 56) โดยภาวะผู้นำทางวิชาการมีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทาง

การศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการนิเทศภายในสถานศึกษา (Chekley. 2008: 21; Wilson. 2004: 59 – 71; & Glickman. 1990: 12)

ด้วยเหตุผลของความสำคัญ ความเป็นมา และปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยนำผลวิจัยมาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ตลอดจนภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในสถานศึกษาเอกชนให้มีคุณภาพ นอกจากนี้แล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเกณฑ์การประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสถานศึกษาเอกชน ต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ทำให้ครูทราบถึงระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 สามารถนำไปพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลต่อไป
2. ทำให้ครูทราบถึงระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 สามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูให้เกิดประสิทธิผลต่อไป
3. ทำให้ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และสามารถนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาด้านคุณธรรม

จริยธรรมของนักเรียน รวมทั้งกำหนดนโยบายหรือวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 571 คน จำนวน 17 โรงเรียน (ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ปีการศึกษา 2558 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. 2558)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสูตรเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 226 คน ผู้วิจัยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง 50 เปอร์เซ็นต์จากโรงเรียนทั้งหมด 17 โรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียน 9 โรงเรียน และใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโดยการสังเคราะห์ได้ ดังนี้

- 1.1.1 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.1.3 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 1.1.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.1.5 การนิเทศภายในสถานศึกษา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยการสังเคราะห์ได้ ดังนี้

- 2.1.1 ความซื่อสัตย์
- 2.1.2 ความมีระเบียบวินัย
- 2.1.3 ความใฝ่รู้
- 2.1.4 ความมุ่งมั่น
- 2.1.5 ความสามัคคี

นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้เกิดความสุขความพอใจให้กับตนเองและทำให้เกิดสันติสุขต่อสังคม คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความใฝ่รู้ ความมุ่งมั่น และความสามัคคี โดยมีนิยามในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองต่อครอบครัว ไม่ขโมยของผู้อื่น และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด ตรงต่อเวลา พูดแต่ความจริง ละอายต่อบาป ไม่เอาเปรียบ ไม่ทุจริตในการสอบ ไม่ลอกการบ้าน มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ไม่พูดปด พูดความจริง ตรงต่อเวลา และยอมรับผิดชอบเมื่อทำผิด

1.2 ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน ทั้งการมาโรงเรียน การแต่งกาย การไว้ทรงผม การเข้าแถว การเข้าชั้นเรียนตรงตามเวลา ไม่พูดคุยหยอกล้อกันในขณะที่ครูทำการสอน ไม่นำอาหารเข้ามารับประทานในห้องเรียน รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่แซงคิวเพื่อนแย่งซื้ออาหารรับประทาน การขออนุญาตเข้าและออกนอกห้องเรียนและโรงเรียน เชื้อพังพ่อแม่และครูอาจารย์ และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความสุภาพเรียบร้อย

1.3 ความใฝ่รู้ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่นักเรียนแสดงถึงความกระตือรือร้น สนใจในการเรียน เสาะแสวงหาความรู้ด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง เข้าห้องสมุดเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม พูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆ กับอาจารย์และเพื่อนๆ เตรียมบทเรียนมาล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน รวมถึงทบทวนบทเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องที่อาจารย์สอนไปแล้ว มีความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผล สามารถจำแนก เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ความรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

1.4 ความมุ่งมั่น หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม อุตุน เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด มีความภาคภูมิใจในโรงเรียน ร่วมมือรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน ชื่นชมโรงเรียนให้ผู้อื่นฟังเสมอ มีความสุขกับการเรียนในโรงเรียน และมุ่งมั่นตั้งใจเรียนเพื่อให้ได้ความรู้

1.5 ความสามัคคี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกซึ่งความร่วมมือร่วมใจร่วมแรงทางกายทางวาจาและทางใจ โดยให้ความสำคัญกับงานกลุ่มในชั้นเรียนก่อนงานส่วนตัว เต็มใจช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส เมื่อโรงเรียนขอความช่วยเหลือทำกิจกรรม นักเรียนจะยินดีให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ รวมทั้งช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส ร่วมมือในการทำกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน ไม่สร้างความแตกแยกในหมู่เพื่อน และเมื่อเพื่อนในชั้นเรียนทะเลาะกัน นักเรียนยินดีเข้าไปไกล่เกลี่ย

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู หมายถึง พฤติกรรมของครูที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มเพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยมีพฤติกรรม ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยมีนิยามในแต่ละด้านดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง พฤติกรรมของครูในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร สร้างหลักสูตรเสริมเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน จัดทำตารางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ประเมินผลการใช้ตามหลักสูตร จัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการที่เตรียมไว้ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนา และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล บูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐาน จัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนอย่างหลากหลาย และอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้เรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน

2.3 การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของครูในการเลือกและจัดหาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยี คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้ สามารถประยุกต์บูรณาการใช้กับการทำงาน หรือการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำการวิจัยมาใช้ในการผลิตสื่อการสอนและนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา รวมทั้งมีการติดตาม และประเมินผล เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

2.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของครูในการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา จัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา วางแผนร่วมกันกับชุมชนในการให้บริการแหล่งเรียนรู้ จัดทำโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ จัดทำแผนปฏิบัติงานในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ รวมทั้ง ส่งเสริมให้นักเรียนและชุมชนใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

2.5 การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของครูในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงานเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ สาธิตการสอน เขียนเอกสารวิชาการ บทความ หรืองานวิจัย สนทนาทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ แนวทางการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการสอน แก่คณะครูในสถานศึกษา มีการเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อสังเกตการสอนของเพื่อนครู และแสดงผลงานของครู เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

3. โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนของเอกชนระดับประถมศึกษา ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 17 โรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

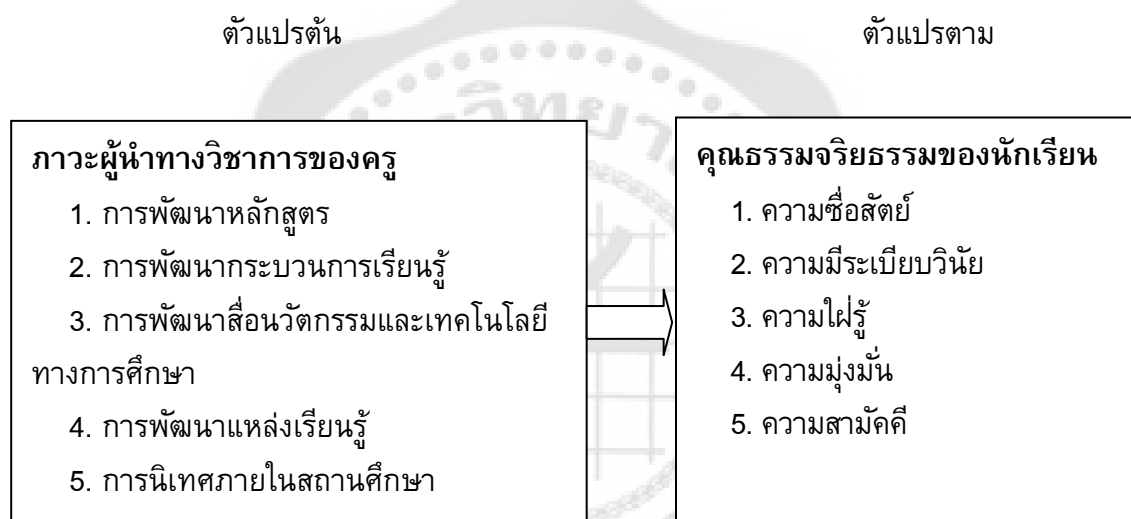
จากการศึกษาหลักการแนวคิดและงานวิจัย ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิด เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยมีผลวิจัย แนวคิด และบุคคลสนับสนุนความคิดเห็นไว้ ดังนี้

คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยศึกษาหลักการแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กรมวิชาการ (2544) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541) ชานินทร์ กรัยวิเชียร (2550) ปราณี วิฑูรวานิชย์ (2542) พระพรหมคุณาภรณ์ (2551) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) พระพิพิธธรรมสุนทร (2541) ไสว มาลาทอง (2542) แคสซูโต (Cassuto. 1998) และ วอล์คเกอร์ (Walker. 2006) โดยสรุปว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดขึ้นในวัยเรียน เพราะช่วยให้นักเรียนประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง จำเป็นต้องปลูกฝังความเป็นระเบียบและความมีวินัย การแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ความซื่อสัตย์และยุติธรรม ความสามัคคี ตลอดจนจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบันจึงสังเคราะห์ออกมาได้ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความใฝ่รู้ 4) ความมุ่งมั่น และ 5) ความสามัคคี

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ผู้วิจัยศึกษาหลักการแนวคิดของเชคเลย์ (Chekley. 2008) แลมเบิร์ต (Lambert. 2002) วิลสัน (Wilson. 2004) ฮาลเวอร์สัน (Halverson. 2001) แมนส์ และ ซิมส์ (Manz; & Sims. 2002) วอร์เตอร์ และ มาซาโน (Waters; & Marzano. 2006) ฮาร์เดน (Harden. 1988: 9 – 22) และ ไวท์เทคเคอร์ (Whitaker. 1997) โดยสรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรจัดทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรในการเรียนการสอน มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้การพูดและการเขียนที่มีประสิทธิภาพ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายใช้ข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การนำกระแสทัศน์ กระแสสังคม แนวโน้มและการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย สัมพันธ์กับหลักสูตร ยุทธศาสตร์การสอนและการประเมินผล ส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน โดยสามารถสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ได้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 5) การนิเทศภายในสถานศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยใช้แนวคิดของลาสเวย์ (Lashway. 2002: 22) และ เมอร์ฟี (Murphy. 1990: 41 – 42) และ แมคอีแวน (McEwan. 1998: 4 – 6) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูช่วยยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยเฉพาะความใฝ่รู้ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะแนวคิดของ ชอต และ สเปนเซอร์ (Short; & Spencer. 1990: 117 – 122) สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูช่วยปลูกฝังความมีระเบียบวินัยแก่นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน รวมทั้งทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในการเรียน ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐาน ไว้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1
2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. บริบทของโรงเรียน
 - 1.1 วิสัยทัศน์
 - 1.2 พันธกิจ
 - 1.3 เป้าประสงค์
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
 - 2.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม
 - 2.2 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม
 - 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
 - 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
3. คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน
 - 3.1 ความซื่อสัตย์
 - 3.2 ความมีระเบียบวินัย
 - 3.3 ความใฝ่รู้
 - 3.4 ความมุ่งมั่น
 - 3.5 ความสามัคคี
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและภาวะผู้นำทางวิชาการ
 - 4.1 ความสำคัญของภาวะผู้นำ
 - 4.2 ความหมายของภาวะผู้นำ
 - 4.3 แนวคิดของภาวะผู้นำทางวิชาการ
5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1
 - 5.1 การพัฒนาหลักสูตร
 - 5.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 5.3 การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
 - 5.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 - 5.5 การนิเทศภายในสถานศึกษา
6. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. บริบทของโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกิดจากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายทางการศึกษาที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 กำหนดให้การบริหารและการจัดการขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่น และให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่อยู่ใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ. 2545: 2 – 4)

โดยจังหวัดนครปฐมซึ่งตั้งอยู่ในส่วนของภาคกลางของประเทศไทย โดยมีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาในระดับประถมศึกษาออกเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา คือ เขต 1 อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอกำแพงแสน และอำเภอดอนตูม และ เขต 2 อำเภอพุทธมณฑล อำเภอสามพราน อำเภอบางเลน และอำเภอนครชัยศรี การแบ่งส่วนราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ได้แบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการกำหนดกฎเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พุทธศักราช 2546 ข้อ 2 และข้อ 3 เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจหลัก และรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ มีความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น พร้อมต่อการปรับเปลี่ยนและมุ่งสัมฤทธิ์ผลตามภารกิจ ความคุ้มค่า ลดขั้นตอนการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 นั้น ประกอบด้วยโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาทั้งหมด 17 โรงเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนนั้นจะมีโครงการที่เน้นไปในเรื่องที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนมุ่งให้อ่านออกเขียนได้ 100% ซึ่งได้ดำเนินโครงการตั้งแต่ ปีการศึกษา 2556 ซึ่งหมายถึงโรงเรียนที่สามารถพัฒนานักเรียนที่เป็นเด็กปกติให้อ่านออกเขียนได้ อ่านรู้เรื่องและสื่อสารได้ทุกคน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และอ่านคล่อง เขียนคล่อง อ่านรู้เรื่องและสื่อสารได้ทุกคน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยใช้เครื่องมือประเมินความสามารถด้านการอ่าน การเขียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และมีผลประเมินผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 2 ปีติดต่อกัน โรงเรียนมุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักเรียน ให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม พร้อมทั้งมีความสุขกาย สุขใจและสมาธิ ทั้งนี้ยังสร้างจิตสำนึกในการร่วมแรงร่วมใจ ส่งเสริมให้ครูมีคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม สร้างขวัญกำลังใจให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี

คุณภาพ รวมถึงการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาความรู้ พฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1. 2558: ออนไลน์)

การบริหารดำเนินการของเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐมเขต 1 นั้น ยังมีการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ เพื่อให้การศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายสามารถก้าวต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ กล่าวคือ

วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และเครือข่ายการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย

พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ พร้อมปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตร บนพื้นฐานความเป็นไทย
3. เสริมสร้างภาคีเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยี และสารสนเทศ

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่อนุบาลจนจบการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเสมอภาค
3. ครู และบุคลากรทางการศึกษา สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บูรณาการการทำงานภายในสำนักงาน และส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา

ในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 นั้น แบ่งโรงเรียนในสังกัด ที่เป็นโรงเรียนเอกชนในระบบออกเป็น 17 โรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (2558: ออนไลน์)

ตาราง 1 รายละเอียดของโรงเรียนเอกชนในระบบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1

ลำดับที่	โรงเรียน	ครู	นักเรียนก่อนประถมศึกษา	นักเรียนประถมศึกษา
1	อนุบาลเพ็ญศิริ	3	87	-
2	อนุบาลไผทวิทยา	80	635	1316
3	ธรรมากิสมัย	9	48	90
4	อนุบาลเสริมปัญญา	15	114	197
5	อนุบาลจันทร์สว่างกุล	11	45	106
6	บอสโกพิทักษ์	66	175	593
7	สหบำรุงวิทยา	43	234	517
8	อนุบาลณัฐกฤตา	6	166	-
9	อนุบาลชลอทร	4	61	-
10	อนุบาลสุธีธร	89	568	1559
11	สว่างวิทยา	10	87	144
12	สารสาสน์วิเทศนครปฐม	79	213	424
13	อำนวยการวิทยานครปฐม	18	150	410
14	บำรุงวิทยา	32	170	249
15	เด็กสายรุ้ง	3	17	5
16	ราษฎร์บำรุงวิทยา	28	271	400
17	หอเอกราชวิทยา	21	67	290
รวมทั้งสิ้น		517	3,108	6,300

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรม

จากการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรม โดยลำดับหัวข้อ ดังนี้

2.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

2.1.1 ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรมตามพจนานุกรม Collin Cobuild อธิบายว่า คุณธรรมมีความหมาย 2 นัย คือ โดยนัยที่เป็นภาวะทางจิตนั้น คุณธรรมแปลว่า ความคิดที่ว่า บางพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ควรทำ

และเป็นที่ยอมรับ และบางพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ผิดหรือเลว ทั้งนี้เป็นไปได้ทั้งโดยความคิดเห็นของแต่ละบุคคลและแต่ละสังคม นอกจากนี้คุณธรรมยังเป็นคุณภาพ หรือสถานะในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องควรทำและยอมรับได้ คุณธรรมเป็นระบบ ลักษณะการประพฤติและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นที่ยอมรับกันในสังคมหรือเฉพาะกลุ่มคนคุณธรรม ตามรูปศัพท์ แปลว่าสภาพของคุณงามความดี ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือ ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล

พุทธทาสภิกขุ (2527: 38 – 39) ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียว เป็นที่ตั้งหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพและสันติสุขจึงเป็นที่ต้องการของมนุษย์ คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรมโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับสิ่งที่เราต้องการ

ประกาศรี สีหอำไพ (2535: 14 – 15) สรุปว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้ง ชอบชั่วดีในทางคุณธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนในกรอบที่ดีงาม

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2538: 1 – 2) สรุปว่า คุณธรรม หมายถึง การมีคุณลักษณะพิเศษที่มีประโยชน์ ต่อผู้ปกครอง คือ ทำให้ผู้นั้นเป็นมนุษย์

ชัยพร วงศ์วรรณ (2540: 78) สรุปว่า คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดีงามที่ได้ประพฤติ ปฏิบัติจนเคยชินเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

กรมวิชาการ (2544: 33) ได้ให้ความหมายของ คุณธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องดีงาม เป็นความดีที่สะสมอยู่ในใจของมนุษย์ เช่น ความเมตตา ความมีระเบียบวินัย นอกจากนี้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี สำนักงานบริหาร และพัฒนาองค์ความรู้ได้ให้ความหมายคุณธรรมว่า หมายถึง กรอบความประพฤติ ความคิดที่สังคม หรือบุคคลมีความเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งดี มีประโยชน์มากกว่าโทษ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2544: 44 – 47) ได้อธิบายว่า คุณธรรมเป็นสมบัติหรือความสามารถที่มีอยู่ภายในตัว

วิวัฒน์ ขัตติยะมาน (2549: 1) ให้ความหมายคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม เป็นสิ่งที่ดีงามที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกายและวาจา ที่เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2554: ออนไลน์) ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีที่แท้จริงต่อสังคม อันได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา คุณธรรมนี้นับว่าเป็นค่านิยมเช่นกัน (สมพร เทพสิทธา. 2542: 22) สรุปว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีด้านกาย วาจา ใจ ซึ่งทำให้ ผู้ปฏิบัติและสังคมเกิดความสงบสุข อันได้แก่ หลักธรรมในศาสนาต่างๆ

จากความหมายของคุณธรรมดังที่ได้มีผู้กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม คุณธรรม คือ ความดีงาม

ในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม คุณธรรม เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นคนใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลส ซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี

2.1.2 ความหมายของจริยธรรม

การพัฒนาบุคคลด้วยจริยธรรมต้องฝึกฝนให้มีความรู้สึกตระหนักว่าอะไรดี อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรไม่ดี และปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกที่ควรให้เป็นปกติวิสัย การพัฒนาในสิ่งดังกล่าว ควรใช้สิ่งโน้มนำให้มีคุณธรรมสูง มีความระลึกได้ว่าอะไรไม่ควร และความรู้สึกตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ ผู้หวังความสงบสุขความเจริญและความมั่นคงแก่ตนเองและประเทศชาติ ต้องฝึกฝนตนเอง ให้มีจริยธรรม เพราะเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับบุคลากรที่พึงประสงค์ องค์การควรให้การส่งเสริมสนับสนุน และชักจูงให้บุคลากรขององค์การสนใจคุณธรรม และพร้อมปฏิบัติในชีวิตการทำงานของตนเองต่อไป (สมพร เทพสิทธา. 2542: 33)

จริยธรรม (Morality) เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่พึงงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคมและจริยธรรม จะมีได้ต้องปลูกฝัง ฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม (Virtue) ลงในใจก่อน การปลูกฝังคุณธรรมจำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา อันได้แก่ ศีล (Precept) หมายถึง หลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อตัด หรือฝึกหัดกาย วาจา ให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำอะไรให้เป็นไปตามปกติ อย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น พูดไม่ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรม ย่อมมีความสุข ความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อน อันเป็นผลให้มีความสุข ความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อน จึงเป็นผลของการมีศีล หรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้นคุณธรรมและศีลจึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรม (แพรวภัทร ยอดแก้ว. 2551: 24)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2527: 387) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกถึงความดีความงาม ความซื่อสัตย์ ความพอดี ความอดทน ขยันหมั่นเพียร

พระธรรมปิฎก (2530: 1 – 5) (ประยุทธ์ ปยุตโต) สรุปไว้ว่า จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า ไตรสิกขา คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ อันเป็นการแสดงออกทางร่างกาย ตลอดถึงจิตใจเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการปลูกฝังให้คนในสังคมได้รู้จักหน้าที่ ของตนจนเกิดเป็นคุณธรรม (Virtue) ฝังลงในจิตใจจนกลายเป็นอุปนิสัย สามารถที่จะประพฤติ ปฏิบัติได้โดยเป็นธรรมชาติของสังคม และไม่มี ความคับแค้นข้องใจในการนำไปประพฤติปฏิบัติ

พระธรรมญาณมุนี (2531: 103) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ ภาวะ ฐานะ กาลเทศะ และเหตุการณ์ในปัจจุบัน

บุญมี แท่นแก้ว (2532: 1 – 3) ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติ หรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะ ดีงาม ถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคม และจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา อันได้แก่ ศีล (Precept) อันหมายถึง หลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อดัดหรือฝึกหัด กายและ วาจาให้เรียบร้อยให้เป็นไปปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำอะไรให้เป็นไปตามปกติ อย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น พูดให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้อง เป็นธรรม ย่อมมีความสุข ความสบาย เยือกเย็น

พระมหาอดิศร ถิรสีโล (2540: 45) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดีงามอันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคมจริยธรรม จะมีได้ต้องปลูกฝัง ฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2544: 25 – 27) เสนอแนะว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริย+ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น จริยธรรม จึงได้ ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักความประพฤติ หรือแนวทางของการประพฤติ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำนิยามว่า จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

ทิตนา แคมมณี (2546: 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของคุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งเป็นภาวะนามธรรม อยู่ในจิตใจ

ลิขิต วีรเวทิน (2548: 11) ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า จริยธรรม คือ การแสดงออกถึงจิตวิญญาณ ของปัจเจกบุคคล ศาสนาและอุดมการณ์ ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมีจิตวิญญาณ จริยธรรม ของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกลมเกลียวเรียนรู้โดย พ่อแม่ สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมืองและ องค์การ

โดยสรุปจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ปรากฏชัดเจน และเป็นที่ดีงาม สมควรปฏิบัติ แก่บุคคลโดยทั่วไป

2.2 ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรมเป็นพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออกของคนเราภายใน จัดเป็น สิ่งที่ดีเพื่อจะแสดงออก ทางกาย วาจาหรือจิตใจ มีนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ไว้ ดังนี้

โกสินทร์ รังสิยาพันธ์ (2530: 32) สรุปว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่ควรปลูกฝัง และดำรงไว้ ก่อให้เกิดคุณธรรมอื่นๆ คือ เมื่อฝึกคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่งแล้วก็พลอยได้คุณธรรมอื่นๆไปด้วย และยังเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้องสนใจฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรมให้ มั่นคง

กรมวิชาการ (2541: 22) คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถ้าในสังคมใดมีจริยธรรมสูง สังคมนั้นจะมีแต่ความเจริญ ผู้มีจริยธรรมสูงจะประพฤติแต่ในสิ่งที่ดีและบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่า

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม เป็นค่านิยมที่เหมาะสม ส่งผลสู่การนำไปปฏิบัติที่ถูกต้อง ตลอดจนทำให้เกิดความสุขความพอใจให้กับตนเองและทำให้เกิดสันติสุขต่อสังคม ซึ่งคุณธรรมสามารถที่จะปลูกฝังกันได้ เมื่อบุคคลเกิดคุณธรรมอย่างหนึ่งก็จะส่งผลให้เกิดคุณธรรมด้านอื่นๆ ตามมา

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ประภาศรี สีหอำไพ (2550: 66 – 76) ได้สรุปว่า คุณธรรม จริยธรรม มีพัฒนาการเป็นลำดับ จากวัยทารกจนถึงตลอดชีวิต การพัฒนามีทฤษฎีที่สำคัญแบ่งออกเป็น 3 แนวทางใหญ่ คือ

2.3.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psycho Analytic Theory) จริยธรรมกับมโนธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์อยู่ในสังคมกลุ่มใดก็จะเรียนรู้ความผิดชอบชั่วดีจากสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้น จนมีลักษณะพิเศษของแต่ละสังคมที่เรียกว่า เอกลักษณะ เป็นกฎเกณฑ์ให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อกำหนดโดยอัตโนมัติ คนที่ทำชั่วแล้วรู้สึกสำนึกเกิดหิริโอตตปละอายใจตนเอง ถือว่าได้รับการลงโทษด้วยตนเอง เมื่อสำนึกแล้วพึงละเว้นไม่ปฏิบัติอีก โดยไม่ต้องมีสิ่งควบคุมจากภายนอก เป็นการสร้างมโนธรรมขึ้นมาโดยไม่จำเป็นต้องสนใจองค์ประกอบของลำดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ในลักษณะทฤษฎีเช่นนี้ บทบาทของการศึกษา คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อเสริมสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ระบบเศรษฐกิจและสังคมต้องการ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การศึกษาเพื่ออบรมฝึกฝนการนำสติปัญญาไปใช้เป็นประโยชน์แก่กล่าวยิ่งขึ้น พยายามแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิต คือ ความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด หรือการมีอิสรภาพ การศึกษาจึงเป็น กิจกรรมของชีวิต โดยชีวิต เพื่อชีวิต เป็นความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและรู้จักเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน

2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) อธิบายการเกิดของจริยธรรม ว่าเป็นกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) โดยการซึมซับกฎเกณฑ์ต่างๆ จากสังคมที่เติบโตมารับหลักการเรียนรู้เชื่อมโยงกับหลักการเสริมแรง และการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substitution) รับแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็นรูปแบบ โดยยึดถือว่าการเรียนรู้ คือ การสังเกตเลียนแบบจากผู้อื่นใกล้ชิด เพื่อแรงจูงใจ คือ เป็นที่รักที่ยอมรับในกลุ่มพวกเดียวกับกลุ่มต้นแบบ เพื่อเป็นพวกเดียวกัน

สรุปไว้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมกับพัฒนาการจริยธรรมของบุคคล โดยวางคณาตาเดียว (2552: 27) ดังนี้ 1) มนุษย์เรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งต่างๆ รอบตัวมนุษย์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ ระหว่างพฤติกรรมกับผลของพฤติกรรมนั้น การเรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ต่างๆ เหล่านี้ ทำให้มนุษย์เกิดความสามารถคาดหวังหรือทำนายเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลังการแสดงพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด ตามความคาดหวังนี้กลายเป็นความเชื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรม 2) วิธีการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ตรงของตนเอง อาจจะเรียนรู้โดยบังเอิญหรือการเรียนรู้จากการลอกเลียนแบบ แต่สิ่งที่เรียนรู้มีมากมายเกินกว่า

มนุษย์จะประสบด้วยตนเองทั้งหมด มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ด้วยการสังเกต ดังนั้น บุคคลที่ช่างสังเกตและช่างคิดจะมีโอกาสได้เรียนรู้และกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทำให้สามารถมองเห็นวิธีการควบคุมการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนาได้ และมองเห็นวิธีการที่ไม่แสดงพฤติกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงผลที่ตนไม่ปรารถนาได้

2.3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Theory) จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรม ตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล ซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมพัฒนาขึ้นตามลำดับ ลักษณะสำคัญของการพัฒนาการทางจริยธรรม คือ พัฒนาการจะเป็นสากลมีขั้นตอนเหมือนกับทุกวัฒนธรรม เพราะทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมมีการสวามิภักดิ์และความขัดแย้งในสังคม กฎเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรม เกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลอื่น มากกว่าการสร้างกฎเกณฑ์ภายในด้วยตนเอง สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพและขอบเขตทั่วไปของสิ่งเร้าทางพุทธิปัญญาและทางสังคม ตลอดช่วงการพัฒนาของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์จากพ่อแม่ หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัยหรือการลงโทษ (วรางคณา ตาเตียว. 2552: 28)

2.3.4 ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Theory) (Kohlberg. 1981) ในเรื่องระดับพัฒนาการทางจริยธรรมในทางจิตวิทยา นักจิตวิทยาที่เสนอทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจบุคลิกภาพของบุคคลที่สำคัญ คือ ลอเรนซ์ และ โคลเบอร์ก (Lawrance; & Kohlberg. 1927 – 1987) ทั้งนี้ โคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น โคลเบอร์ก ยังพบว่า ส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุด ในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11 – 25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้ง ยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา นอกจากนี้โคลเบอร์ก ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ แต่ได้ปรับปรุงวิธีวิจัย การวิเคราะห์ผลรวม และได้ทำการวิจัยอย่างกว้างขวางในประเทศอื่นที่มีวัฒนธรรมต่างไปจากสหรัฐอเมริกา โคลเบอร์กได้คิดวิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีระบบการให้คะแนนอย่างมีระเบียบแบบแผน ผู้ที่จะใช้วิธีการให้คะแนนระดับพัฒนาการทางจริยธรรม จะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษ โดยสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรม ยากสำหรับผู้ตอบที่จะตัดสินใจได้ว่า ถูก ผิด ควรทำ หรือ ไม่ควรทำ อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบ เกี่ยวกับความเห็นใจในบทบาทของพฤติกรรมในเรื่องค่านิยม ความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึด จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ตอบวัยต่างๆ โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional Level) ระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ ดี ไม่ดี จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดา มารดา ครูหรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษ พฤติกรรมดี คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล พฤติกรรม ไม่ดี คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ โดยบุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ ซึ่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตนเองกำหนดขึ้น จะตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมที่เป็นหลักต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น จะพบในเด็ก 2 – 10 ปี โดยได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การถูกลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience Orientation) เด็กจะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวด ยอมทำตามผู้ใหญ่ เพราะมีอำนาจทางกายเหนือตน ในชั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน ถูก หรือ ผิด เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ ผิด และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำถูก และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ชั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental Relativist Orientation) ใช้หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน บุคคลจะเลือกทำตามความพอใจของตนเอง โดยให้ความสำคัญของการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ชั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการผลประโยชน์ซึ่งตอบแทนรางวัล และสิ่งแลกเปลี่ยน เป็นสิ่งตอบแทน ในชั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล ไม่ได้คิดถึงความยุติธรรม และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นหรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น พฤติกรรมของเด็กในชั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้...

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ถือว่า การประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา กลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือของชาติ เป็นสิ่งที่ควรจะทำหรือทำความผิด เพราะกลัวว่าตนจะไม่ใช่ที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้แสดงพฤติกรรมจะไม่คำนึงถึงผลตามที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง ถือว่าความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคนมีหน้าที่จะรักษามาตรฐานทางจริยธรรมโดยบุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองอยู่ ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นขณะนั้นหรือภายหลังก็ตาม จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม โดยคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 – 16 ปี โคลเบอร์ก แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ เด็กดี (Interpersonal on Ordinance of Good boy, nice girl Orientation) บุคคลจะใช้หลักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชอบและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี พบในวัยรุ่นอายุ 10 – 15 ปี ชั้นนี้

แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจ และยกย่องชมเชย ทำให้บุคคลไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นนี้เป็นพฤติกรรมของคนดี ตามมาตรฐานหรือความคาดหวังของบิดา มารดา หรือเพื่อนวัยเดียวกัน พฤติกรรมดี หมายถึง พฤติกรรมที่จะทำให้ผู้อื่นชอบและยอมรับ หรือไม่ประพฤติดี เพราะเกรงว่าพ่อแม่จะเสียใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (Law-and-order Orientation) จะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13 – 16 ปี ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหน้าที่ของสังคม โดยบุคคลรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของเขาในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น จึงมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมกำหนดให้หรือคาดหวังไว้ เหตุผลทางจริยธรรมในขั้นนี้ ถือว่าสังคมจะอยู่ด้วยความมีระเบียบเรียบร้อยต้องมีกฎหมายและข้อบังคับ คนดีหรือคนที่มีพฤติกรรมถูกต้องคือ คนที่ปฏิบัติ ตามระเบียบบังคับหรือกฎหมาย ทุกคนควรเคารพกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความเป็นระเบียบของสังคม

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจาร์ณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post - Conventional Level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจาร์ณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ ถูกผิด ไม่ควร มาจากวิจาร์ณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์ - กฎหมาย ควรจะตั้งบนหลักความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ทำให้บุคคลตัดสินใจขัดแย้งของตนเองโดยใช้ความคิดไตร่ตรองอาศัยค่านิยมที่ตนเชื่อและยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ จะปฏิบัติตามสิ่งที่สำคัญมากกว่าโดยมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ซึ่งพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป โคลเบอร์ก แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่างๆเปลี่ยนแปลงได้ โดยพิจารณาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามมาตรฐานของสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยบุคคลเห็นความสำคัญของคนหมู่มากจึงไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องจะต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานกับมาตรฐาน ซึ่งได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐาน

ทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่า สิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การถูกและผิดขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล แม้ว่าจะเห็นความสำคัญของสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคล แต่เปิดให้มีการแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์และสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle Orientation)

เป็นขั้นที่เลือกตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหลักการคุณธรรมสากล โดยคำนึงความถูกต้องยุติธรรมยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรมและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ละอายและเกรงกลัวต่อบาป พบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ถูกและผิด เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

โคลเบิร์ต เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น โคลเบิร์ต ยังพบว่า ส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11 – 25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็น การใช้เหตุผลที่ลึกซึ้ง ยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา

บ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมได้มาจากการพัฒนาการทางความคิด ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้ที่มีความสามารถได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาพัฒนาทางจริยธรรมในขั้นสูงขึ้นไปได้รวดเร็ว โคลเบิร์ต เชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมนั้นมิใช่การรับความรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ ที่อาจจะขัดแย้งกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอน ในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม

ส่วนการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบิร์ต เชื่อว่าเป็นไปตามนั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นสูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกทีจนถูกทิ้งไปในที่สุด นอกจากนั้นมนุษย์ทุกคนก็ไม่จำเป็นต้องพัฒนาทางจริยธรรม ไปถึงขั้นสุดท้ายแต่อาจจะหยุดชะงักที่ขั้นใดขั้นหนึ่งที่ต่ำกว่าได้ โคลเบิร์ต พบว่าผู้ใหญ่ส่วนมากจะพัฒนาการถึงขั้นที่ 4 เท่านั้น

2.3.5 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544: 34 – 37) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6 – 60 ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และได้นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น โดยแบ่งต้นไม้จริยธรรมออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ ดอกและผลไม้บนต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานที่ละเว้นชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่สอง ได้แก่ ส่วนลำต้นของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ 1) เหตุผลเชิงจริยธรรม 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจในตน 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 5) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

ส่วนที่สาม ได้แก่ รากของต้นไม้ ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) สติปัญญา 2) ประสบการณ์ทางสังคม 3) สุขภาพจิต จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงพอเหมาะกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิตทั้ง 5 ลักษณะนี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลที่มีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าวและอยู่ใน สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่นๆ ด้วย

ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น หากบุคคลมีพื้นฐานทางด้านจิตใจเป็นปกติ และได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสม บุคคลนั้นก็จะสามารถพัฒนาโดยธรรมชาติ แต่ในสังคมไทยมีการวิจัยพบว่า พัฒนาการหยุดชะงักอย่างไม่เหมาะสมกับวัย กล่าวคือ ผู้ใหญ่จำนวนหนึ่งซึ่งสมควรพัฒนาการใช้เหตุผลไปถึงขั้นสูงแล้ว แต่ยังหยุดชะงักที่ขั้นต่ำ เช่น ยังยึดหลักแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนพวกพ้อง เป็นต้น บุคคลที่มีแรงจูงใจดังกล่าวจึงยังไม่สามารถคิดประโยชน์เพื่อสังคมได้

ดังนั้น บุคคลจึงควรมีการตรวจสอบจริยธรรมของตัวเองอยู่ตลอดเวลา การบันทึกกิจกรรมที่ได้กระทำแต่ละวันทำให้ได้ข้อมูล เพื่อใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ ดีงามยิ่งขึ้น ซึ่งการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติหรือกิจกรรมที่ได้กระทำ เหมือนการปฏิบัติธรรมโดยวิธี นั่งสมาธิ เพราะในขณะที่จิตกำลังทบทวนสิ่งที่ได้กระทำ เหมือนเป็นการพิจารณาตัวเอง พิจารณาการกระทำดีและไม่ดี ในขณะที่จิตพิจารณาก็เกิดสมาธิ และเมื่อได้พิจารณาตนเองแล้ว ก็สามารถเข้าใจตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ซึ่งเป็นเสมือนเกิดปัญญาในการนำพาชีวิตผ่านพ้นทุกข์ได้

2.3.6 ทฤษฎีจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา

พระเทวโณ เทวโณ (2544: 346 – 349) สรุปว่า ทฤษฎีจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา นี้เรียกว่า ทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นสัจทฤษฎีแห่งธรรม โดยประกอบด้วยเหตุและผล เป็นการศึกษา ธรรมที่มีความเป็นธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่เป็นจริง การศึกษาด้านทฤษฎีทางจริยศาสตร์นี้เป็นการศึกษา ด้วยการสังเกต ทดลองด้วยการปฏิบัติจริง และนำผลมาเป็นองค์ความรู้ของศาสตร์ ดังนั้นการศึกษาด้านจริยศาสตร์จึงเป็นการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ จากองค์ประกอบในด้านธรรมชาติของสสาร การรวมตัว และการแยกสลายออกจากกันจนไม่มีตัวตนที่แน่นอน คือ พระอภิธรรมปิฎก ข้อประพจน์ปฏิบัติของมนุษย์ ต่อธรรมชาติที่จะทำให้สังคมมีความสุขและวิธีการที่จะทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ ซึ่งได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย คือ พระสูตรตันตปิฎก และข้อห้ามไม่ให้มนุษย์ทำ ได้แก่ ศีล กฏ ระเบียบ คือ พระวินัยปิฎก ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึง สัจธรรมที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ไว้ 3 หลักธรรม คือ

หลักธรรมที่ 1 ได้แก่ อรูปธรรมและรูปธรรม ซึ่งอธิบายได้ว่า ธรรมชาตินั้นมีอยู่ สองสภาวะ สภาวะหนึ่ง คือ สภาวะที่ยังไม่รวมกันเป็นธาตุ เป็นสารเคมีชนิดใดชนิดหนึ่ง มีสภาวะเป็นกลาง เป็นอยู่อย่างอัตพิสัย ไม่มีปฏิกริยาไม่มีพลังในตัวเอง และสภาวะสอง คือ สภาวะของธรรมชาติที่เป็น อัตพิสัยแล้ว ได้รวมตัวกันเป็นปรพิสัย คือ เป็นธาตุ เป็นสารเคมีต่างๆ จนมีปฏิกริยามีพลังงานอยู่ในตัวเอง

หลักธรรมที่ 2 ได้แก่ อสังขตธรรมและสังขตธรรม อธิบายได้ว่า ธรรมชาติที่ยัง ไม่มีปัจจัย ยังไม่ธาตุ ยังไม่มีสารเคมีใดๆ มาปรุงแต่ง ให้เป็นสังขาร ให้เป็นสิ่งที่มีชีวิตใดชีวิตหนึ่ง ยังอยู่ในสภาพที่เป็นอากาศ เป็นธาตุที่บริสุทธิ์อยู่ ซึ่งในอีกธรรมชาติหนึ่งคือธรรมชาติที่มีการปรุงแต่งของ ปัจจัยต่างๆ ธาตุชนิดต่างๆ จนรวมกันเป็นพืชเป็นสัตว์ เป็นมนุษย์เป็นสังขาร มีชีวิต และจิตใจ มีวิญญาณ เป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นไปตามปกติวิสัยของธรรมชาติทั้งที่ดีและไม่ดี

หลักธรรมที่ 3 ได้แก่ โลภกรรมและโลภุตตรกรรม อธิบายได้ว่า ธรรมที่ทำให้ มนุษย์ สัตว์ พืช ต้องเป็นไปตามโลกกรรม มีการเวียนว่ายตายเกิด มีความไม่เที่ยง มีความทุกข์ ความสุข ตามปกติวิสัยไม่มีที่สิ้นสุด มีความเป็นอนัตตา และตกอยู่ใต้อำนาจการครอบงำของธรรมชาติที่เลว ซึ่งเป็นสภาวะหนึ่งของธรรมชาติ ในอีกซีกหนึ่งของธรรมในหลักนี้ คือ ธรรมที่ทำให้มนุษย์และสัตว์ได้พ้น จากสภาวะปกติของโลภกรรมและโลภุตตรกรรม ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อบรรลุถึงสภาวะสูงสุดของ โลภุตตรกรรม ก็จะไม่ตกอยู่ใต้อำนาจการครอบงำของธรรมชาติที่เลวที่ดำรงอยู่เหนือความชั่วร้ายทั้งปวง

ทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงศาสนา เป็นทฤษฎีที่ใช้กุศโลบายเพื่อให้เกิดความศรัทธา ต่อพระผู้เป็นศาสดา ซึ่งเป็นตัวนำที่ทำให้มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตนตามศาสนกิจและตามคำสอน ของพระธรรมในศาสนานั้นๆ ซึ่งให้หลักเพื่อนำไปประกอบคุณงามความดี ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นละเว้น ความชั่ว เป็นต้น

ทฤษฎีจริยธรรมเชิงจิตวิทยา นักจิตวิทยาศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็น พฤติกรรมภายนอกที่มนุษย์แสดงออกและพฤติกรรมภายใน ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางจิต ทฤษฎีจริยธรรม

เชิงจิตวิทยาจึงมุ่งเน้นที่พฤติกรรมทางจิตของมนุษย์ที่ส่งผลให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลของกายและจิต

ฟรอยด์ (Freud. 2558: ออนไลน์) นักจิตวิทยาผู้นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ได้ให้แนวคิดในการวิเคราะห์จิต ซึ่ง ฟรอยด์ และกลุ่มผู้ทำการศึกษาได้พื้นฐานความคิดมาจากพฤติกรรมการวางเงื่อนไขและปฏิกิริยาสะท้อน ซึ่งเป็นผลงานการเรียนรู้แบบคลาสสิก สรุปว่าสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดการกระทำดีและชั่วมาจากความดิ้นรนพยายามระหว่าง พลังแรงขับและสัญชาตญาณของตัวตนที่จะสร้างความพึงพอใจ โดยได้รับสิ่งที่พึงปรารถนา และสิ่งที่เป็นการจำเป็นสำหรับการสร้างสังคมของตัวตนด้วยความพยายามควบคุมและเก็บกดสิ่งที่เป็นการระแคะความต้องการไว้ เพื่อให้ตนเองสามารถทำหน้าที่ในสังคมได้ แม้ว่าอิทธิพลทางความคิดของ ฟรอยด์ จะไม่ได้แทรกซึมลงสู่ความคิดเชิงจริยธรรมอย่างสมบูรณ์ แต่จิตวิทยาของฟรอยด์ในส่วนลึกได้แสดงถึงเรื่อง ความรู้สึกผิด โดยเฉพาะในเรื่องของเพศที่เป็นสิ่งที่ได้รับการเน้นหนักในเรื่องของความดีและความเลว ซึ่งมีผลกระทบในด้านความคิดเชิงจริยธรรมของบุคคลในปัจจุบัน

เจมส์ (James. 2558: ออนไลน์) นักปรัชญาและนักจิตวิทยาที่เป็นนักปฏิบัตินิยม สรุปว่า คุณค่าของแนวคิดต่าง ๆ จะเกิดขึ้นเมื่อมีผลลัพธ์ของการกระทำตามมา ดังนั้น หลักจริยธรรมมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ที่หลากหลายที่เกิดขึ้นในโลกนี้

จริยธรรมตามแนวความคิดของนักจิตวิทยาเหล่านี้ยังไม่ได้ลงรากฐานสู่พฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมอย่างชัดเจน จนกระทั่ง โคลเบิร์ก (Kohlberg) ได้ทำการศึกษาด้านจริยธรรม จากพื้นฐานการพัฒนาการด้านความคิดและความเข้าใจ ของเพียเจต์ (Piaget) ซึ่งได้ศึกษาและอธิบายการแสดงพฤติกรรมตามแนวทางของคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กในด้านเจตคติของเด็กที่มีต่อกฎการตัดสินใจของเด็กเกี่ยวกับความถูกต้องและความผิด และการประเมินค่าความยุติธรรมในการตัดสินใจ เพียเจต์ สรุปว่าคุณธรรมประกอบขึ้นด้วยระบบของกฎและความคงอยู่ของคุณธรรมจะค้นหาได้จากความเชื่อถือซึ่งแต่ละบุคคลจะพยายามที่จะรับไว้ (ประกาศรี สืออำไพ. 2543: 23)

2.3.7 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปรับตัวและการสร้างสมดุลระหว่างสติปัญญากับสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ พัฒนาการของมนุษย์มีความต่อเนื่อง และเจริญขึ้นตามวุฒิภาวะ และพัฒนาการของมนุษย์ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาทางสติปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ (Piaget) ได้แบ่งขั้นตอนของพัฒนาสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นคือ (ดูเจื่อน พันธุมนาวัน; และ อัมพร ม้าคะนอง. 2547: 45 – 49)

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operation)
2. ขั้นเริ่มคิดด้วยปัญญา (Pre-Operational Thinking)
3. ขั้นคิดด้วยรูปธรรม (Concrete Operational Thinking)
4. ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal Prepositional Thinking or Formal Operational Thinking)

จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้นนี้ เพียเจต์ (Piaget) ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาจริยธรรมออกเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ระดับพัฒนาทางสติปัญญา

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Operation) อายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 2 ขวบ
2. ขั้นเริ่มคิดด้วยปัญญา (Pre-Operational Thinking) และขั้นเริ่มคิดด้วยรูปธรรม (Early Concrete Operational Thinking) อายุประมาณ 2 – 7 ปี
3. ขั้นคิดค้นด้วยรูปธรรมในช่วงปลาย (Late Concrete Operational Thinking) อายุ 7 – 11 ปี ถึงขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา (Formal Operational Thinking) อายุตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไปถึง 15 ปี

ระดับพัฒนาทางจริยธรรม

1. ขั้นก่อนจริยธรรม เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด มีแต่ความต้องการทางร่างกาย
2. ขั้นยึดคำสั่ง ในขั้นนี้เด็กจะรับรู้สภาพสิ่งแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ เห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม
3. ขั้นยึดหลักแห่งตน เด็กสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และตั้งเกณฑ์ที่เป็นตัวของตัวเองจากการวิจัยในระยะต่อมา เพียเจต์ (Piaget) ได้ตั้งเกณฑ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไว้ 6 เกณฑ์ คือ
 - 3.1 การตัดสินใจจากเจตนาการกระทำ (Intentional in Judgment) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำจากปริมาณสิ่งของ ส่วนเด็กโตจะตัดสินใจจากเจตนาของการกระทำ
 - 3.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relativism in Judgment) เด็กเล็กจะตัดสินใจการกระทำโดยยึดความเชื่อ ความเห็นของผู้ใหญ่ว่าดี ส่วนเด็กโตจะยึดเหตุผล และสถานการณ์ประกอบการตัดสินใจ
 - 3.3 ความเห็นอิสระจากการลงโทษ (Independent of Sanction) เด็กเล็กจะตัดสินว่าการกระทำใดดี การกระทำใดไม่ดีจากการถูกทำโทษ แต่เด็กโตจะตัดสินใจการกระทำใดไม่ดี เพราะสิ่งนั้นไปขัดกับเกณฑ์และเกิดอันตรายต่อบุคคลอื่น
 - 3.4 ใช้วิธีการแก้แค้น (Use of Reciprocity) วิธีนี้เด็กเล็กใช้น้อยกว่าเด็กโต
 - 3.5 การลงโทษเพื่อตัดสินนิสัย (Use of Punishment as Restitution and Reform) เด็กเล็กจะสนับสนุนการลงโทษอย่างหนักเพื่อแก้นิสัย แต่เด็กโตไม่ค่อยเห็นด้วย
 - 3.6 หลักธรรมชาติของความโชคร้าย (Nationalist of Misfortune) เด็กเล็กจะถือว่าการกระทำผิดจะต้องได้รับการลงโทษจากพระเจ้า จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ตามแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) เด็กเล็กจะมองกฎเกณฑ์ว่าเป็นสิ่งจริงจัง เปลี่ยนแปลงไม่ได้ (Absolute) และมาจากอำนาจภายนอก (External) หมายความว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กจะอยู่ในลักษณะ

ผิดวากันไปตามสิ่งที่สังเกตเห็นได้ โดยมีได้คำนี้ถึงเจตนาของผู้กระทำ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการใช้ภาษา และความคิดของเด็กมีลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ทำให้ไม่สามารถมองเห็นหลายๆ สิ่งได้ ในเวลาเดียวกัน เมื่อเด็กโตขึ้นอายุประมาณ 11 – 12 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยนี้จะมีการเชื่อมโยงหาเหตุผล เด็กจะคำนึงถึงเจตนาของผู้ทำมากกว่าสิ่งที่สังเกตได้เฉพาะหน้า เนื่องจากเด็กวัยนี้สามารถมองเห็นหลายๆ สิ่งได้ในเวลาเดียวกัน เด็กโตจึงสามารถเข้าใจถึงเจตนาของผู้อื่น และสามารถยืดหยุ่นเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ได้ โดยตระหนักว่า กฎเกณฑ์เป็นเพียงข้อตกลงระหว่างบุคคล ในการควบคุมพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์เท่านั้น นอกจากนี้ยังสามารถนำกฎเกณฑ์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

2.3.8 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ผู้นำทฤษฎีนี้ คือ ฟรอยด์ (Freud) จิตแพทย์ออสเตรีย (สมพร สุทัศน์ีย์. 2541: 185 – 186) นักจิตวิทยาคนกลุ่มนี้เชื่อว่า ธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์มีความเลวติดตัวมาตั้งแต่เกิด พฤติกรรมต่างๆ เกิดจากสัญชาตญาณ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากภายใน สัญชาตญาณดังกล่าวมี 2 ชนิด คือ สัญชาตญาณทางเพศ ซึ่งผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด และสัญชาตญาณความก้าวร้าว เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะก้าวร้าวทำลาย ซึ่งแสดงออก 2 ลักษณะคือ ก้าวร้าวตนเอง และก้าวร้าวผู้อื่นนอกจากพฤติกรรมจะเกิดจากสัญชาตญาณดังกล่าว ซึ่งแอบแฝงอยู่ในจิตที่เรียกว่า จิตไร้สำนึกแล้ว พฤติกรรมจะเกิดจากระบบของจิต 3 ระบบ คือ คิด (ID) อีโก้ (Ego) และ ซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) พฤติกรรมส่วนใหญ่เกิดจาก (ID) คือ พฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อสนองความพอใจของตนเองฝ่ายเดียว โดยมีได้คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น เมื่อบุคคลต้องการกระทำการสิ่งใดก็ลงมือทำทันทีโดยไม่ใคร่ครวญ การกระทำจึงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่หากทำไม่ได้ก็จะเกิดความเครียดทางออกที่ดีที่สุดคือ ไขกลไกการป้องกันตนเองที่เรียกว่า การทดเทิด (Sublimation) คือ แสดงพฤติกรรมที่ดีแทนพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่น ฝึกเป็นนักมวยที่มีชื่อเสียงแทนพฤติกรรมก้าวร้าวเกร หรือ ทดแทนความกดดันทางเพศทางศาสนาเรียกอิด (ID) นี้ว่า สัญชาตญาณดิบ ซึ่งมีรากะ โลภะ โทสะ เป็นพื้นฐานอยู่และอาจแฝงด้วยโมหะ กล่าวโดยรวมสิ่งที่ฟรอยด์เรียกว่า (id) นั่นก็คือ อกุศลจิตในพระพุทธศาสนา นั่นเอง พฤติกรรมที่เกิดจากอีโก้ (Ego) คือ พฤติกรรมที่เป็นไปตามหลักเหตุผล และความเป็นจริง เช่น นายแดงอยากฟังเพลงเสียงดัง เขาจะไม่เปิดให้เสียงดังเพราะจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน แต่เขาจะคิดหาเหตุผลว่าทำอย่างไรจึงจะสนองความต้องการได้แสดงว่าพฤติกรรมแบบอีโก้ (Ego) แม้จะเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปตามหลักเหตุผลก็จริง แต่ยังมีความต้องการสนองความพอใจของตนเอง เรียกว่า ยังมี อัสสมิมานะ ได้แก่ ความรู้สึกว่า ตัวฉัน ตัวเรา คือ หังการหรือความรู้สึกของจิตที่ยังมีอหังการอยู่ ยังมีอัสสมิมานะอยู่นั่นเอง ซุปเปอร์อีโก้ เป็นส่วนของคุณธรรม คนที่มีซุปเปอร์อีโก้จะเป็นคนที่มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบสูง แสดงว่ามนุษย์ยังมีคุณธรรม จริยธรรม หรือทางพระเรียกว่ามี กุศลเจตสิก คอยยับยั้งเอาไว้ไม่ให้กระทำตามใจอยากเสียทุกอย่าง คนที่มีซุปเปอร์อีโก้สูงจึงเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรมและมีความรับผิดชอบสูง ซุปเปอร์อีโก้ เป็นส่วนที่เกิดจากการอบรมสั่งสอน การถูกควบคุมโดยขนบธรรมเนียมประเพณี การกลัวโทษทัณฑ์เมื่อทำผิด เมื่ออิด (ID) กับ ซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) เกิดขึ้นในจิตพร้อมกัน อีโก้ (Ego)

จะต้องทำหน้าที่ตัดสินว่าจะทำอย่างไรดี ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในตน (Self – Conflict) ทำให้มนุษย์ยุ่งยากใจในการตัดสินใจ แม้ธรรมจะชนะอธรรมในบางคราว ก็ไม่ได้แปลว่า อิด (ID) จะหายไป มันเพียงแต่ถูกกดข่มไว้เท่านั้น เมื่อใดจริยธรรมหรือซูเปอร์อีโก่อ่อนแอลง เมื่อนั้นอิด (ID) จะแผลงฤทธิ์ขึ้นมาอีก และอาจรุนแรงกว่าเดิม เพราะถูกเก็บกดไว้มากในสังคมมนุษย์มีชนบประเพณีเข้มงวดกวดขัน มนุษย์ต้องอยู่ในกรอบทั้งที่ไม่สมควรใจนั้น ดูอาการภายนอกเหมือนว่าเรียบร้อยดี เพราะอิด (ID) ถูกกดข่มไว้ด้วยชนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม แต่ภายในใจของเขาจะรุ่มร้อน วุ่นวาย สับสน ไม่เหมือนผู้ที่อยู่อย่างสมควรใจ และเห็นคุณค่า จิตของใครมีแต่ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) ไม่มีอิด (ID) จิตนั้นจะสงบร่มเย็น ไม่มีความขัดแย้งสับสนอยู่ภายในเสมอ (วศิน อินทสระ. 2541: 82)

2.3.9 ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow is Theory of Need Gratification)

มาสโลว์ (Maslow) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์เกิดมาดี และพร้อมที่จะทำสิ่งดี ถ้าความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ มาสโลว์ (Maslow) เป็นผู้หนึ่งที่ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ โดยมองเห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น ซึ่งความต้องการของมนุษย์มีมากมายหลายอย่างด้วยกัน เขาได้นำความต้องการเหล่านั้นมาจัดเรียงเป็นลำดับจากขั้นต่ำไปขึ้นสูงสุดเป็น 5 ขั้นด้วยกัน

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ต้องการขจัดความเจ็บป่วย และต้องการรักษาความสมดุลของร่างกาย ทุกคนต้องการสิ่งเหล่านี้เหมือนกัน อาจแตกต่างกันเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเพศ วัย และสถานการณ์ ฯลฯ ความต้องการปัจจัย 4 ดังกล่าวข้างต้น หากเพียงพอแล้ว มนุษย์จะพัฒนาในขั้นต่อไป

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อได้รับความพึงพอใจทางด้านร่างกายแล้ว มนุษย์จะพัฒนาไปสู่ขั้นที่สองคือ ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย สิ่งที่แสดงถึงความต้องการขั้นนี้คือ การที่มนุษย์ชอบอยู่อย่างสงบ มีระเบียบวินัย ไม่รุกรานผู้อื่น ความต้องการระดับนี้ อาจแยกย่อยได้ดังนี้ ความมั่นคงในครอบครัว การมีบ้านแข็งแรงปลอดภัย มีความรักใคร่ปรองดองกันในครอบครัว ความมั่นคงปลอดภัยในอาชีพ มีรายได้ยุติธรรม ไม่ถูกไล่รื้อออก งานไม่เสี่ยงอันตราย ผู้บังคับบัญชาดีมีความยุติธรรม ฯลฯ มีหลักประกันชีวิต เช่น มีผู้ดูแลเอาใจใส่ยามชรา ยามเจ็บไข้

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Need) ได้แก่

- 3.1 ความต้องการมีเพื่อน
- 3.2 ความต้องการการยอมรับจากกลุ่ม
- 3.3 ต้องการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม
- 3.4 ต้องการรักคนอื่นและได้รับความรักจากคนอื่น
- 3.5 ต้องการความรู้สึกว่าสังคมเป็นของตน

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความภาคภูมิใจ (Self- Esteem Need) ได้แก่

- 4.1 ต้องการยอมรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอ
 - 4.2 ต้องการเกียรติยศชื่อเสียงจากสังคม
 - 4.3 ต้องการนับถือตนเอง มีความมั่นใจตนเอง ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น
 - 4.4 ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น
 - 4.5 ต้องการความมั่นใจในตนเอง และรู้สึกตนเองมีคุณค่า
- #### 5. ความต้องการตระหนักในตนเอง (Self-Actualization Need) ได้แก่
- 5.1 ต้องการรู้จักตนเอง ยอมรับตนเอง เปิดใจรับฟังคำวิจารณ์โดยไม่โกรธ
 - 5.2 ต้องการรู้จักแก้ไขตนเองในส่วนที่ยังบกพร่อง
 - 5.3 ต้องการพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเกี่ยวกับตนเอง
 - 5.4 ต้องการค้นพบความจริง พร้อมทั้งจะเปิดเผยตนเองโดยไม่มีการปกป้อง
 - 5.5 ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง

แนวคิดตามทฤษฎีของมาสโลว์ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม บุคคลที่พัฒนาถึงขั้นตระหนักในตนเอง (Self-Actualization) เป็นบุคคลที่มีจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีบุคลิกภาพประชาธิปไตย การพัฒนาจากขั้นต้นไปสู่ขั้นต่อไปนั้น ต้องอาศัยความพอ ของบุคคล ซึ่งความพอนี้ นอกจากจะขึ้นกับสภาพทางกายแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกละพอใจด้วย จึงมีได้หมายความว่าทุกคนจะต้องได้รับการสนองตอบความต้องการพื้นฐานเท่าๆ กัน แต่เป็นไปตามลำดับขั้นเหมือนกัน พรณี ช. เจนจิต (2538: 461 – 476) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์ว่า มาสโลว์กำหนดความต้องการของมนุษย์จากขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุดเป็น 7 ขั้น ด้วยกัน โดยที่มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นสูงต่อไป ถ้าความต้องการในขั้นต้นๆ ได้รับการตอบสนองแล้วลำดับ 7 ขั้นของความต้องการมีดังนี้ ความต้องการทางสุนทรีย์ ความต้องการที่จะรู้ และเข้าใจความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเอง ความต้องการการยอมรับและได้รับการยอมรับ ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการทางด้านร่างกาย (พรณี ช. เจนจิต. 2538: 463; อ้างอิงจาก Abraham, H. Maslow) ความต้องการทั้ง 7 ขั้น ของมาสโลว์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ความต้องการขั้นที่ 1 – 4 เรียกว่า ความต้องการขั้นต่ำ กลุ่มที่ 2 ความต้องการขั้นที่ 5 – 7 เรียกว่า ความต้องการขั้นสูง ซึ่งความต้องการของ 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกัน ดังนี้

ความต้องการขั้นต่ำ

1. มนุษย์ทำทุกวิถีทางเพื่อให้สำเร็จหรือขจัดความต้องการขั้นต่ำ เช่น เมื่อหิวก็ต้องหาอาหารมากินเพื่อขจัดความหิว
2. แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการขั้นต่ำจะนำไปสู่การกระทำเพื่อลดความตึงเครียดต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาพสมดุล เช่น คนที่ต้องการการยอมรับนับถือจะทำ

ทุกสิ่งให้ได้มาซึ่งการยอมรับนับถือ ความมีชื่อเสียง

3. การที่มนุษย์สามารถสนองความต้องการขั้นต่ำ ทำให้หลีกเลี่ยงจากความทุกข์หรือความเจ็บป่วยได้ เช่น อากาศหนาว เราจะนอนไม่หลับจนกว่าจะได้เสื้อหรือผ้าห่มจึงจะนอนหลับ

4. การที่มนุษย์สามารถสนองความต้องการขั้นต่ำจะรู้สึกว่ารพ้นจากความทุกข์พ้นจากความกระวนกระวาย จะเกิดความรู้สึกว่าไม่ต้องการสิ่งใดอีกแล้วในขณะนั้น

5. การสนองความต้องการขั้นต่ำจะมีลักษณะเป็นครั้งคราว หรือเป็นเวลา และมีลักษณะที่ซ้ำหมดไปในแต่ละครั้ง

6. ความต้องการขั้นต่ำซึ่งต้องการการตอบสนอง จากปัจจัยภายนอกนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนมีประสบการณ์ร่วมกัน เช่น รู้ว่าความหิวเป็นเช่นไร หรือความต้องการความรัก การยอมรับจากกลุ่มเป็นอย่างไร

7. ความสนองความต้องการขั้นต่ำ ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยภายนอกนั้น ส่วนใหญ่ผู้อื่นเป็นผู้สนองให้ ซึ่งจะทำให้คนเกิดความรู้สึกที่ต้องคอยพึ่งพาผู้อื่น ซึ่งจะนำความรู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเองทำอะไรต้องคอยระมัดระวังการยอมรับของผู้อื่นคอยดูว่า ผู้อื่นจะคิดอย่างไรกับตน

8. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นต่ำ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่คอยพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคคลที่เห็นว่าจะสนองความต้องการให้ได้ ซึ่งจะกลายเป็นคนสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในวงจำกัด ไม่สนใจที่จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่ไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้

9. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นต่ำ มีแนวโน้มจะยึดตนเป็นศูนย์กลาง ไม่ค่อยคำนึงถึงปัญหา มักจะคำนึงถึงเรื่องส่วนตัว

10. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นต่ำ จะช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องคอยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อเข้าที่คับขันหรือประสบปัญหายุ่งยากต่างๆ

ความต้องการขั้นสูง

1. มนุษย์จะแสวงหาความพึงพอใจขั้นสูงสุด เช่น แสวงหาความรู้ หรือทำประโยชน์ให้สังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นอกจากความพึงพอใจ

2. แรงจูงใจที่เนื่องมาจากความต้องการขั้นสูง จะทำให้คนมีความสบายใจอยู่ได้แม้ในสภาพที่มีความตึงเครียด เช่น ทนได้แม้แต่คำนิทนาบว่าร้าย ไม่สะดุ้งสะเทือนเพราะตระหนักดีถึงความสามารถที่ตนจะทำประโยชน์ให้แก่สังคมเกินกว่าจะไปสนใจคำพูดของคนบางคนหรือคำพูดของคนบางกลุ่ม

3. การที่สามารถสนองความต้องการขั้นสูงได้ จะทำให้เกิดความสุข มีสุขภาพจิตดี เช่น คนที่มีความปรารถนาจะศึกษาค้นคว้าโดยมิได้มีสิ่งล่อใจอื่นใด จะมีความสุข ความอึดใจ มากกว่าการกระทำที่หวังสิ่งตอบแทน

4. การสนองความต้องการขั้นสูง จะนำไปสู่ความพึงพอใจและความปรารถนาจะแสวงหาความสุข ในขั้นต่อไป เช่น การแสวงหาโดยมิได้หวังสิ่งตอบแทน จะทำให้ผู้ที่แสวงหาเกิดความสุข ความพึงพอใจ โดยไม่มีที่สิ้นสุด

5. การสนองความต้องการขั้นสูง เป็นเรื่องต่อเนื่องกันไปไม่มีที่สิ้นสุด
6. ความต้องการขั้นสูง เป็นประสบการณ์เฉพาะตัว ทั้งนี้เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น บางคนฟังดนตรี หรือมองพระจันทร์แล้วเกิดความซาบซึ้งจนน้ำตาไหล ซึ่งเป็นความรู้สึกเกินกว่าจะบรรยายให้ผู้ได้รับทราบได้
7. การสนองความต้องการขั้นสูงนั้น แต่ละคนจะเป็นผู้สนองความต้องการให้กับตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองหรือนำตนเองได้ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องวิตกกังวลว่าใครจะคิดอย่างไรกับตน ซึ่งสามารถทำงานได้เต็มที่
8. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นสูง จะเป็นคนที่พึ่งตนเองได้ จะเป็นผู้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนทั่วไป ไม่ใช่สร้างสัมพันธเฉพาะกับคนที่จะทำประโยชน์ให้เท่านั้น
9. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นสูง จะเป็นคนคำนึงถึงปัญหามากกว่า ไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องส่วนตัว เป็นผู้ทำงานเพื่องาน มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
10. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นสูง จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี แม้เมื่อเข้าที่คับขัน ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง แนวคิดของนักจิตวิทยาที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น เป็นพื้นฐานประการหนึ่งที่ผู้บริหารควรนำมาพิจารณาประกอบการพิจารณาคุณธรรม จริยธรรมของตนเองและบุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชา เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองและในปกครองด้วย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (2558: ออนไลน์) ได้ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยให้นิยามว่า เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ และ เยาวชน หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ถึงยี่สิบห้าปีบริบูรณ์ โดยในการพัฒนาเด็กนั้น จะคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้เด็กพิการ เด็กที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิในการได้รับการศึกษาที่รัฐจัดให้เป็นพิเศษที่เหมาะสมกับลักษณะเด็กประเภทนั้นๆ โดยในที่นี้กำหนดให้เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อน และเข้ากิจกรรมการเล่นทางนันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ โดยมีแนวในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาครัฐมีใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาสังคม
2. ให้มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง รู้จักป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด
3. ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย จริยธรรม และคุณธรรม
4. ให้มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต
5. ให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6. ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และอาสาสมัคร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

7. ให้มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อส่วนร่วมตามสมควรแก่วัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2558: ออนไลน์) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 23 – 25) ได้ประกาศนโยบายเร่งรัด การปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุขโดย 8 คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย

ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายาม ทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้จนมีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตนเอง คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช่เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

สุขภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้มีการยาทถึงมาวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผิวกายไม่ให้อับชื้น มีผิวพรรณสดใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจและสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับทราบทบทวนตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด และความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย และสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

กรมวิชาการ (2545: 2 – 4) เสนอคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ดังนี้

1. พัฒนาให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเรียนรู้และรักการค้นคว้า
3. นักเรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีทักษะการคิด การสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. ภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิขสิทธิ์
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่นมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541: 101 – 109) ได้เสนอคุณธรรม จริยธรรม และทัศนคติ ที่ควรพัฒนาให้กับเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความรับผิดชอบ และ 3) ความอดทน อุตสาหะ

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2550: 10 – 13) กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย ที่ควรปลูกฝัง ได้แก่

1. สัจจะ พุทความจริง (Truth)
2. ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)
3. ความระลึกในหน้าที่ (Sense of Duty)
4. ความอดกลั้น (Patience)
5. ความเป็นธรรม (Fair Play)
6. ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Consideration for Others)
7. เมตตาธรรม (Kindness)
8. ความกตัญญูกตเวที (Gratitude)
9. ความสุภาพนุ่มนวล (Politeness)
10. ความเคารพต่อผู้มีอาวุโส (Respect for Elders)
11. รักษาคำพูด (Promise)
12. จิตสำนึกสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม (Public Conscience)

ปราณี วิธรวาณิช (2542: 269) ได้สรุปคุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญที่บุคคลพึงมี ในการประกอบอาชีพ ไว้ 5 ประการ คือ

1. ความขยันหมั่นเพียร
2. ความซื่อสัตย์
3. การตรงต่อเวลา
4. ความเมตตา
5. ความรับผิดชอบ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2551: 23 – 24) กล่าวถึง คุณธรรม จริยธรรม 7 ประการ ที่จะทำให้นักบุคคลมีความเจริญในชีวิต ได้แก่

1. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี
2. มีชีวิตและอยู่ร่วมสังคมเป็นระเบียบด้วยวินัย
3. พร้อมด้วยแรงจูงใจ ขยัน ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์
4. มุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ
5. ปรับทัศนคติและค่านิยมให้สมแนวเหตุผล
6. มีสติกระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา
7. แก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ ด้วยความรู้คิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 66 – 68) กล่าวถึง คุณธรรมจริยธรรม

ได้แก่

1. ความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
2. ความรับผิดชอบ
3. การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น
4. ความอดทนอดกลั้น
5. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

พระพิพิธธรรมสุนทร (2541: 45) กล่าวถึง คุณธรรม จริยธรรม 10 ข้อ ที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ได้แก่

1. ยึดมั่นกตัญญู
2. ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
3. มีความเพียรสม่ำเสมอ
4. อย่าเผลอใจใฝ่ต่ำ
5. เชื่อฟังคำผู้หลักผู้ใหญ่
6. รักไทยดำรงไทย
7. ใส่ใจในโลกกว้าง
8. ยึดแบบอย่างที่ดี
9. รู้รักสามัคคีตลอดเวลา
10. ใช้ศาสนาเป็นเครื่องดำรงชีวิต

ไสว มาลาทอง (2542: 1 – 2) สรุปว่า คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน มี 10 ประการ ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัย
2. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาอาชีพ
4. การมีจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. การรู้จักคิดริเริ่ม วิจารณ์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ ศาสนา

และพระมหากษัตริย์

7. การมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
8. การรู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. การมีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ
10. การมีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคี

มีดังนี้

แคสซูโต (Cassuto. 1998: 11 – 13) กล่าวถึง คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนที่ควรส่งเสริม

1. ความซื่อสัตย์
2. ความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่
3. การเคารพกฎหมาย
4. การมีวินัย
5. เห็นใจคนอื่นและการช่วยเหลือสังคม
6. ความขยันหมั่นเพียร และมุ่งมั่นในการเรียน

วอล์คเกอร์ (Walker. 2006: 93 – 115) สรุปถึง คุณธรรม จริยธรรมที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดขึ้นในวัยเรียน จำเป็นต้องปลูกฝังความเป็นระเบียบ และความมีวินัย การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม การแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ความซื่อสัตย์และยุติธรรม ความสามัคคี ตลอดจนความเป็นผู้นำ

คุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนจึงจำเป็น เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในการสร้างความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า และมั่นคงให้ประเทศชาติต่อไป จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักวิชาการต่างๆ สามารถสรุปเป็นตารางสังเคราะห์ด้านล่าง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	นักวิชาการ	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551)	กรมวิชาการ (2545)	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541)	ธานินทร์ กรีวิเชียร (2550)	ปราณี วิบุรณิชย์ (2542)	พระพรหมคุณาภรณ์ (2551)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พระพิพิธธรรมสุนทร (2541)	ไสล มาลาทอง (2542)	แคสซูโต (Cassuto, 1998)	วอล์คเกอร์ (Walker, 2006)	สรุป	ผู้วิจัยคัดเลือก
1. ความ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์		✓	✓					✓	✓			4	
2. ความซื่อสัตย์		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	8	✓
3. ความมีระเบียบวินัย		✓	✓				✓		✓	✓	✓	7	✓
4. ความไม่เฝ้าว		✓	✓				✓	✓				5	✓
5. พอเพียง		✓	✓						✓			4	
6. ความมุ่งมั่น		✓			✓		✓			✓	✓	5	✓
7. รักความเป็นไทย		✓	✓					✓	✓			4	
8. มีจิตสาธารณะ		✓							✓	✓		3	

ตาราง 2 (ต่อ)

คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	นักวิชาการ										สรุป	ผู้วิจัยคัดเลือก
	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551)	กรมวิชาการ (2545)	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541)	ธานีพร กรัยวิเชียร (2550)	ปรางณี วิรุทธาภิษฐ์ (2542)	พระพรหมคุณาภรณ์ (2551)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พระพิพิธธรรมสุนทร (2541)	ไสว มาลาทอง (2542)	แคสซูโต (Cassuto, 1998)	วอล์คเกอร์ (Walker, 2006)		
9. ความสามัคคี	✓				✓		✓	✓	✓		6	✓
10. สุภาพ	✓			✓							2	
11. ความสะอาด	✓										1	
12. ความสามัคคี	✓						✓	✓		✓	4	
13. ความมีน้ำใจ	✓			✓				✓			3	
14. ความรับผิดชอบ			✓		✓		✓		✓		4	
15. ความอดทน			✓	✓			✓				3	
16. ความยุติธรรม				✓							1	

จากตาราง 2 พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแนวคิดของนักวิชาการที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกับตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป จึงสรุปได้ ดังนี้ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความใฝ่รู้ 4) ความมุ่งมั่น และ 5) ความสามัคคี ผู้วิจัยจะกล่าวในรายละเอียดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

3. คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541: 101 – 109) ธาณินทร์ กรัยวิเชียร (2550: 10 – 13) พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2551: 23 – 24) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 66 – 68) พระพิพิธธรรมสุนทร (2541: 45) แคสซูโต (Cassuto. 1998: 11 – 13) และ วอล์คเกอร์ (Walker. 2006: 93 – 115) สรุปถึง คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่สำคัญ คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความใฝ่รู้ 4) ความมุ่งมั่น 5) ความสามัคคี ผู้วิจัยจะกล่าวในรายละเอียดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

3.1 ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมจริยธรรมสำคัญของนักเรียน ช่วยให้สังคมยอมรับศรัทธา และเป็นแบบอย่างที่ดีของเพื่อนในโรงเรียน ความซื่อสัตย์ มีความหมาย ดังนี้

ความซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรง ไม่เอินเอียง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์กล คดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง คนที่มีความซื่อสัตย์จะเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักความจริงและความถูกต้องในการดำเนินชีวิต ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด คนมีศีลธรรมหรือมีมนุษยธรรม ที่สามารถเรียกได้ว่า เป็นอารยชน จะมีความประพฤติดี ประพฤติชอบ และมีความซื่อสัตย์ สุจริต 3 ประการ ดังนี้คือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2551: 23 – 24)

กายสุจริต เป็นความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย ละเว้นการบีบคั้น เบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ไม่แย่งชิงลักขโมย หรือเอาเปรียบ แต่เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบล้างเกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

วาจสุจริต เป็นความสุจริตทางวาจา ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ ไม่พูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงละเว้นจากการพูดเหลวไหลเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

มโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ไม่โลภโมบ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้ผ่องแผ้วว่างขวาง ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน

หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย แต่ตั้งความปรารถนาดี แม้ไม่ตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติอย่างถูกต้องและตรงต่อความเป็นจริงของนักเรียน ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น และความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มีรายละเอียดต่อไปนี้ (พระธรรมจิติญาณ. 2546: 12)

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ได้แก่
 - 1.1 ไม่ลอกงานเพื่อน หรือให้เพื่อนหรือญาติทำให้
 - 1.2 ไม่ทุจริตในการสอบ
2. ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น
 - 2.1 ไม่พูดปด
 - 2.2 ไม่ลักขโมย
 - 2.3 ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
 - 3.1 ตรงต่อเวลา
 - 3.2 ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ

พระธรรมจิติญาณ (2546: 27) ได้ให้ความหมายความซื่อสัตย์ หมายถึง การซื่อตรง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีความจริงใจ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 105) ได้สรุปว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความเป็นผู้ตรง ได้แก่ การประพฤติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความจริงใจ ไม่มีมารยาสาไทย ไม่มีนอก ไม่มีใน ดำรงอยู่ในสัตย์สุจริต

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2549: 25) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความซื่อตรง ตรงต่อเพื่อนมนุษย์ ตรงต่อหน้าที่การงานแห่งความเป็นมนุษย์ ความซื่อตรงนี้เป็นเหตุให้เกิดความรักสามัคคี ไว้วางใจ ซื่อตรงต่อเพื่อนมนุษย์ ซื่อตรงต่อหน้าที่แห่งความเป็นมนุษย์นี้เป็นความตรงสุดยอด

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2550: 23) ได้สรุปว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความซื่อตรง หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต บอกความจริง ไม่ฉ้อฉลหลอกลวง ไม่ทุจริต

จากเนื้อความข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติ อย่างเหมาะสม มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อมิตรสหาย ไม่ขโมยของผู้อื่น ไม่ลอกการบ้านเพื่อน และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด ตรงต่อเวลา พูดแต่ความจริง ไม่เอาเปรียบ ยุติธรรม ไม่หลอกลวง พูดความจริง และยอมรับผิดเมื่อทำผิด

3.2 ความมีระเบียบวินัย

จากการสำรวจความคิดเห็นของครูโดยสมาคมการศึกษาแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Education Association) ได้รายงานว่า สิ่งที่ทำลายครูมากที่สุดและยังเป็นการบีบคั้นมากที่สุด คือ การจัดการกับระเบียบวินัยในห้องเรียน (DiGiulio. 2545: 25 – 26) หรือจากการที่มีคำว่า ระเบียบวินัย ไปปรากฏอยู่ในคำขวัญวันเด็กแห่งชาติของไทยในหลายๆ ปี ดังนี้

พ.ศ. 2504 ขอให้เด็กในสมัยปฏิวัติของข้าพเจ้า จงเป็นเด็กที่อยู่ในระเบียบวินัย

พ.ศ. 2511 ความเจริญและความมั่นคงของชาติไทยในอนาคต ขึ้นอยู่กับเด็กที่มีวินัย เฉลียวฉลาดและรักชาติยิ่ง

พ.ศ. 2519 เด็กที่ต้องการเห็นอนาคตของชาติรุ่งเรืองจะต้องทำตัวให้ดี มีวินัยเสียแต่บัดนี้

พ.ศ. 2526 รู้หน้าที่ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัย และคุณธรรม

พ.ศ. 2528 สามัคคี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม

พ.ศ. 2530 นิยมไทย มีวินัย ใฝ่ประหยัด ใจสัตย์ซื่อ ถิ่นคุณธรรม

พ.ศ. 2531 นิยมไทย มีวินัย ใฝ่ประหยัด ใจซื่อสัตย์ ถิ่นคุณธรรม

พ.ศ. 2534 รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชาติพัฒนา

พ.ศ. 2535 สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา จรรยางาม

พ.ศ. 2539 มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย

พ.ศ. 2541 ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย

พ.ศ. 2543 มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย เป็นต้น (สรวงธร นาวาผล. 2547: ออนไลน์)

ระเบียบวินัย คือ คุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต (วีระศักดิ์ ไชยเสน. 2548: 33; อ้างอิงจาก พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9. 2547: ออนไลน์)

ระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากการสำนึก ซึ่งต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต หากแต่ต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น (อำพร กาทอง. 2529: 7)

ระเบียบวินัย คือ ข้อกำหนด กฎหมาย กฎเกณฑ์กติกากำหนด ข้อบังคับที่มีไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของคนในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข (Caforio. 2003: 262 – 63)

ระเบียบวินัยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ สังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีวินัยเพื่อทำให้เกิดระบบระเบียบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสงบสุข และความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิตและสังคม เมื่อกล่าวถึงคำว่า วินัย มักเข้าใจกันในทางลบว่าเป็นเครื่องบังคับควบคุม เป็นคำสั่ง เป็นระเบียบ จึงเป็นที่น่าเสียดายที่คนจำนวนมากคิดถึงวินัยในความหมายที่ควบคู่ไปกับการลงโทษ แท้จริงแล้วคำว่า วินัย เป็นคำที่มีความหมายธรรมดา มี การเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิต ดังที่ พระธรรมปิฎก (2543: 12 – 13) สรุปว่า วินัยเป็นบัญญัติของ

มนุษย์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามสมมติ เป็นการจัดระเบียบความเป็นอยู่และการจัดระบบสังคม ซึ่งแยกเป็นความหมาย 3 อย่าง คือ 1) การจัดระเบียบระบบ ก็เรียกว่าวินัย 2) ตัวระเบียบระบบ หรือตัวกฎนั้นก็เรียกว่าวินัย 3) การฝึกคนให้ตั้งอยู่ในระบบระเบียบ ก็เรียกว่าวินัย วินัยที่ถูกต้องจะต้องตั้งอยู่บนฐานของความจริงในธรรมชาติ และมีความมุ่งหมายเพื่อ ธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความชอบธรรม ความเป็นธรรม ความดีงามของสังคม ทั้งนี้ พระธรรมปิฎก (2543: 8 – 12) ได้นำเสนอไว้ว่า วินัยที่แท้ในความหมายที่กว้าง คือ ระบบระเบียบทั้งหมดของชีวิต และสังคมมนุษย์ เป็นการจัดสรรโอกาสทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ และมีโอกาสเกิดขึ้น ทำให้ทำอะไรๆ ได้คล่อง ดำเนินชีวิตได้สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบ ไม่เป็นระบบ ก็จะมีสูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิตและทำกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี ตลอดจนทำให้การพัฒนาได้ผลดี ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ในระยะยาวจึงต้องมีวินัยเป็นฐาน เพื่อให้มนุษย์สามารถนำศักยภาพของตนออกมาร่วมสร้างสรรค์สังคมอย่างได้ผล ถ้าชีวิตและสังคมขาดวินัย ย่อมทำให้เกิดความวุ่นวายต่างๆ ในที่สุดก็จะสูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิต และทำกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี วินัยเกิดขึ้นได้ต้องมีการอบรมและฝึกฝน เพราะวินัยเป็นนามธรรมที่เป็นความจริงได้จากการที่มนุษย์ยอมรับ ไม่ใช่ความจริงตามธรรมชาติ ทั้งนี้ บรอนสัน (Bronson. 2000: 32 – 37) สรุปว่า ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่มีการพัฒนายวินัยได้มากที่สุด การปลูกฝังวินัยสำหรับเด็กช่วยให้เด็กมั่นใจว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ทำให้เด็กสามารถหลีกเลี่ยงการทำผิด หรือรู้สึกอายต่อการทำผิด อีกทั้งยังช่วยให้เด็กอยู่ในมาตรฐานการยอมรับของสังคมและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ช่วยให้เด็กพัฒนาจิตสำนึก มโนธรรม หรือเสียงจากภายในตนเอง ซึ่งช่วยทำให้สามารถตัดสินใจและควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง (Hirschi. 2004: 393)

การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่คนในชาตินั้นควรจะเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ทั้งนี้เพราะครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่สมาชิกในสังคม เมื่อเกิดมาแล้วจะมีความผูกพัน และได้รับการถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้เป็นเบื้องต้นแรก เมื่อเด็กมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาแล้วก็จะป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องปลูกฝังและเสริมสร้างให้เด็กมีระเบียบวินัยต่อไป สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมกระบวนการที่หลากหลายผสมผสานบูรณาการสอดแทรกความมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จนให้เกิดเป็นนิสัยที่ถาวร ในการนี้ ครูจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ จนเกิดเป็นนิสัยและมีเจตคติที่ดี ครูต้องมีเทคนิคในการเลือกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการเตรียมการให้พร้อม อีกทั้งมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเปรียบเสมือนการเตรียมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต (Etzioni. 1982: 184 – 189) มีพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นที่ยอมรับของสังคม ความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม การเสริมสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นควรมีหลักการดังนี้ 1) ครูอาจสร้างสัญลักษณ์และคำขวัญ 2) ส่งเสริมสนับสนุนความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนเพื่อสร้างคุณค่าทางบวกให้แก่ตัวนักเรียนเอง 3) ครูต้องทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของและเกิดความรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคม 4) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งกฎเกณฑ์และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5) สร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการให้ชัดเจน และควรกระทำการส่งเสริมในทุกโอกาส โดยสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอนได้ทุกรายวิชา

อาจกล่าวได้ว่าความมีระเบียบวินัย ขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมเป็นสำคัญต้องใช้เวลาและต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรใช้วิธีการจูงใจมากกว่าการบังคับและควรฝึกจนเป็นนิสัยเพื่อให้เกิดความเคยชิน

สรุปว่า ความมีระเบียบวินัยของนักเรียนจะสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบของโรงเรียน ทั้งการมาโรงเรียน การแต่งกาย การไว้ทรงผม การเข้าแถว การเข้าชั้นเรียน ตรงตามเวลา ไม่พูดคุยกุญแจกันในขณะที่ครูทำการสอน ไม่นำอาหารเข้ามารับประทานในห้องเรียน รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่แซงคิวเพื่อนแย่งซื้ออาหารรับประทาน การขออนุญาตเข้าและออกนอกห้องเรียน และโรงเรียน เป็นนักประชาธิปไตย เชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์ และเป็นแบบอย่างที่ดีสุภาพเรียบร้อย

3.3 ความใฝ่รู้

ความใฝ่รู้ เป็นคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่สำคัญ เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน นักเรียนที่เป็นผู้ใฝ่รู้ จึงมีความตั้งใจ มีความเพียรพยายามในการเรียน สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ชอบแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ สามารถเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม มีการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นองค์ความรู้ นำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น สามารถถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การฝึกให้เด็กเป็นคนคิดเป็น มีนิสัยอยากเรียนรู้ จะต้องนำปัจจัยภายนอกมาโยงเข้ากับปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอกก็คือ พ่อแม่ ครูอาจารย์ตั้งคำถามและนำเสนอทางเลือกของความคิดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อกระตุ้น ชักนำ และฝึกให้เกิด ปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นวิธีคิดที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือคิดให้เห็นทะลุตลอดลงไปถึงต้นตอรากเหง้า คิดมีขั้นตอนเป็นลำดับ คิดถูกวิธี และคิดให้เกิดผลขึ้นมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544: 66 – 68)

บุคคลที่มีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ ได้แก่ ผู้ปกครองโดยการเลี้ยงดูฝึกอบรมให้นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ และมีนิสัยในการคิดตามกระบวนการพัฒนาปัญญาอย่างถูกต้อง เพราะถ้าเราไม่มีวัฒนธรรมในการคิด ไม่ได้ฝึกการคิดและการหาความรู้กันมาตั้งแต่เด็ก เมื่อเติบโตขึ้นมา ก็จะไม่มีความสนใจในการคิด พบอะไรก็ไม่อยากคิด และไม่สนใจใฝ่หาความรู้ การปลูกฝังให้เด็กมีความตั้งใจ ใฝ่เรียนรู้ จะต้องปลูกฝังให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ และมีชีวิตที่ก้าวหน้า เรียกว่า อิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (เดชน์ เทียมรัตน์; และ กานต์สุดา มาชะศิริานนท์. 2545: 33 – 35)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2533: 6 – 17) ให้ความหมายของความใฝ่รู้ หมายถึง การใช้วิธีต่างๆ ที่ถูกต้องและเหมาะสมในการมุ่งแสวงหาความรู้ เพิ่มพูน ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ

สมชาย ฐานวุฑโฒ (2535: 15) สรุปว่า ผู้ที่มีความใฝ่รู้หรือที่เรียกว่า พหุสูต หมายถึง ความเป็นผู้ฉลาดรู้ คือ ผู้ที่รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมามาก ได้ยินมามากและเป็นคนช่างสังเกต ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับบริหารงานชีวิต และเป็นกุญแจไปสู่ลาภยศ สรรเสริญสุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา

ภักตรา นิคมานนท์ (2540: 219) ได้สรุปว่า ความใฝ่รู้ หมายถึง การศึกษาหาความรู้ วิทยาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาวิชาชีพของตน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2541: 39) ได้กล่าว ความใฝ่รู้ หมายถึง ความมุ่งมั่น ความปรารถนาที่จะแสวงหาความรู้ เพื่อจะรับความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่ตนเองยังไม่รู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการแสวงหาความรู้ อยู่เสมอจะเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ทำให้คนมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเอง และจะนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้

กรมวิชาการ (2539: 5) ให้ความหมายว่า ความใฝ่รู้ คือ การแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ทำให้คนมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ และมั่นใจตนเอง

จากการรวบรวมความหมายของความใฝ่รู้ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงถึงความกระตือรือร้น สนใจ ใฝ่คิดค้น แสวงหาความรู้ด้านต่างๆ ความรู้ใหม่ๆ เป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผล สามารถจำแนก เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ความรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

3.4 ความมุ่งมั่น

ความมุ่งมั่นเป็นคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้และการประกอบกิจการงานและรับผิดชอบ ตลอดจนความเพียรพยายาม เพื่อให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ จึงสมควรปลูกฝังให้มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำหน้าที่การงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน จะแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด ด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน (สุรพล ธรรมรัตน์. 2551: 22)

นอกจากนี้นักเรียนที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน จะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ดังนี้ (พระพิพิธธรรมสุนทร. 2541: 45)

1. จะตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การงาน
2. รู้จักเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
3. มีความตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ
4. รู้จักปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเอง
5. ทำงานด้วยความเพียรพยายามและอดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย
6. ทุ่มเททำงาน อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน
7. มีความพยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จ
8. รู้จักชื่นชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

ปริญญา ตันสกุล (2550: 145 – 147) ความมุ่งมั่น คือ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงพอ ผู้นำต้องเชื่อมั่นในตนเองว่า ผลสำเร็จที่ต้องการจะได้รับจากการคิดหรือจากการกระทำนั้น สามารถพิชิตมันได้อย่างแน่นอน โดยต้องไม่มีความวิตกกังวล ความลังเลใจ ความสับสนสงสัย และความไม่มั่นใจ

ในตนเอง เข้ามาสอดแทรกในระหว่างการคิดคำนึงหรือในขณะที่กำลังลงมือกระทำสิ่งนั้นอยู่โดยเด็ดขาด เพราะมันจะเป็นตัวการลดทอนหรือบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในตนเองจนหมดสิ้น เมื่อพลังแห่งความเชื่อมั่น สูญสิ้นพลังความคิด พลังจิต และพลังกายก็จะพลอยถดถอยตามไปด้วย ผู้นำที่มีพลังอำนาจในการกระทำ สิ่งใดๆ ได้สำเร็จ แม้เป็นสิ่งที่ยากก็เหมือนง่าย ล้วนมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงด้วยกันทั้งสิ้น

คุณลักษณะของนักเรียนที่มีความมุ่งมั่น มีดังนี้ (Kuo. 2001: 66 – 69)

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในเรื่องที่ต้องการทำให้ประสบความสำเร็จ
2. ทำจุดมุ่งหมายให้เป็นจริง
3. มีความเชื่อมั่นว่าจะต้องทำได้ไปถึงจุดหมาย
4. มีความตั้งใจและเต็มใจที่จะให้จุดหมายเป็นจริง
5. มีความกล้าที่จะเสี่ยงในการทำเพื่อไปสู่จุดหมาย
6. ลงมือทำอย่างจริงจัง
7. เมื่อประสบปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ โดยไม่ยกเลิกกลางคัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความมุ่งมั่น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบ ในการทำหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทুমเทกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด มีความภาคภูมิใจในโรงเรียน ร่วมมือรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน ชื่นชมโรงเรียนให้ผู้อื่นฟังเสมอ มีความสุขกับการเรียนในโรงเรียน และมุ่งมั่นตั้งใจเรียนเพื่อให้ได้ความรู้

3.5 ความสามัคคี

ความสามัคคี เป็นความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัว เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2551: 23 – 24)

ความสามัคคี คือ การรวมพลังกับคนอื่น เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความพร้อมเพรียง ให้สำเร็จสมประสงค์ การรวมกำลังกับคนอื่น จะเพิ่มขีดความสามารถทำงานใหญ่ได้สำเร็จ การรวมกำลัง อาจจะเป็นกำลังกาย กำลังความคิดเห็น กำลังความรู้ สุดแต่ผู้ใดจะมีกำลังอย่างใด แล้วใช้กำลังความสามารถที่มีอยู่ด้วยความพร้อมเพรียง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยไม่มีการวิวาทบาดหมางกัน ความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หมายถึง การทำหน้าที่ ใครมีหน้าที่อย่างใดก็ทำหน้าที่อย่างนั้น ไม่สับสน เกียงานรักษาหน้าที่ของตนให้ดำเนินไปด้วยดี ประเทศชาติที่มีคนพร้อมเพรียงอย่างนี้ ย่อมนำไปสู่ความเจริญ

มั่นคง ซึ่งเป็นบ่อเกิดของความสุความเจริญ และเป็นสิ่งคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ไปด้วย (พระธรรมฐิติญาณ. 2546: 55)

ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน กิริยาที่พร้อมเพรียงกัน ทำร่วมมือร่วมใจกันทำ เช่น กฐินสามัคคี ผ้าป่าสามัคคี (พระพิพิธธรรมสุนทร. 2541: 88)

ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน การร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจกันทำกิจกรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง รวมพลังกันทั้งทางกายและใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุม การทำงาน เป็นต้น เมื่อต่างคนต่างมีน้ำใจเข้าร่วมแรงกันอย่างแข็งขัน กิจกรรมทุกอย่างก็จะถึงความสำเร็จและความเจริญ รุ่งเรือง ปราศจากความเสื่อม (ประภาศรี สีหอำไพ. 2550: 67)

ความสามัคคี คือ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับทราบของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จ ลุล่วง แก้ปัญหาและจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ (พระเทวินทร์ เทวินโท. 2544: 33)

ประเภทของความสามัคคี

ความสามัคคีของมนุษย์เรานั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (พระมหาไชยา หัตถประกอบ. 2544: 121)

1. ความสามัคคีที่ทำเพราะถูกบังคับ เป็นความสามัคคีที่อยู่ในสภาพจำยอม ซึ่งมันจะไม่มีคามยั่งยืน จะเป็นความสามัคคีแบบชั่วคราวชั่วคราว นั่นคือ เมื่อใดที่ถูกศัตรูรุกราน ก็เกิดการรวมตัวกันเพื่อเอาชนะกับข้าศึกศัตรูที่รุกราน แต่พอหลังจากนั้นก็หันกลับมาทะเลาะกันอีกเหมือนเดิม

2. ความสามัคคีที่ถูกบังคับโดยกฎเกณฑ์ต่างๆ ของประเทศเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของคนในชาติ ถ้ามีเช่นนั้นมันจะเป็นผลร้ายของทุกๆ คน ความสามัคคีประเภทนี้ยังคงอยู่บนเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ต่างๆ บางครั้งก็จำเป็นต้องแสดงละครเพื่อจะได้ไม่ถูกประเทศชาติลงโทษ

3. ความสามัคคีในลักษณะของลัทธิความเชื่อ ซึ่งสังคมได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ชั้นประถม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความคลั่งไคล้ต่อลัทธิความเชื่อของตนเอง ความสามัคคีประเภทนี้ค่อนข้างจะมั่นคงกว่าความสามัคคีดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น แต่มันค่อนข้างจะเป็นอันตรายอยู่มากทีเดียว เพราะเมื่อใดที่ประชาชนเกิดความลุ่มหลงคลั่งไคล้ต่อลัทธิความเชื่ออย่างสุดโต่ง ในที่สุดจะนำซึ่งความขัดแย้งอย่างรุนแรงของคนในชาติเพราะเหมือนกับเป็นการสร้างศัตรู ดังเช่นที่เกิดขึ้นในสงครามโลกครั้งที่สอง พวกเขาทำสงครามกันเพราะลัทธิความเชื่อของแต่ละคน จนในที่สุด ความสามัคคีก็หมดความหมาย เพราะโลกต้องพินาศย่อยยับอันเนื่องมาจากความสามัคคีที่ยืนอยู่บนลัทธิความเชื่อดังกล่าว ความสามัคคีที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นความสามัคคีแบบผิวเผินภายนอกเท่านั้น ซึ่งยังคงในอยู่ในขีดจำกัด ความสามัคคีที่ยั่งยืนใช้เพียงแค่ความคิดสติปัญญาอย่างเดียว โดยที่มิได้ให้ความสำคัญในเรื่อง

ของจิตวิญญาณและความรู้สึกแห่งหัวใจ ยังคงเป็นเพียงความสามัคคีที่หละหลวมขาดความมั่นคงและไม่มีความเป็นสากล ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากกิเลสและตัณหาของมนุษย์ เพราะด้วยการที่คนเรามีแต่ความเยอหยิ่ง โส โส หัง เห็นแก่ตัว ละโมบ มีความแค้น และอาฆาตพยาบาทต่อกันและกันนั่นเอง จึงทำให้มนุษย์แตกแยกกัน ความสามัคคีดังกล่าวนั้น ไม่สามารถขจัดกิเลสตัณหาของมนุษย์ออกไปจากตัวได้ เป็นเพียงความสามัคคีที่เกิดขึ้นภายนอกเท่านั้น ยังไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกและผูกพันทางจิตใจ เป็นเพียงแค่ลักษณะของความจำยอมหรือถูกบังคับ

4. ความสามัคคีอีกประเภทหนึ่งที่มีความมั่นคงและเป็นความสามัคคีที่แท้จริง เป็นความสามัคคีที่มีความเป็นสากลและมีความเป็นศิลปะ เป็นความสามัคคีที่อยู่ในลักษณะของจิตใจและความรู้สึก ซึ่งสามารถที่จะขจัดกิเลสตัณหา อันเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน ถึงแม้จะอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มันเป็นความสามัคคีที่สามารถจะผูกมัดมนุษย์เข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะต่างเชื้อชาติ สีผิว หรือต่างภาษาก็ตาม เพราะเป็นความสามัคคีที่มนุษย์ทุกคนเป็นเจ้าของความสามัคคีในประเภทนี้เป็นความสามัคคีที่ผูกมัดความคิดและจิตใจของมนุษย์เข้าไว้ด้วยกัน นั่นคือให้มนุษย์มีความเกรงกลัวและมีความรักต่อพระเจ้า การมีความเกรงกลัวต่อพระเจ้า ก็จะช่วยยับยั้งมิให้กระทำในสิ่งที่ผิดต่อมนุษย์ด้วยกัน จะไม่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งซึ่งกันและกัน การมีความรักและความเกรงกลัวต่อพระเจ้า ก่อให้เกิดความรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันนำไปสู่การมีมนุษยธรรม และการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พระเจ้าเป็นของมนุษย์เราทุกคน ไม่ว่าเขาคนนั้นจะเป็นคนชนชาติใดหรือมีลัทธิความเชื่อแบบใด ส่วนความสัมพันธ์หรือความสามัคคีที่อยู่บนพื้นฐานของลัทธิในแต่ละลัทธิ นั้นก็เป็นของลัทธินั้นแต่อย่างเดียวนั้นได้เป็นของมนุษย์ทุกคน อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาจากตัวเองทั้งนั้น เช่นเดียวกัน ความสามัคคีที่อยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรือข้อบังคับ ก็ยังมีข้อบกพร่องแต่ถ้าเมื่อใดที่มนุษย์ทำตามพระเจ้านั้นจะไม่เกิดการอิจฉาริษยา ไม่เกิดความเยอหยิ่ง ไม่เกิดความละโมบ และกิเลสตัณหาอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของมนุษย์ การมีความรักและความเกรงกลัวต่อพระเจ้า เป็นสิทธิความชอบธรรมของมนุษย์ทุกคน ซึ่งมันสามารถผูกมัดมนุษย์ไว้ด้วยกันได้ ความสามัคคีมิใช่เรื่องง่ายที่จะให้เกิดขึ้น มิใช่เพียงแค่คำพูดหรือได้ตั้งคำขวัญต่างๆ ขึ้นมาแล้ว สามารถก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นมาได้ ถ้าหากมนุษย์เรายังคงมีกิเลสตัณหาอยู่ในหัวใจ เป็นการยากที่จะให้เกิดความสามัคคี ถึงแม้ว่าจะมีลัทธิความเชื่อแบบเดียวกัน หรือมีอุดมการณ์เดียวกันก็ตาม กิเลสและตัณหาที่ตนเองก็คอยขัดขวางมิให้มนุษย์เกิดความสามัคคี ดังนั้นถ้าหากเรายังคงนิ่งนอนใจ และปล่อยให้กิเลสตัณหาครอบงำอยู่ในตัวของเรแล้วความพิณาศก็จะตามมา กิเลสและตัณหาสามารถขจัดออกไปได้ ด้วยการสร้างความรักและความเกรงกลัวต่อพระเจ้า เพียงแค่การมีลัทธิความเชื่ออันเดียวกัน จะยังไม่สามารถควบคุมได้ เพราะกิเลสตัณหา คือ ที่มาของความขัดแย้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันและเรื่องกิเลสตัณหาที่อีกเช่นกัน ที่น้อยคนนัก ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด ไม่ค่อยจะให้ความสำคัญกัน

นอกจากนี้ความสามัคคี มี 2 ประการ คือ (พระมหาสมปอง ปจฺโจปการี. 2550: 44)

1. ความสามัคคีทางกาย ร่วมแรงร่วมใจทำงาน
2. ความสามัคคีทางใจ ร่วมมือร่วมใจปรึกษาหารือหาทางแก้ไขปัญหา เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ความสามัคคีจึงเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่จะนำความเจริญมาสู่สถาบันต่างๆ ก็คือ ความรัก ความสามัคคี

เริ่มจากสถาบันเล็กๆ ในครอบครัว ที่อยู่ด้วยกันด้วยความรัก ความเข้าใจ รู้จักรักชาน้ำใจซึ่งกันและกัน มีความเคารพต่อกัน ยอมรับฟังกัน รับทราบหน้าที่ของตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเมื่อเด็กเข้าสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น คงเป็นไปได้ที่ทุกคนจะรักกัน แต่ทุกคนก็อดเว้นจากการเบียดเบียนกันได้ ถึงจะไม่รักกัน เด็กก็เคารพซึ่งกันและกันได้ ด้วยการยอมรับความแตกต่างและเห็นคุณค่าของกันและกัน อย่างน้อยไม่ทำร้ายกัน ไม่เบียดเบียนกัน ทุกคนสามารถไว้วางใจ ไม่ต้องคอยระแวงกัน รู้สึกปลอดภัยที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชนได้

ประโยชน์ของความสามัคคี

ความสามัคคีมีประโยชน์ ดังนี้ (พระราชญาณวิสิฐ. 2552: 32)

1. งานและกิจการต่างๆ ของกลุ่มสำเร็จลุล่วงไปอย่างดี
2. รู้จักที่จะแบ่งปันและเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
3. ชีวิตมีความสุข ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน
4. เป็นคนใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของคนรอบข้าง
5. เป็นที่ยอมรับของคนอื่น

โดยผลของความสามัคคี คือ เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข ความเจริญ เป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ในกิจการงานต่างๆ การงานอันเกินกำลังที่คนๆ เดียวจะทำได้ ต้องอาศัยความสามัคคี การร่วมใจสามัคคีกัน จึงจะเกิดเป็นพลัง ความสามัคคีเกิดขึ้นที่ใด ย่อมทำให้ที่นั้นมีแต่ความสงบสุข มีแต่ความเจริญ นักเรียนจะอยู่อย่างราบรื่นกลมกลืนกับผู้อื่นได้ ก็ต่อเมื่อเชื่อมั่นในความดี หรือเห็นว่า ความสามัคคี การเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันเป็นสิ่งที่ดีงาม สามารถสมานน้ำใจผู้อื่นได้ และจะนำไปสู่การร่วมมือเพื่อก่อประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ความสมัครสมานสามัคคี มิใช่เป็นเพียงการรวมกันเฉพาะร่างกายภายนอกเท่านั้น ร่างกายภายในของมนุษย์ ไม่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ได้ แต่สิ่งที่รับรู้และทำความเข้าใจได้ นั่นคือสติปัญญา และสิ่งที่รับรู้ความรู้สึกได้นั้นก็คือจิตใจ ดังนั้นเราทุกคนต่างก็ประจักษ์ดีแล้วว่า ความสามัคคีที่แท้จริงนั้น อยู่บนรากฐานของจิตใจ (พระมหาเติมพงศ์ เติมมาตย์นอก. 2554: ออนไลน์)

การเสริมสร้างความสามัคคีในสถานศึกษา

ครูเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องความสามัคคีให้นักเรียนได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ดังนี้ (รุ่งแสง กนกวุฒิ. 2549: 77 – 79)

1. สอนเรื่องกีฬา กีฬาเป็นเรื่องสนุก แต่บางครั้งนักเรียนก็คาดหวังที่จะต้องชนะเพียงอย่างเดียว ครูจึงให้เด็กคิดวิเคราะห์ถึงคุณค่าที่แท้จริงจากการเล่นกีฬาว่า “เราเล่นกีฬาทำไม” เพื่อสร้างความรักสามัคคีกับเพื่อน เพื่อออกกำลังกายให้สุขภาพแข็งแรง “การที่นักเรียนแพ้ แท้จริงแล้วเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษต่อนักเรียน” นักเรียนจะได้ฝึกฝนและพัฒนาความสามารถให้ดีขึ้นต่อไป ทั้งยังได้ฝึกและฝึกตัวเองจากการเล่นกีฬาตามกติกาที่กำหนดไว้ ไม่มุ่งหวังแค่จะชนะเพียงอย่างเดียว

2. สอนเรื่องเล่น การเล่นเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานมากสำหรับนักเรียน จึงเป็นกิจกรรมที่นักเรียนโปรดปราน แต่ในหลายๆ ครั้งการเล่นกลับกลายเป็นปัญหาหระหว่างนักเรียน หรือนักเรียนกับครูได้ไม่น้อย เพราะต้องคอยเป็นคนกลางแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเล่น ครูจะแนะนำ

ให้นักเรียนคิดสืบสาวหาเหตุปัจจัยว่า “ความขัดแย้งนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และทำอะไรเราจึงจัดการความขัดแย้งนั้นไปได้” การเอาชนะหรือการทะเลาะกัน เป็นตัวแก้ปัญหาลงหรือไม่ แต่ถ้าเด็ก ๆ ลองเปลี่ยนวิธีเป็นการรู้จักให้ รู้จักเสียสละ แบ่งปัน “ความรู้สึกและสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจะเป็นอย่างไร” เป็นอีกวิธีในการสอนให้นักเรียนรู้จักการแบ่งปันและมีจิตใจเมตตา นึกถึงความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักให้อภัย กล้ายอมรับผิด และพร้อมจะแก้ไขปรับปรุงตัวเองใหม่

3. สอนเรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม ครูอาจมอบหมายงานให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม เริ่มจากการทำงานเป็นคู่ และเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 3 – 5 คน เมื่อเห็นว่านักเรียน สามารถดูแลรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองได้แล้ว การร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานที่ยากลำบากให้สำเร็จได้ ช่วยให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เพราะสามารถช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคจนลุล่วงไปได้ ผลดีจากการช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม คือ นักเรียนจะได้สัมผัสความคิดเห็น และวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน เป็นการขยายมุมมองและประสบการณ์ให้กว้างขึ้น ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับความแตกต่าง ทำให้คำนึงถึงความคิดและความต้องการของผู้อื่นมากขึ้น แทนที่จะยึดติดกับความคิดและความต้องการของตนเองอย่างเดียว

4. สอนเรื่องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น หลังจากที่ได้ทำ ๆ ทำงานร่วมกันแล้ว ครูอาจจัดให้มีช่วงเวลาของการทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นต่าง ๆ จากการทำงานร่วมกัน อะไรเป็นข้อดีจากการทำงานครั้งนี้ และมีอะไรที่ต้องปรับปรุงเพื่อจะทำให้งานดีขึ้นได้ การทบทวนนี้จะทำให้นักเรียน ได้แง่คิด ความรู้ หรือบทเรียนอันหลากหลายจากเพื่อน ครู หรือผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และยังช่วยให้แต่ละคนได้ทบทวนประสบการณ์ของตนเอง สามารถสรุปเป็นข้อคิดและบทเรียนสำหรับตัวเอง เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้

5. สอนเรื่องการเจริญสติ เราทุกคนเป็นเพื่อนมนุษย์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่มีใครในโลกนี้ต้องการความทุกข์แม้แต่คนเดียว ไม่มีใครในโลกนี้ที่จะปฏิเสธความสุขแม้แต่คนเดียว ทุกคนเหมือนกันหมด นักเรียนทุกคนจึงควรได้ฝึกตัวเองด้วยศีล ด้วยสมาธิ และเจริญสติให้ได้สัมผัสความสงบ ด้วยการสวดมนต์ นั่งสมาธิ แผ่เมตตา อย่างรู้ความหมายและประโยชน์ของสติ ฝึกให้นักเรียนมีสติในการฟัง อ่าน คิด ถาม และเขียน ด้วยกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ เมื่อเด็กมีความสงบภายในแล้ว ความดี้นรณจะเผยแพร่ออกมาสู่ภายนอกตัวก็ย่อมลงเป็นธรรมดา มันยังไม่หายไปทีเดียว แต่อย่างน้อยเขาก็สามารถควบคุมตัวเองภายในกรอบของศีลธรรม ไม่เบียดเบียนใคร ไม่สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนกับครอบครัว กับชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากความสงบภายใน

6. สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก ความสามัคคีเป็นเรื่องสำคัญ ความสุขของครอบครัวเริ่มต้นจากพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่เคารพรักกัน เป็นคนดี มีความรัก ความเมตตาต่อกัน ทั้งการแสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่ลูกสามารถสัมผัสได้ เป็นที่พึ่งได้ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก ลูกก็มีความเคารพ ศรัทธา มีความเชื่อมั่น เชื่อฟังในสิ่งที่พ่อแม่สอน และเกิดความอยากจะทำประพฤติดุปฏิบัติให้เป็นคนดี

7. สอนเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล พ่อแม่ควรพูดคุยทำความเข้าใจให้ลูกทราบว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน ทั้งร่างกาย จิตใจ ความคิด ลักษณะอารมณ์ การแสดงออก ที่สำคัญคือ เรา

ต้องตระหนักและเคารพให้เกียรติกันในเรื่องความแตกต่างเหล่านี้ ทั้งทางความคิดและการกระทำ ให้ความสำคัญกับทุกคน ทุกบทบาทหน้าที่ในสังคม พ่อแม่ต้องไม่เปรียบเทียบระหว่างเด็กด้วยกัน โดยหวังจะให้ลูกเราทำตัวดีขึ้น ซึ่งอาจไปส่งเสริมให้ลูกมีปมด้อยในภายหลังได้ พ่อแม่ต้องตระหนักและเคารพในความแตกต่างนี้ เพราะแท้จริงแล้วความแตกต่างระหว่างบุคคลต่างหากที่ทำให้โลกของเราสวยงาม และน่าสนใจ

8. สอนให้รู้จักการแก้ปัญหา เมื่อลูกมีปัญหาทะเลาะกับผู้อื่น ไม่เข้าใจกันระหว่างพี่น้อง หรือรู้สึกไม่พอใจใครก็ตาม เริ่มแรกคุณพ่อคุณแม่จงสอบถามสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วลองให้ลูกคิด เสนอวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หากเห็นว่าเป็นวิธีที่ดี ก็ให้ลูกได้ลองทำอย่างนั้น แต่ถ้าลูกไม่ยอมแก้ปัญหาหรือยังคิดไม่ออก พ่อแม่ควรแนะนำวิธีการที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นผลดีผลเสียที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าพบว่าลูกเอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมฟังเหตุผล พ่อแม่ควรเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ และคอยช่วยเหลือในการปรับพฤติกรรม ด้วยการอธิบายให้ลูกเข้าใจ พร้อมกับสร้างทัศนคติที่ดีให้กับลูกด้วยท่าทีที่นุ่มนวล อ่อนโยน ทั้งคำพูดและการกระทำ

9. สอนให้ทำประโยชน์ พ่อแม่ควรส่งเสริมให้ลูกได้ทำความดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เริ่มจากความรับผิดชอบต่อกิจวัตรของตนเอง การจัดเก็บของเข้าที่หลังจากหยิบมาใช้แล้ว หรือการทำความสะอาดต่างๆ การให้บริการผู้ใหญ่ในบ้าน ฯลฯ การทำความดีหรือบำเพ็ญประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ลูกเกิด “จิตอาสา” คือ จิตที่อยากทำความดีเพื่อผู้อื่น เป็นจิตที่มีอัตตาเล็กลง จึงเปิดรับความสุขได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งวัตถุ การทำความดียังช่วยให้ลูกได้เห็นว่ามีผู้อื่นที่ทุกข์ยากลำบากกว่าตน ทำให้ความทุกข์ของลูกกลายเป็นเรื่องเล็กน้อยไป หรือทำให้ลูกคิดว่า เรายังโชคดีกว่าคนอื่นอีกมาก

สรุปได้ว่า ความสามัคคี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกซึ่งความร่วมมือร่วมใจ ร่วมแรงทางกายทางวาจาและทางใจ โดยให้ความสำคัญกับงานกลุ่มในชั้นเรียนก่อนงานส่วนตัว เต็มใจช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส เมื่อโรงเรียนขอความช่วยเหลือทำกิจกรรม นักเรียนจะยินดีให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ รวมทั้งช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส ร่วมมือในการทำกิจกรรม การพัฒนาโรงเรียน ไม่สร้างความแตกแยกในหมู่เพื่อน และเมื่อเพื่อนในชั้นเรียนทะเลาะกัน นักเรียนยินดีเข้าไปไกล่เกลี่ย

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำและภาวะผู้นำทางวิชาการ

คุณสมบัติที่ทำให้เป็นผู้นำเรียกว่า ภาวะผู้นำ ซึ่งบางคุณสมบัติก็เป็นสิ่งที่มีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เช่น หน้าตา ผิวพรรณ วรณะ บุคลิกภาพ ปฏิภาณในการตัดสินใจ วาทศิลป์ เป็นต้น แต่บางอย่างก็สามารถพัฒนาให้มีขึ้นได้ในภายหลังโดยการศึกษา ผึกหัด ปฏิบัติจนกลายเป็นความโดดเด่นเฉพาะตัว ซึ่งคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดภาวะผู้นำนั้น ประกอบด้วยคุณสมบัติ 4 ประการ คือ คุณสมบัติพื้นฐาน คุณสมบัติพิเศษ คุณสมบัติเฉพาะ และคุณสมบัติทั่วๆ ไป (ว. วชิรเมธี. 2552: 109 – 115) นอกจากนี้จากการศึกษานิยามของภาวะผู้นำจากทัศนะของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นว่า

การมองภาวะผู้นำในหลายทัศนะ เช่น เน้นให้ความสำคัญกับด้านคุณลักษณะ (Leadership is a Trait) ด้านความสามารถ (Leadership is an Ability) ด้านทักษะ (Leadership is a Skill) ด้านพฤติกรรม (Leadership is a Behavior) ด้านความสัมพันธ์ (Leadership is a Relationship) และด้านกระบวนการของอิทธิพล (Leadership is an Influence Process) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัจจุบันมีความเชื่อที่สอดคล้องกันว่า ภาวะผู้นำสามารถพัฒนาได้ จึงให้ความสำคัญของกระบวนการมีอิทธิพลที่มีต่อผู้ตาม ตลอดจนการใช้หลักจิตวิทยา แรงจูงใจ และมนุษยสัมพันธ์ ในการบริหารงาน (ธร สุนทรายุทธ. 2551: 34 – 36)

4.1 ความสำคัญของภาวะผู้นำ

การบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำเป็นสำคัญ เพราะผู้นำนั้นถือได้ว่าเป็นหลักชัยของหน่วยงาน ผู้ที่จะเป็นหัวหน้าขององค์กรและบุคคลภายในองค์กรได้ จะต้องมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง และริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้เกิดขึ้น รวมทั้งสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดีว่าอะไรคือสิ่งที่องค์กรจำเป็นต้องมีและต้องทำเพื่อดำรงรักษาองค์กรไว้และสามารถเผชิญหน้ากับความจริงของโลกยุคสมัยใหม่ที่มักจะเกิดเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร

4.2 ความหมายของภาวะผู้นำ

กวี วงศ์พุ่ม (2542: 18) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการสร้างอิทธิพล โดยการกระทำของบุคคลที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นอิทธิพลที่ถูกต้อง และการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายขององค์กร

ประเวศ วะสี (2544: 70 – 71) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ ภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมายร่วมกันในสังคมนั้นๆ

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2546: 1) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น เป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่อำนาจการ หรือสั่งการบัญชาประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) เพื่อให้กิจการงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการ

ชาญชัย อาจิณสมจร (2546: 12) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ การกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงโดยผ่านผู้อื่น โดยมีจุดประสงค์ที่ต้องทำงานให้งานสัมฤทธิ์ผล ผู้นำสามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการจากการสนับสนุนของทีมงาน ซึ่งถูกชักจูงให้ดำเนินการตามภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และลดบันดาลให้เอกบุคคลหรือทีมสามารถทำในสิ่งที่ดีที่สุดในสิ่งที่ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

ประทีป สยามชัย (2546: 12) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำ จากผลงานวิจัย ไว้ 6 ข้อ ดังนี้

1. กระบวนการที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายจนสำเร็จ
2. การมีอิทธิพลนำทางเลือกทางเดิน และการออกความคิดเห็น
3. การปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา

4. อิทธิพลที่มีเหนือกว่าและมากกว่ากลไกการทำงานที่เป็นปกติประจำวัน
5. อิทธิพลที่มีประสิทธิภาพ
6. ความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องใช้อำนาจเพื่อควบคุมความคิดและการกระทำ

ของผู้อื่น อย่างเหมาะสมและชอบธรรม

วิเชียร วิทย์อุดม (2550: 3) ให้ความหมายว่าภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา เมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือร่วมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจะมีมากมีน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

ภารดี อนันต์นาวิ (2552: 77) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้ในกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนั้น สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของผู้นำในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ภาวิดา ธราศรีสุทธิ (2547: 5) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำว่า เป็นศิลปะในการใช้อิทธิพลของผู้นำ เพื่อจูงใจผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือร่วมใจอย่างเต็มใจ

สันติ บุญภิรมย์ (2552: 230) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะของบุคคลคนหนึ่ง ที่โน้มน้าวให้บุคคลคนหนึ่งหรือบุคคลหลายคน ได้แสดงพฤติกรรมของตนเองตามที่ผู้นำประสงค์ ภายใต้สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเพื่อให้บรรลุไปตามเป้าหมายของส่วนรวมหรือของผู้นำได้อย่างไม่มีเงื่อนไข

ดาฟท์ (Daft. 1999: 5) สรุปว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

อิวานชีวิช และ แมทเธสัน (Ivancevich; & Matteson. 2002: 425) นิยามความหมายว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร

ยุกัล (Yukl. 2002: 44) สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่ง ที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

เบส (Bass. 1998: 389) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถที่ทำให้ บุคคลอื่นกระทำตามเขาด้วยความเต็มใจ โดยเฉพาะการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง

แมนส์ และ ซิมส์ (Manz; & Sims. 2002: 113) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ การสร้างอิทธิพลต่อบุคลากรหรือกระทำงาน เพื่อให้การดำเนินงาน การทำกิจกรรมบรรลุเป้าหมายด้วยความสุขและความเต็มใจ

ดิมมอค และ วอล์กเกอร์ (Dimmock; & Walker. 1998: 558 – 595) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง อิทธิพลของบุคคลคนหนึ่ง ที่โน้มน้าวให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุไปตามเป้าหมาย

คุนทซ์ และโอ คอลเนลล์ (วิเชียร วิทยอุดม. 2548 : 2; อ้างอิงจาก Koontz; & O'Donnell. 1959) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ การสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สต็อกคิล (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2548: 2; อ้างอิงจาก Stogdill. 1974) สรุปว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม เพื่อการตั้งเป้าหมายและบรรลุ เป้าหมาย รох และ เบลิง (ทองใบ สุตขารี. 2548: 2; อ้างอิงจาก Rauch; & Behling) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพล เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มบรรลุเป้าหมาย

จากนิยามภาวะผู้นำดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกในรูปของกระบวนการ ความสามารถหรือกิจกรรมซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นโดยที่บุคคลอื่นจะคล้อยตามหรือปฏิบัติตามผู้นำ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ในสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

4.3 แนวคิดของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมท่ามกลางหมื่นนักการศึกษาในฐานะเป็นผู้สร้างผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งจะเริ่มเห็นได้จากงานวิจัยประสิทธิผลของโรงเรียนมีมากขึ้น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 และต้นปี ค.ศ. 1980 (Howley. 1989: 22) ดังที่สอดคล้องกับงานวิจัยนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนมีความคาดหวังสูงต่อผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้น (Larson; et al. 2006: 22) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Hopkins. 2001: 16) และพบว่าองค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์และเป็นตัวทำนายความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (Buzzi. 1991: 33) โดยเฉพาะครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้และการสอนในสถานศึกษาโดยตรง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

ถาวร สังเอยัด (2550: 150) ให้ความหมาย ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำความรู้ แนวคิด วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์กับคณะครูและนักเรียน

สิรรัตน์ วสุภัทร (2551: 29) ได้นิยามความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่สามารถโน้มน้าว จูงใจ หรือชี้แนะให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา รวมพลัง และประสานสัมพันธ์กันเพื่อทำงานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

กลิคแมน (Glickman. 1985; citing Blasé; & Blasé. 2000: 131) สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การบูรณาการของงานเพื่อให้การช่วยเหลือโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาหลักสูตร

เกอร์วิน (Girvin. 2001: 1) ได้กล่าวถึงผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการว่า ผู้บริหารถือเป็นแกนกลางของความพยายามในฐานะผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ผู้จัดระเบียบองค์กร ผู้นำและผู้ประเมิน เพื่อเป็นการรับประกันความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงขึ้น

แมคอีแวน (McEwan. 2003: 6) ได้นิยามความหมายของ ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วยครูผู้สอน นักเรียนและหลักสูตร มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียน บรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้

4.3.1 ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทในการผสมผสานแนวคิดแบบดั้งเดิม สู่แนวคิดใหม่ โดยมีบทบาทในการปรับปรุงและสนับสนุนการสอน การเรียนรู้ กำกับ ติดตามเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีความสำคัญ เพราะมีผลต่อการบริหารชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การพัฒนาหลักสูตร การสอน และนำสู่มาตรฐานการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การประเมินสู่มาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงการเรียนรู้ (Lashway. 2002: 21; & NAESP. 2001: 67) โดยเฉพาะงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถให้การนิเทศแก่ครู สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร การให้ความอำนวยความสะดวก เป็นที่ปรึกษา และส่งเสริมบรรยากาศทางบวก รวมทั้งส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น (King. 2002: 23; Elmore. 2000: 45; Spillane, Halverson; & Diamond. 2000: 56) ช่วยสร้างบรรยากาศทางบวกในการสร้างสรรค์การเรียนรู้ ทำให้เกิดคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ ทำให้ผู้ปกครอง เกิดความเชื่อมั่นไว้วางใจ เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น อีกทั้งช่วยนิเทศการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีศักยภาพและขีดความสามารถในการกระจายวิสัยทัศน์ไปสู่บุคลากรอื่นๆ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร มุ่งเน้นวิสัยทัศน์สู่การปรับปรุงการเรียนการสอน โดยส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ (Lambert. 2002: 45)

หัวใจของภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ความสามารถในการปรับปรุงโรงเรียน จากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมสู่วัฒนธรรมสากล และตอบสนองต่อความรับผิดชอบของสังคม การใช้การตัดสินใจ โดยการนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนผลผลิต เพื่อตอบสนองขีดความสามารถของบุคลากร ครูเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงการสอน โดยใช้สารสนเทศเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน (Wilson. 2004: 37) การใช้การสื่อสารแบบสองทางเชื่อมโยงข้อมูลจากห้องเรียนสู่สังคมภายนอก โดยพัฒนาแนวคิดแบบดั้งเดิมสู่แนวคิดใหม่ ทั้งการประเมินตนเอง การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาฝีมืออาชีพ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยใช้

การทำทลายและกระบวนทัศน์ใหม่ (Halverson. 2001: Online) มีการกำกับควบคุม เพื่อมุ่งสัมฤทธิ์ผลให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างใกล้ชิด ผู้นำทางวิชาการแนวใหม่จะรู้ความต้องการของลูกค้ำ สามารถสร้างโรงเรียนและปรับปรุงระบบโรงเรียน เน้นการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีลักษณะเป็นไปตามความต้องการของชุมชนและสังคม (Manz; & Sims. 2002: 45)

4.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความหมายต่างจากผู้นำโรงเรียน โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีพฤติกรรมในการตั้งเป้าหมายอย่างชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรในการเรียนการสอน การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดทำแผนการสอน การประเมินการสอน และความรับผิดชอบ และสนับสนุนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน (Flath. 1989: 56) เน้นคุณภาพการเรียนรู้สู่วิสัยทัศน์และมาตรฐานของโรงเรียน รวมทั้งมีพฤติกรรมเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ (Learning Leader) เหนือผู้นำการสอน (Instructional Leader) (DuFour. 2002: 43) โดยตั้งความคาดหวังสูงในการปฏิบัติงาน สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ (Blasé; & Blasé. 2000: 31) อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงการนิเทศ การแนะนำ การให้ข้อมูลย้อนกลับ สนับสนุนการมีส่วนร่วม พัฒนาความเป็นมืออาชีพ เพื่อนำไปสู่การสอนที่มีประสิทธิผล (Weindling. 1990: 13) รู้ถึงการบริหารชั้นเรียน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก และรู้ถึงความต้องการและความจำเป็นของนักเรียน (Whitaker. 1997: 56)

โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีพฤติกรรมเด่นชัด ดังนี้ (Chekley. 2000: 21)

1. เน้นการจัดการเรียนรู้
2. พัฒนาแผนมากกว่าการรักษา
3. พัฒนาแหล่งเรียนรู้
4. ใช้เวลากับคนมากกว่าการแก้ปัญหางาน
5. การให้การนิเทศภายในสถานศึกษา
6. พัฒนาสื่อนวัตกรรม
7. ใช้การเสริมแรงมากกว่าการใช้อำนาจ
8. การพัฒนาหลักสูตร

แลมเบิร์ต (Lambert. 2002: 45) นำเสนอพฤติกรรมของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ดังนี้

1. การออกแบบหลักสูตร ปรัชญา และความเชื่อ แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ พัฒนาหลักสูตร แหล่งและทรัพยากรในการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญในการทำหลักสูตร ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ความแตกต่างของรูปแบบ และวิธีการสอน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอน เทคโนโลยีในการสอน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยเน้นเทคโนโลยีในการเรียนการสอน

3. การนิเทศภายในสถานศึกษาแก่ครู รวมถึงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน
4. ยุทธศาสตร์การสอน การบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

วิลสัน (Wilson. 2004: 37) สรุปถึงการเน้นพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงไม่ใช่การจัดการ และไม่ใช่ว่าการควบคุม แต่การเปลี่ยนแปลงจะมุ่งสู่การนำ ในเรื่องต่อไปนี้

1. มีความชัดเจน (Clarity) เข้าใจและรู้ถึงการพัฒนาลักษณะที่ตอบสนองท้องถิ่น
2. ความเกี่ยวข้อง (Relevance) รู้ถึงความเกี่ยวข้อง และความหมายของการเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้

3. จินตภาพของการดำเนินงาน (Action Images) รู้ถึงกิจกรรมสำคัญ มองภาพถึงอนาคตที่จะไปและอะไรที่ต้องปฏิบัติ

4. เต็มใจและตั้งใจ (Will) มีความสนใจ ใฝ่แรงจูงใจ และความตั้งใจสู่การปฏิบัติหรือเป้าหมาย

5. ทักษะ (Skill) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก และการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ฮาลเวอร์สัน (Halverson. 2001: Online) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่มีประสิทธิผล ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีโรงเรียนด้านการสื่อสารและการวิจัย ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง
2. แก้ปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศ การประเมินผลการสอน การพัฒนาทีมงาน การพัฒนาลักษณะ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
3. มีทักษะการปฏิสัมพันธ์ การตัดสินใจ การประยุกต์ การตั้งเป้าหมาย และการวางแผนการสอน เป็นต้น

ขณะเดียวกันภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีพฤติกรรมสำคัญ ดังนี้ (Manz; & Sims. 2002: 45)

1. การพัฒนาลักษณะ
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
4. สื่อสาร มีการกระจายเป้าหมายในการทำงานร่วมกับบุคลากร สามารถตั้งเป้าหมายร่วมกัน มีการสื่อสาร และมุ่งพันธกิจให้ประสบผลสำเร็จ
5. กำกับติดตามการเรียนการสอน โดยมีการพูดคุยแบบทางการและไม่เป็นทางการ ให้ข้อมูลย้อนกลับ และใช้แรงจูงใจอย่างหลากหลาย
6. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

นอกจากนี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีพฤติกรรมสำคัญ ดังนี้ (Waters; Maranon. 2006: 23; & Lashway. 2002: 25)

1. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
2. ให้การนิเทศแก่ผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ มีเทคนิคจูงใจให้เพื่อนครูร่วมงานอย่างมีความสุข

3. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สร้างบรรยากาศทางบวกในการเรียนรู้ เน้นสภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วม

4. พัฒนาหลักสูตร
5. การบริหารทรัพยากรการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์ อาคารสถานที่และเทคโนโลยี
6. การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ และเทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว
7. การพัฒนากิจกรรมนักเรียน

นอกจากนี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูยังมีพฤติกรรม ดังนี้ (Whitaker. 1997: 27)

1. จัดการทรัพยากร โดยตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรในการเรียนการสอน รวมถึงการสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นมาตรฐาน
2. ใช้ทรัพยากรในการเรียนการสอน การใช้ข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การนำกระแสทัศน์ กระแสสังคม แนวโน้มและการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย สัมพันธ์กับหลักสูตร ยุทธศาสตร์การสอนและการประเมินผล
3. สื่อสารที่มีประสิทธิผล โดยใช้การพูดและการเขียนที่มีประสิทธิภาพ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

4. แปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ มีความมุ่งมั่นให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ สามารถออกแบบการเรียนการสอน และมีการประเมินผลตามมาตรฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

5. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เน้นผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่มีประสิทธิผล มีดังนี้ (Murphy. 1990: 169)

1. พัฒนาเป้าหมายและพันธกิจและถ่ายโอนสู่การปฏิบัติอย่างมืออาชีพ
2. บทบาทหน้าที่ในการสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ
3. สนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการ
4. พัฒนาและสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในปัจจุบันจะเน้นความสามารถในการให้การนิเทศแก่เพื่อนครู (Stronge. 1988: 67) การพัฒนาและการให้การฝึกอบรมสู่มืออาชีพ (Hallinger. 1989: 12) ส่วนในอนาคตจะเน้นความสามารถในการขับเคลื่อนแบบขับเคลื่อน การปฏิสัมพันธ์ การตัดสินใจและทำงานแบบมีส่วนร่วม เน้นการทำงานตามมาตรฐาน (Smylie; & Conyers. 1991: 13) มีการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกับชุมชน ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน (Stronge. 1993: 1 – 7)

นอกจากนี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีดังนี้ (Scheerens; Bosker. 1997: 90; & Hill. 2002: 53)

1. สามารถบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถควบคุมการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีคุณภาพ
3. สามารถอำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นทีม
4. สามารถสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ทางบวกและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สามารถให้การนิเทศภายในสถานศึกษา บำรุงขวัญกำลังใจแก่บุคลากรได้

กอทท์ลี และ โรเจอร์ (Gottlie; & Rogers. 2010: Online) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ดังนี้

1. สามารถทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ใช้รูปแบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม ทั้งการวางแผน การดำเนินงาน การกำกับติดตาม และการประเมินผล
3. เข้าใจบริบทของโรงเรียนทั้งโครงสร้าง วัฒนธรรม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. ระบุและสามารถจัดลำดับความสำคัญของงานและสามารถท้าทายใจให้เพื่อนครูทำงานด้วยความเต็มใจ

5. เน้นการปฏิรูป การปรับปรุงการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ งานวิจัยเป็นพื้นฐานในการทำงาน

นอทกิน (Notkin. 2010: Online) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ดังนี้

1. สามารถทำวิจัยได้เป็นอย่างดี มีทักษะการปฏิสัมพันธ์ ให้การนิเทศและจูงใจบุคลากรทำงานด้วยความสุข
2. มีความสามารถในการทำงานแบบมีส่วนร่วม อำนวยความสะดวกในการทำงาน ใ้งานราบรื่นและตอบสนองความต้องการของบุคลากร รวมถึงนักเรียนได้เป็นอย่างดี
3. ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เน้นระบบรางวัลมากกว่าการลงโทษ มุ่งผลสัมฤทธิ์และคุณภาพเป็นสำคัญ
4. ส่งเสริมการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการเรียนรู้ ยกระดับการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	นักวิชาการ							สรุป ผู้วิจัยคัดเลือก
	Chekey. 2000: 21	Lambert. 2002: 45	Wilson. 2004: 37	Halverson. 2001: Online	Manz. & Sims. 2002: 45	Waters; & Marzano. 2006: 23	Harden. 1988: 88; Whitaker.1997: 2	
1. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	✓	✓	✓		✓	✓	✓	6 ✓
2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	✓		✓	✓	✓	✓		5 ✓
3. การพัฒนาบุคลากร	✓					✓		2
4. การพัฒนาสื่อนวัตกรรม	✓	✓	✓		✓	✓	✓	6 ✓
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา	✓	✓		✓		✓	✓	5 ✓
6. การพัฒนาหลักสูตร	✓	✓	✓		✓		✓	5 ✓
7. การพัฒนาแผนการสอน	✓	✓		✓			✓	4
8. การใช้แรงจูงใจ	✓		✓	✓			✓	4
9. ยุทธศาสตร์การสอน	✓	✓	✓		✓			4
10. การประเมินผล	✓		✓	✓	✓			4
11. การจัดบรรยากาศเชิงบวก	✓		✓			✓	✓	4
12. การแก้ปัญหา		✓		✓	✓		✓	4

จากการวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรที่นักวิชาการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป ได้ตัวแปรทั้งสิ้น 5 ด้าน 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 5) การนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยจะได้กล่าวในรายละเอียดของภาวะผู้นำทางวิชาการในแต่ละด้านในโอกาสต่อไป

5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยอาศัยแนวคิดของเชคเลย์ (Chekley. 2000) แลมเบิร์ต (Lambert. 2002) วิลสัน (Wilson. 2004) ฮาลเวอร์สัน (Halverson. 2001) แมนส์ และ ซิมส์ (Manz; & Sims. 2002) วอเตอร์ และ มาซาโน (Waters; & Marzano. 2006) และ ฮาร์เดน และ ไวท์เทคเคอร์ (Harden. 1988: 9 – 22; Whitaker. 1997) สามารถสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ได้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 5) การนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยขอกล่าวรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

5.1 การพัฒนาหลักสูตร

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาหลักสูตรนับว่ามีความสำคัญ เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการเรียนการสอนของครู การพัฒนาหลักสูตรจึงมีหลักการสำคัญ ดังนี้

หลักสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร มีดังนี้ (Gayle. 2010: Online)

1. หลักสูตรเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจของผู้เรียนในโรงเรียนหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนในการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและตอบสนองความต้องการการท้าทาย
2. หลักสูตรเป็นพื้นฐานของผู้เรียนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ และกำหนดเป้าหมายในอนาคต การพัฒนาหลักสูตรเน้นการเรียนรู้และการประเมินผลสู่ความเป็นมาตรฐาน ทั้งความรู้ สติปัญญา นิสัย ความคิด คุณธรรม ความดีงามและการเป็นสมาชิกของสังคม
3. ผู้เรียนและครูมีความมุ่งมั่นในความร่วมมือทำงานในโรงเรียน การพัฒนาการเรียนรู้ในชั้นเรียน การเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต
4. การประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญ มีการวางแผนพัฒนา ทั้งการประเมินแบบทางการและไม่เป็นทางการ เน้นการเรียนรู้และเป้าหมายในการเรียนรู้
5. มีการจัดสร้างหลักสูตรให้สัมพันธ์กับโรงเรียนอื่น ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีการนำหลักสูตรไปใช้ให้สัมพันธ์กับโรงเรียนอื่น เกิดความร่วมมือเป็นเครือข่าย

นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญสำหรับภาวะผู้นำ ครูต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (นิรมล ศตวุฒิ; และคณะ. 2546: 11)

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน เป็นการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้เรียน สังคม และเนื้อหาความรู้ โดยแบ่งได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา และจิตวิทยาการเรียนรู้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดของนักปรัชญาและนักจิตวิทยา แล้วนำแนวคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
2. การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน มีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาหลักสูตรให้สนองตอบความต้องการเหล่านั้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคม เพื่อศึกษาสภาพสังคมในปัจจุบันและอนาคต ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ระบบครอบครัว ค่านิยมของสังคม รวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้วนำมาพัฒนาหลักสูตรที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะไปดำรงชีวิตและปฏิบัติในสังคมนั้น

4. การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ เพื่อศึกษาลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิทยาการ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรที่ประกอบด้วยเนื้อหาความรู้ที่ทันสมัย

ขั้นที่ 2 การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่วิเคราะห์และรวบรวมได้ในขั้นที่ 1 มาเป็นแนวคิดและตัวชี้้นำในการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรในหลักการและกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนจบหลักสูตรในจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะมีความรู้ ทักษะ แนวคิดอะไร มีเจตคติอย่างไร สามารถทำอะไรได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างไร

ขั้นที่ 3 การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์ในหลักสูตร

1. เลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์ที่ช่วยเอื้อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่คาดหวังไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. จัดทำโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยรายวิชา หรือหัวเรื่องของเนื้อหา และเวลาเรียน
3. จัดทำคำอธิบายของเนื้อหาของแต่ละรายวิชา หรือแต่ละหัวเรื่อง

ขั้นที่ 4 การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแนวทางการประเมินหลักสูตร

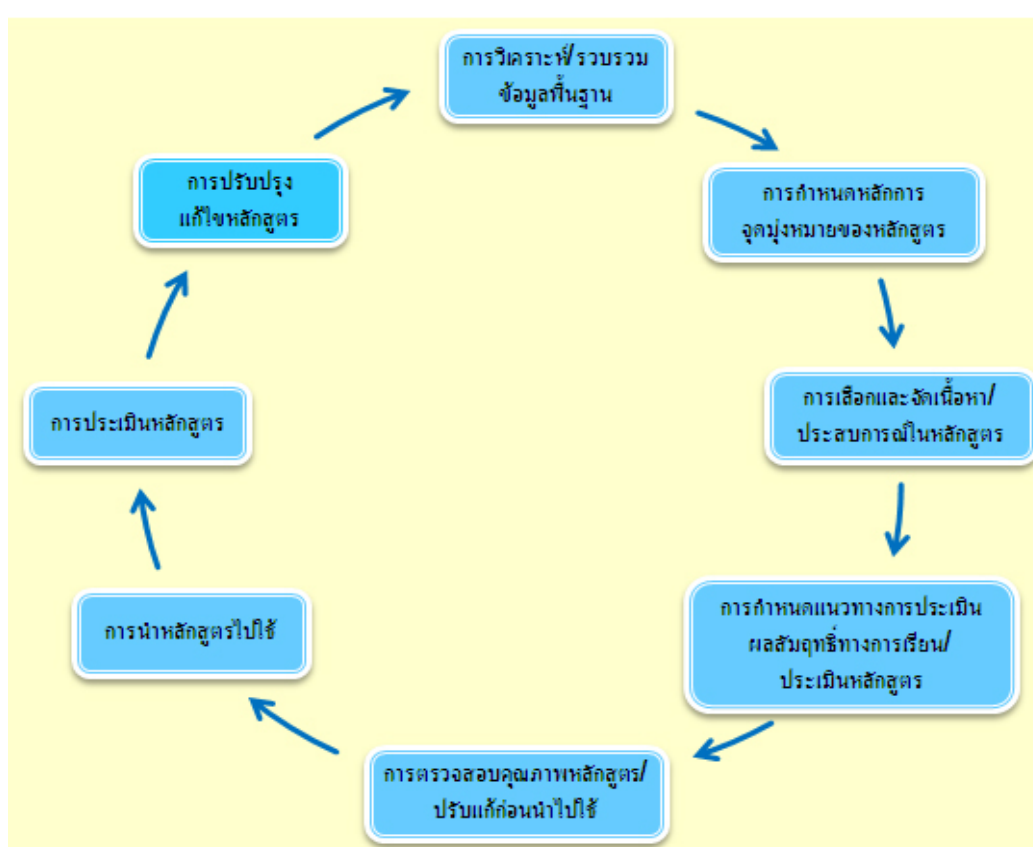
1. การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการกำหนดวิธีการประเมินผล พร้อมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินได้ว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่คาดหวังไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การกำหนดแนวทางการประเมินหลักสูตร เป็นการกำหนดรูปแบบที่จะใช้ในการประเมินหลักสูตร หรือวิธีการที่จะใช้ในการประเมินหลักสูตร

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและปรับแก้ก่อนนำไปใช้ เป็นขั้นที่นำหลักสูตรที่ร่างเสร็จแล้วไปตรวจสอบ ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบได้หลายวิธี เช่น การใช้รูปแบบการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การตรวจสอบกับลักษณะของหลักสูตรที่ดี การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญหรือคณะกรรมการ หรือวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อพิจารณาความเหมาะสม เป็นต้น แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรให้ดีขึ้น เตรียมพร้อมที่จะนำไปใช้

ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นนำหลักสูตรที่ตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการต่างๆ ที่มั่นใจว่า ได้มีการใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม เช่น วางแผนการสอน ทดสอบก่อนเรียน จัดการเรียนการสอนและบริหารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 7 การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบทุกขั้นตอน แล้วนำผลจากการประเมินมาพิจารณาพร้อมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร และนำผลการประเมินมาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นการนำผลการประเมินหลักสูตรมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในกรณีผลการประเมินพบข้อบกพร่อง หรือปัญหาอุปสรรคในส่วนปลีกย่อย ผู้พัฒนาหลักสูตร จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร หากพบข้อบกพร่องหรือปัญหาอุปสรรคในประเด็นใหญ่ ซึ่งจะต้องเปลี่ยนโครงสร้างของหลักสูตรจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพประกอบด้านล่าง

ภาพประกอบ 2 การพัฒนาหลักสูตร

ที่มา: นิรมล ศตวุฒิ. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร*. หน้า 61.

ทาบ (Taba. 1962: 10) ได้นำเสนอ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนรวมทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การศึกษาความต้องการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ครูจะต้องวิเคราะห์ประสบการณ์ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ ครูจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. การเลือกเนื้อหา ครูเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาให้ผู้เรียนศึกษาโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ เนื้อหาที่เลือกมานั้นจะต้องมีความตรง (Validity) ตามวัตถุประสงค์และมีนัยสำคัญ (Significance) ต่อผู้เรียน

4. การจัดการกับเนื้อหา เนื้อหาที่คัดเลือกมานั้น ครูจะต้องนำมาจัดเรียงลำดับ (Sequence) โดยใช้เกณฑ์ให้เชื่อมโยงและให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ที่จะสอนในแต่ละระดับของนักเรียน

5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ครูจะต้องพิจารณาเรื่องของการจัดเรียงลำดับประสบการณ์ และจะต้องเลือกวิธีการเรียนรู้ที่จะสร้างประสบการณ์แก่นักเรียนตามวัตถุประสงค์

6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ครูต้องคำนึงถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการสร้างมโนทัศน์ และคำนึงถึงเนื้อหาสาระสอดคล้องกับประสบการณ์และความสนใจของนักเรียน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องและตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล

7. การวินิจฉัยว่าสิ่งที่จะประเมินคืออะไรและจะใช้วิธีการและเครื่องมือใดในการประเมิน ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยจะต้องตอบคำถามว่า จะประเมินคุณภาพของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้อย่างไร และจะใช้เครื่องมือและวิธีการใดในการประเมิน

บทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในการพัฒนาหลักสูตรจะเน้นกระบวนการพัฒนาและจัดระบบงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย การจัดหลักสูตรเน้นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยจะต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผล และมีวิธีการ ดังนี้ (Alonsabe. 2009: Online)

ในระดับโรงเรียน

1. พัฒนาวิสัยทัศน์ของโรงเรียนโดยเน้นหลักสูตรให้มีคุณภาพ
2. สนับสนุนพันธกิจตามวิสัยทัศน์
3. พัฒนาแผนการเรียนรู้ของโรงเรียน
4. พัฒนาแผนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. บูรณาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลงในหลักสูตร
6. จัดลำดับและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักสูตร
7. กำกับและประเมินการนำหลักสูตรไปใช้

ในระดับชั้นเรียน

1. พัฒนาปฏิทินและวางแผนการปฏิบัติของหลักสูตร
2. พัฒนาหน่วยการเรียนรู้

3. สร้างหลักสูตรเสริมเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน
4. ประเมินหลักสูตร
5. ประเมินคุณภาพของหลักสูตร
6. ปรับปรุงหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครูในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร สร้างหลักสูตรเสริมเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน จัดทำตารางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ประเมินผลการใช้ตามหลักสูตรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการที่เตรียมไว้ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนา และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

5.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ นับว่า มีความสำคัญ เพราะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิธีการสอนและการสอนซ่อมเสริม เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดและดำเนินการด้านการเรียนการสอนจะเป็นไปด้วยดี ด้วยการวางแผนการบริหารงาน ความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูอาจารย์ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอน มีคุณภาพ

5.2.1 ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2540: 207) ให้ความหมายของ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น จะต้องจัดเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542: 53 – 54) สรุปไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่นักเรียน ส่วนการเรียนการสอน มีความหมายกว้างกว่าการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วย เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น การเรียนการสอนจึงเป็นคำที่ครอบคลุมกิจกรรมในการเรียนรู้ และมักใช้ควบคู่กันไป เมื่อครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการสอนในสถานศึกษามีได้ หมายถึง การสอนในด้านทฤษฎี เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่รวมถึงทักษะคุณภาพที่ต้องการ รวมทั้งความสามารถในการจัดการ ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือแนะแนวนักเรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้ความรัก และความเอาใจใส่ด้วย

สมคิด สร้อยน้ำ (2542: 222) ให้ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำใดๆ ที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดประสบการณ์ และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ใน การเรียนการสอนแต่ละครั้ง

วัฒนาพร ระเบียบทุกซ์ (2542: 91) สรุปว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น เพื่อนำนักเรียนไปสู่เป้าหมาย หรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหา และสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ด้านต่างๆ จึงเป็นความสามารถ และทักษะของครูมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพ

ประเสริฐ ธรรมโฆหาร (2542: 250) สรุปว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็น กระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งมีความสำคัญที่ต้องชัดเจนว่าต้องการ ให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงในด้านใดใน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ในสมองในระดับความจำ ความเข้าใจ ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในใจ อาจเป็นความนึกคิด ความผูกพัน และด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทักษะในระดับต่างๆ
2. การกำหนดวิธีการสอน หลังจากได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนแล้ว จึงจะกำหนดวิธีการสอน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ การบรรยาย การอภิปราย การสัมมนา และการเรียนรู้โดยอิสระ
3. การประเมินการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของ การสอน และการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลจากการประเมินการเรียนการสอนจะทำให้ทราบว่า ถึงเวลาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อการรักษามาตรฐานการศึกษาในเรื่องใด ส่วนแนวคิด ในการประเมิน ผลการเรียนรู้ของนักเรียนมี 2 แบบ คือ แบบอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม ซึ่งแต่ละแบบจะมี วัตถุประสงค์วิธีการที่จะประเมินที่แตกต่างกันอยู่บ้าง การที่จะเลือกใช้จะต้องคำนึงถึงประเภทของการเรียน การสอนด้วย

สนอง อินละคร (2544: 7) สรุปไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการรู้นั้น หมายถึง ขั้นตอนที่ครูผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเนื้อหาที่ครูกำหนดไว้

สรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ การเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อีกอย่างหนึ่ง รวมถึงกระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของนักเรียน

5.2.2 ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ นับว่ามีความสำคัญย่อมจะส่งเสริมให้การเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ดังที่นักวิชาการได้สรุปความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

สมคิด สร้อยน้ำ (2542: 222) สรุปไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนหลายประการด้วยกัน คือ

1. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และยังช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน
2. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝัง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ และความเป็นประชาธิปไตย
3. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จ และช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนขยายความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยและปลูกฝังความรับผิดชอบ
6. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะและช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
7. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงาม พัฒนาการของนักเรียน และให้นักเรียนได้รู้การจัดการทำงานเป็นกลุ่ม
8. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนมีการเคลื่อนไหว รู้สึกสนุกสนาน ทำให้ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

วาณี ภูเสตร์ (2542: 93) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสนใจของนักเรียน ทำให้บทเรียนมีความหมายต่อการเรียนรู้
2. ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด และความสนใจ
3. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้นักเรียนแต่ละคน
4. ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน
5. ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ และความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน

สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อนักเรียน เนื่องจากช่วยสร้างความสนใจ ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออก ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความเจริญงอกงาม ความรับผิดชอบ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และส่งเสริมความสามัคคี

5.2.3 ลักษณะของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดี

สุวิทย์ มูลคำ (2542: 2 – 3) ได้เสนอลักษณะของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้

1. คำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างของนักเรียน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ และความสนใจของตนเอง มีวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย
2. สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ ค้นพบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนคอยช่วยเหลือแนะนำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน และทำกิจกรรมต่างๆ
3. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความหมาย ทั้งในและนอกห้องเรียน สนองความต้องการของผู้เรียนโดยสานต่อจากพื้นฐานความรู้เดิม และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของนักเรียน
4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริง ในลักษณะของการบูรณาการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และชีวิตประจำวัน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดี

ลักษณะของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดี 6 ประการนั้น ถือเป็นจุดเน้นของการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริง ผู้สอนสามารถคิดและแสวงหาวิธีการ นวัตกรรมเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามทิศทางที่กำหนด ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ต้องการได้

วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2542: 92 – 95) สรุปไว้ว่า ลักษณะของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีลักษณะ ดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องสะท้อนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดทุกข้อ โดยกิจกรรมจะต้องสร้างมโนทัศน์ในสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่กำหนดอย่างชัดเจนครบถ้วนและทันสมัย
2. ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้นักเรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการที่สำคัญ
3. เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติ วัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน และขณะเดียวกันต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนด้วย
4. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของห้องเรียน โรงเรียน และชุมชน โดยพยายามใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด

5. เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่นักเรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

สรุปได้ว่า ลักษณะการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ดี ต้องคำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้นักเรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริง มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ไร่ความสนใจของนักเรียน และมีบรรยากาศที่สนุกสนานและเป็นกันเอง

5.2.4 ประเภทของการพัฒนาระบบการเรียนรู้

วาทินี ภูเสถร์ (2542: 93) สรุปว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้มีมากมาย หลากหลาย รูปแบบ สามารถจัดแบ่งประเภทใหญ่ๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการสอนประเภทนี้ ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม เริ่มด้วยการวางแผนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การดำเนินการสอนทุกๆ ขั้นตอน เช่น การบรรยาย การสาธิต เป็นต้น 2) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบนี้ผู้สอนจะกำกับดูแล ประสานงาน ส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมาย ซึ่งอาจจัดเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มก็ได้

สมคิด สร้อยน้ำ (2542: 143) สรุปว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เน้นตัวบุคคลเป็นศูนย์กลาง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) วิธีสอนแบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการสอนที่ครูมีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่เตรียมบทเรียน ตั้งจุดประสงค์ ควบคุมเนื้อหา จัดกิจกรรมโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมน้อยมากหรือไม่มีเลย รวมทั้งการวัดผล และประเมินผล 2) วิธีการสอนแบบเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีการสอนที่ครูมีบทบาทน้อยลง นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากยิ่งขึ้น มีโอกาสเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งในลักษณะกลุ่มหรือรายบุคคล มีโอกาสเลือกกิจกรรม วางแผนบทเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทางไปสู่การค้นคว้า แนะนำสื่อการเรียนและแหล่งความรู้จนนักเรียนได้ความรู้ด้วยตนเอง

อรุณี สถิตยภัคกุล (2542: 36) สรุปว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนสามารถจัดได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) การสอนที่เน้นกิจกรรม เป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น บทบาทสมมติ การสอนแบบเน้นกระบวนการคิด การใช้ปัญหาเป็นหลัก ทักษะกระบวนการ กระบวนการปฏิบัติ และกระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นต้น กิจกรรมการสอนดังกล่าว จะมีทั้งที่เน้นทักษะการเรียนรู้เฉพาะด้าน และการเน้นทักษะและการเรียนรู้หลายๆ ด้านไปพร้อมกัน 2) การสอนที่เน้นสื่อ เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ เช่น แบบเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ทั้งแบบรายบุคคลและแบบศูนย์การเรียนรู้ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มี 2 ประเภท ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละประเภทยังสามารถใช้กระบวนการที่แตกต่างกัน โดยอาจเน้นด้านการจัดกิจกรรมหรือเน้นการใช้สื่อการเรียนการสอนก็ได้ตามความเหมาะสม

5.2.5 ขั้นตอนของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

กรมสามัญศึกษา (2532: 37) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นการสร้างความสนใจในการเรียน แรงความสนใจของนักเรียน และแจ้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน

2. ขั้นปฏิบัติการสอน มีขั้นตอนหรือกระบวนการของการเรียนรู้ ได้แก่ การรับรู้ การจดจำ และการระลึกได้ ขั้นตอนการสอน คือ การให้นักเรียนระลึกถึงพื้นฐานเดิมกระตุ้นให้นักเรียนระลึกถึงการเรียนรู้ที่จำเป็น ซึ่งเคยเรียนรู้มาก่อน การสอนในแนวการเรียนรู้และการให้นักเรียนปฏิบัติ

3. ขั้นสรุปผล การประเมินผล มีขั้นหรือกระบวนการของการเรียนรู้ ได้แก่ การสรุปการนำไปใช้ การแสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้นั้น การประเมินย้อนกลับ ขั้นตอนการสอน คือ การให้ข้อมูลย้อนหลังเกี่ยวกับความถูกต้องของการปฏิบัติ การประเมินผลปฏิบัติและการเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542: 151 – 160) ได้สรุปไว้ว่า ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 9 ขั้นตอน คือ 1) การจัดประมวลการสอน เพื่อช่วยให้การสอนได้มีขั้นตอนดำเนินการ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ช่วยให้ผู้สอนไม่ลืม ไม่สอนซ้ำ และควรมีการวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับกิจกรรม 2) การจัดแผนการสอน ต้องจัดแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจ และความสามารถ 3) การจัดตารางสอน เป็นการกำหนดรายวิชา และเวลาที่จะเรียนโดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์ โดยคำนึงถึงโครงสร้างของหลักสูตร การแบ่งหมวดวิชาเป็นวิชาบังคับ วิชาเลือก วิชาเลือกเสรี เป็นต้น 4) การจัดชั้นเรียน สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น จัดตามความรู้ความสามารถของนักเรียน จัดแบ่งตามรายชื่อโดยการคละกันไปตามบัญชีรายชื่อ จัดตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษที่นักเรียนลงทะเบียนเรียน และจัดแบบผสมผสานกัน 5) การจัดครูอาจารย์เข้าสอน ซึ่งเป็นงานของฝ่ายวิชาการ การพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยดูจากความพร้อม วุฒิการศึกษา และภาระงานของครูเป็นเกณฑ์ 6) การสอนซ่อมเสริม ถือว่าเป็นการสอนกรณีพิเศษนอกเหนือไปจากการสอนตามแบบแผนปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน 7) การเลือกตำราเรียน ตำราเรียนถือเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ โดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ ถ้านอกเหนือจากนั้นถือเป็นหนังสืออ่านประกอบ 8) คู่มือครูในงานวิชาการ เป็นเครื่องมือช่วยครู อาจารย์ที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ เพื่อจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 9) การจัดทำคู่มือนักเรียน เป็นเอกสารที่สถานศึกษา

จัดทำเพื่อแจกนักเรียน เพื่อเป็นแนวให้นักเรียนได้เข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติตน ให้ถูกต้องตามระเบียบของสถานศึกษาในต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีขั้นตอนสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึง คือ ขั้นตอนการนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นตอนปฏิบัติการเรียนการสอน และขั้นการสรุปผลการเรียนการสอน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.6 หลักการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ดี

หลักการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ ดังนี้ (วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์. 2546:

32 – 33)

1. สะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สารการเรียนรู้จะเป็นตัวกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน
2. สะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สารการเรียนรู้ต้องจัดให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้ คือ ประสบการณ์ให้ได้ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ด้วย
3. สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ จะต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติจริง ให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา เน้นการคิด ด้านอารมณ์ ความรู้สึก มีคุณลักษณะที่ควรแสดงออกอย่างต่อเนื่อง และด้านทักษะ สามารถทำได้ด้วยตนเอง
4. สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สารการเรียนรู้ต้องจัดแบบบูรณาการควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดี และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกวิชา
5. สะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ต้องจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้การวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทั้งของครูและนักเรียน
6. สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ต้องออกแบบให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน

สรุป หลักการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่จะมีประสิทธิภาพ จะต้องสะท้อนให้เห็นว่า สารการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องยึดนักเรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้จากประสบการณ์จริง มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา ความคิด อารมณ์ ต้องจัดแบบบูรณาการควบคู่กับปลูกฝังคุณธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และต้องออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทั้งในชั้นเรียนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

5.2.7 แนวคิดและหลักการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ความหมายการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2540: 20) ได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดประสบการณ์ โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการคิดค้น สร้าง และสรุปสาระความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำไปใช้ประโยชน์ได้

วริยะ บุญยะนิवासน์ (2544: 22) อธิบายไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนจากการจัดมวลประสบการณ์ที่หลากหลาย คำนี้ถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับนักเรียน และตอบสนองการเรียนรู้ของนักเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยนักเรียนมีโอกาสเลือกกิจกรรมและได้ลงมือปฏิบัติจริง สรุปเป็นความรู้ใหม่และเกิดความภาคภูมิใจต่อผลสำเร็จของตน ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดสถานการณ์ แหล่งความรู้และสื่อที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การเรียนรู้ของนักเรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 11) สรุปว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม การฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานที่สำคัญ การสรุปความรู้ด้วยตนเอง และการได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544) สรุปไว้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนการสอนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นวิธีการที่ให้อำนาจแก่นักเรียน ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

สนอง อินละคร (2544: 2) สรุปว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษา ค้นคว้า ประดิษฐ์ คิดค้น ฝึกปฏิบัติ และทำกิจกรรมการเรียนรู้จนสามารถสร้าง หรือสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรจริงได้ หรือกล่าวสั้นๆ ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคู่กับผลงาน

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ถือเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม และมีบทบาทเป็นผู้ลงมือกระทำมากที่สุด เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ซึ่งบทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนจากการบอกความรู้ มาเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยวางแผน เตรียมสื่อ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่นักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล บูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐาน จัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนอย่างหลากหลาย และอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ เรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน

5.3 การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา นับว่ามีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้นำไปใช้ในการเรียนการสอน และยังได้รับการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

5.3.1 ประโยชน์ของสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาสามารถช่วยการเรียนการสอนของครูได้ดีมาก ซึ่งเราจะเห็นว่าครูนั้นสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียน ช่วยให้ผู้มีความรู้มากขึ้นในการจัดแหล่งวิทยาการที่เป็นเนื้อหา เหมาะสมแก่การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายในการสอน ช่วยครูในด้านการคุมพฤติกรรมการเรียนรู้และสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน สื่อการสอนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมหลายๆ รูปแบบ เช่น การใช้ศูนย์การเรียนรู้ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสาธิต การแสดงนาฏการ เป็นต้น ช่วยให้ครูผู้สอนได้สอนตรงตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน และยังช่วยในการขยายเนื้อหาที่เรียนทำให้การสอนง่ายขึ้น และยังจะช่วยประหยัดเวลาในการสอน นักเรียนจะได้มีเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้นจากข้อมูลเราจะได้เห็นถึงประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนซึ่งทำให้เรามองเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสาร มีประโยชน์และมีความจำเป็นสามารถช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิมพ์พร แก้วเครือ. 2553: ออนไลน์)

นอกจากนี้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความสำคัญ ดังนี้ (บุญเกื้อควรหาเวช. 2545: 12)

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลา เวลาใดก็สามารถเรียนรู้ได้
2. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทุกแห่งหน นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันจากสื่อต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ วัสดุทัศน โทรทัศน์ CAI และอื่นๆ
3. การให้ทุกคนได้เรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของตน ตั้งแต่ระดับอนุบาลเป็นต้นไป

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสื่อบัณฑิตวิทยาการใหม่ๆ จากอินเทอร์เน็ต จาก E-book จาก E-Library

5. ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้เล่นเกมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง

6. มีการวางแผนการใช้เทคโนโลยีร่วมกับนักเรียนอย่างเหมาะสม

5.3.2 ประเภทของสื่อธรรมชาติและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อธรรมชาติและเทคโนโลยีทางการศึกษา สามารถแบ่งได้หลายประเภท ดังจะกล่าวในแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภทของสื่อการสอน สื่อการสอนสามารถจำแนกเป็นประเภท ดังนี้ (กิดานันท์ มลิทอง. 2540: 22 – 25)

1. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สื่อเล็ก ซึ่งทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียง และอักษรในรูปแบบต่างๆ ที่นักเรียนสามารถใช้เป็นแหล่งหาประสบการณ์ หรือศึกษาได้อย่างแท้จริง และกว้างขวาง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) วัสดุที่เสนอความรู้ได้จากตัวมันเอง ได้แก่ หนังสือเรียน หรือตำรา ของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ป้ายนิเทศ เป็นต้น 2) วัสดุที่ต้องอาศัยสื่อประเภทเครื่องกลไก เป็นตัวนำเสนอความรู้ ได้แก่ ภาพยนตร์ แผ่นสไลด์ ฟลิ์มสตริป เทปบันทึกเสียง รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ รายการที่ใช้เครื่องช่วยสอน เป็นต้น

2. สื่อประเภทเครื่องมือ หรือสื่อนวัตกรรม ได้แก่ สื่อใหญ่ ที่เป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ ที่ถ่ายทอดไปยังครูและนักเรียน สื่อประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ต่อการสื่อความหมาย ถ้าไม่มีครูในรูปแบบต่างๆ มาป้อนผ่านเครื่องกลไกเหล่านี้ สื่อประเภทนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุ บางชนิดเป็นแหล่งความรู้ให้สามารถส่งผ่าน ซึ่งจะทำให้ความรู้ที่ส่งผ่านมีการเคลื่อนไหวไปสู่ผู้เรียนจำนวนมาก ได้ไกลๆ และรวดเร็ว และทำหน้าที่เหมือนครู เช่น เครื่องช่วยสอน ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับวิทยุ เครื่องฉายภาพนิ่ง เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ ตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องใช้ตัววัสดุหรือเครื่องมือเท่านั้น บางครั้งจะต้องใช้เทคนิคและกลวิธีต่างๆ ควบคู่กันไป โดยเน้นที่เทคนิคและวิธีการเป็นสำคัญ

การเลือกใช้สื่อการสอน ในการเลือกสื่อการสอนนั้น ครูควรเลือกตามลำดับ ดังนี้ (กิตินา แหมมณี. 2545: 55 – 56)

1. พิจารณาดูว่าในจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมได้กำหนดให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม โดยการดู การฟัง หรือการกระทำ

2. พิจารณาดูคุณลักษณะของผู้เรียน (อายุ ระดับชั้น ระดับสติปัญญา พัฒนาการทางการอ่าน ลักษณะทางร่างกาย พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น) จะบ่งบอกได้ว่าสามารถใช้สื่อกับเด็กคนนั้นหรือกลุ่มนั้นได้บ้าง

3. พิจารณาว่ามีสื่ออะไรบ้าง ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และใช้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะตามที่ต้องการดังกล่าวแล้วจะเกิดประโยชน์สูงสุด
4. พิจารณาวิธีการนำเสนอที่จะใช้ได้อย่างเหมาะสม และในการนำเสนอ นั้น มีสื่ออะไรบ้าง จะต้องเตรียมเครื่องมือประเภทใดในการนำเสนอครั้งนั้น
5. นำเสนอเครื่องมือ โดยการสำรวจดูว่าเครื่องมือเทคโนโลยีทางการศึกษาที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนครั้งนี้ที่มีอยู่ในสถานศึกษาหรือไม่ ถ้าไม่มีจะซื้อหรือหามาด้วยวิธีใด
6. การวิเคราะห์สื่อและสำรวจสื่อที่ต้องการ โดยการวิเคราะห์สื่อในสถานศึกษาว่า มีอะไรบ้างที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนเนื้อหา นั้นๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
7. วิเคราะห์ขีดความสามารถของหน่วยงานผลิตสื่อที่ไม่ให้บริการหรือไม่มีขาย ถ้าผลิตเองได้ต้องวิเคราะห์ต่อไปอีกว่า มีงบประมาณที่จะใช้ในการผลิตหรือไม่และได้มาจากไหน
8. พิจารณาว่าสื่อต่างๆ ที่จะนำมาใช้กับวิธีการนำเสนอ นั้นๆ มีความเหมาะสมทั้งในแง่คุณภาพและราคาเพียงใดแล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญสำหรับการเลือก
9. เลือกวิธีการและสื่อที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเลือกตัวเลือกที่มีคุณภาพ และราคาเหมาะสม
10. เลือกสื่อหรือผลิตสื่อที่ต้องการ ในขั้นนี้ผู้ใช้จะได้สื่อที่ต้องการ แต่ถ้าสื่อ นั้นไม่มีจะนำไปผลิตด้วยวิธีการตามระบบต่างๆ

การเลือกและจัดหาสื่อการเรียนการสอน ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการสอน รูปแบบและระบบของการเรียนการสอนลักษณะของผู้เรียน เกณฑ์เฉพาะของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสื่อกับคุณสมบัติเฉพาะและจุดประสงค์ของการเรียนการสอน

นวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) หมายถึง นวัตกรรมที่จะช่วยให้การศึกษา และการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิผลสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมการศึกษา และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย ในปัจจุบันมีการใช้นวัตกรรมศึกษามากมายหลายอย่าง ซึ่งมีทั้งนวัตกรรมที่ใช้กันอย่างแพร่หลายแล้ว และประเภทที่กำลังเผยแพร่ เช่น การเรียนการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Aids Instruction) การใช้แผ่นวีดิทัศน์เชิงโต้ตอบ (Interactive Video) สื่อหลายมิติ (Hypermedia) และอินเทอร์เน็ต [Internet] เหล่านี้ เป็นต้น (วารสารออนไลน์ บรรณปัญญา. 2553: ออนไลน์)

สรุปว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำ นวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วย

ประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

แนวคิดพื้นฐานของนวัตกรรมทางการศึกษา

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวิธีการศึกษา ได้แก่ แนวความคิดพื้นฐานทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป อันมีผลทำให้เกิดนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญๆ พอจะสรุปได้ 4 ประการคือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้จากแผนการศึกษาของชาติ ให้มุ่งจัดการศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การจัดระบบห้องเรียนโดยใช้อายุเป็นเกณฑ์บ้าง ใช้ความสามารถเป็นเกณฑ์บ้าง นวัตกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ เช่น การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Non-Graded School) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) เครื่องสอน (Teaching Machine) การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction)
2. ความพร้อม (Readiness) เดิมทีเคยเชื่อกันว่า เด็กจะเริ่มเรียนได้ต้องมีความพร้อม เป็นพัฒนาการตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันการวิจัยทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นว่า ความพร้อมในการเรียนเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นได้ ถ้าหากสามารถจัดบเรียนให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน วิชาที่เคยเชื่อกันว่ายาก และไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็สามารถนำมาให้ศึกษาได้ นวัตกรรมที่ตอบสนองแนวความคิดพื้นฐานนี้ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) การจัดโรงเรียนในโรงเรียน (School within School) การปรับปรุงการสอนสามชั้น (Instructional Development in 3 Phases)
3. การใช้เวลาเพื่อการศึกษา แต่เดิมมาการจัดเวลาเพื่อการสอน หรือตารางสอน มักจะจัดโดยอาศัยความสะดวกเป็นเกณฑ์ เช่น ถูกรอบเวลาเป็นชั่วโมงเท่ากันทุกวิชา ทุกวัน นอกจากนั้นยังจัดเวลาเรียนไว้แน่นอนเป็นภาคเรียน เป็นปี ในปัจจุบันได้มีความคิดในการจัดเป็นหน่วยเวลาสอนให้สัมพันธ์กับลักษณะของแต่ละวิชา ซึ่งจะใช้เวลาไม่เท่ากัน บางวิชาอาจใช้ช่วงสั้นๆ แต่สอนบ่อยครั้ง การเรียนไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น นวัตกรรมที่สนองแนวความคิดพื้นฐานด้านนี้ เช่น การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Scheduling) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text Book) การเรียนทางไปรษณีย์
4. ประสิทธิภาพในการเรียน การขยายตัวทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้มีสิ่งต่างๆ ที่คนจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นมาก แต่การจัดระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และปัจจัยภายนอก นวัตกรรมด้านนี้ที่เกิดขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยเปิด การเรียนทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ การเรียนทางไปรษณีย์ แบบเรียนสำเร็จรูป ชุดการเรียน ตัวอย่าง นวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญของไทยในปัจจุบัน ได้แก่ E-learning เป็นคำที่ใช้เรียกเทคโนโลยีการศึกษาแบบใหม่ ที่ยังไม่มีชื่อภาษาไทยที่แน่ชัด หมายถึง การเรียนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้การนำเสนอเนื้อหาทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ ภาพนิ่ง ภาพกราฟิก วิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว ภาพสามมิติ

โดยผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้จะเป็นไปตามปัจจัยภายใต้ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สองประการ คือ เรียนตามความรู้ความสามารถของผู้เรียนเอง และการตอบสนองในความแตกต่างระหว่างบุคคล

เทคโนโลยีทางการศึกษา

รัฐพล ประดับเวทย์ (2551: 23) ให้ความหมายว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง วิทยาการเกี่ยวกับการนำวิทยาศาสตร์ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ เพื่อการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยีจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยการวิจัยพื้นฐาน ซึ่งสามารถไปสู่การวิจัยประยุกต์จนทำให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่

วิเศษ ชินวงศ์ (2544: 14 – 18) ให้ความหมาย ว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นวิชาว่าด้วยการประยุกต์ใช้ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ พลังงาน และ กำลังงาน มาช่วยในการคิด การแก้ปัญหา การออกแบบ การสร้างแบบ การประดิษฐ์ของใหม่ขึ้นมา เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ จากความหมายสรุปว่าแสดงให้เห็นว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่ใช่การประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว ยังต้องประยุกต์ใช้ศาสตร์ มาผสมผสานด้วย เทคโนโลยีมีความเกี่ยวข้องในเรื่อง ต่อไปนี้ 1) ความประสงค์ของมนุษย์ (Human Purpose) หมายถึง ความต้องการ ความคาดหวัง ความอยาก ความทะเยอทะยานของมนุษย์ ที่มีความมุ่งหวังจะบรรลุผลสำเร็จ อย่างใดอย่างหนึ่งทางเทคโนโลยีทางการศึกษา ความประสงค์และความต้องการของมนุษย์ที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้เกิดโจทย์ปัญหาและคำถามให้มนุษย์คิดหาวิธีการแก้ปัญหาและการออกแบบ เพื่อนำไปสู่การประดิษฐ์ การทำ การผลิต และการสร้างสิ่งของใหม่ ๆ 2) ทรัพยากรของมนุษย์ (Human Resources) ทรัพยากร เป็นปัจจัยที่จำเป็น เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยความรู้ สารสนเทศ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ พลังงาน และคน 3) กิจกรรมของมนุษย์ (Human Activity) เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการคิด การแก้ปัญหา ทดลอง ออกแบบ ประดิษฐ์ สร้าง และการปฏิบัติกิจกรรมในระบบเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นกระบวนการ ในการนำความรู้ ประสบการณ์เทคนิค วิธีการหรือทักษะ และทรัพยากรต่าง ๆ ไปใช้ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงสภาพแวดล้อม และความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น 4) ความสำเร็จของมนุษย์ (Human Achievement) รวมถึงผลผลิต (Product) ของเทคโนโลยี ซึ่งได้จากการคิดแก้ปัญหา และการออกแบบไปสู่การสร้าง สิ่งของใหม่

เป้าหมายของเทคโนโลยีทางการศึกษา

เป้าหมายสำคัญของเทคโนโลยีทางการศึกษา มีดังนี้ (กิดานันท์ มลิทอง. 2548: 66 – 68)

1. การขยายพิสัยของทรัพยากรของการเรียนรู้ กล่าวคือ แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มิได้หมายถึงแต่เพียงตำรา ครู และอุปกรณ์การสอน ที่โรงเรียนมีอยู่เท่านั้น แนวคิดทางเทคโนโลยีทางการศึกษา ต้องการให้นักเรียนมีโอกาสเรียนจากแหล่งความรู้ที่กว้างขวางออกไปอีก แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ครอบคลุมถึงเรื่องต่างๆ เช่น 1) คน เป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ ครู และวิทยากรอื่น ซึ่งอยู่นอกโรงเรียน เช่น เกษตรกร ตำรวจ บุรุษไปรษณีย์ เป็นต้น 2) วัสดุและเครื่องมือ ได้แก่ สื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องวิดีโอเทป ของจริง ของจำลอง

สิ่งพิมพ์ รวมไปถึงการใช้สื่อมวลชนต่างๆ 3) เทคนิค-วิธีการ แต่เดิมนั้นการเรียนการสอนส่วนมาก ใช้วิธีให้ครูเป็นคนบอกเนื้อหา แต่การเรียนปัจจุบันเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้มากที่สุด ครูเป็นเพียงผู้วางแผนแนะแนวทางเท่านั้น 4) สถานที่ อันได้แก่ โรงเรียน ห้องปฏิบัติการทดลอง โรงฝึกงาน ไร่ นา ฟาร์ม ที่ทำการรัฐบาล ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หรือสถานที่ใดๆ ที่ช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่ดีแก่นักเรียนได้

2. การเน้นการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคล ถึงแม้ว่านักเรียนจะล้นชั้นและกระจัดกระจายยากแก่การจัดการศึกษาตามความแตกต่างระหว่างบุคคล นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้พยายามคิดหาวิธีนาระบบการเรียนแบบตัวต่อตัวมาใช้ แต่แทนที่จะใช้ครูสอนนักเรียนทีละคน จะใช้ 'แบบเรียนโปรแกรม' ซึ่งทำหน้าที่สอน ซึ่งเหมือนกับครูมาสอน นักเรียนจะเรียนด้วยตนเอง จากแบบเรียนด้วยตนเอง ในรูปแบบเรียนเป็นเล่ม หรือเครื่องสอนหรือสื่อประสมหลายๆ อย่าง จะเรียนช้าหรือเร็วก็ได้ตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

3. การใช้วิธีวิเคราะห์ระบบในการศึกษา การใช้วิธีระบบ ในการปฏิบัติหรือแก้ปัญหา เป็นวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ ที่เชื่อถือได้ว่าจะสามารถแก้ปัญหา หรือช่วยให้งานบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากกระบวนการของวิธีระบบ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของงานหรือของระบบอย่างมีเหตุผลหาทางให้ส่วนต่างๆ ของระบบทำงาน ประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาเครื่องมือ-วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา วัสดุและเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา หรือการเรียนการสอนปัจจุบันจะต้องมีการพัฒนา ให้มีศักยภาพ หรือขีดความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้นไปอีก

ขอบข่ายของเทคโนโลยีทางการศึกษา

เทคโนโลยีการศึกษา ได้พัฒนามาจนถึงยุคสังคมข่าวสารในปัจจุบัน ทำให้เกิดขอบข่ายภาระและหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาที่เรียกชื่อว่า นักโสตทัศนศึกษา นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา หรือนักเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มีขอบข่ายครอบคลุม 7 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการจัดและออกแบบระบบ 2) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านวิธีการทางการศึกษา 3) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านพฤติกรรมทางการศึกษา 4) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและสื่อการศึกษา 5) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการจัดการศึกษา 6) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา 7) นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการประเมินทางการศึกษา (คำรณ ศรีน้อย. 2549: 33)

เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เพราะนวัตกรรมเป็นเรื่องของการคิดค้นหรือการกระทำใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และใช้ให้คุ้มค่า เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

เทคโนโลยีทางการศึกษาเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน 3 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (Learning about Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ เรียนรู้จนสามารถใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้ ทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นการสื่อสารข้อมูลทางไกลผ่าน Email และ Internet ได้ เป็นต้น

2. การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี (Learning by Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ และฝึกความสามารถ ทักษะบางประการ โดยใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ทางโทรทัศน์ที่ส่งผ่านดาวเทียม การค้นคว้าเรื่องที่สนใจผ่าน Internet เป็นต้น

3. การเรียนรู้กับเทคโนโลยี (Learning with Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยระบบการสื่อสาร 2 ทาง (Interactive) กับเทคโนโลยี เช่น การฝึกทักษะภาษากับโปรแกรมที่ให้ข้อมูลย้อนกลับถึงความถูกต้อง (Feedback) การฝึกการแก้ปัญหา กับสถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นต้น

อีกทั้งควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาในด้าน ต่อไปนี้ (กิดานันท์ มลิทอง. 2548: 9)

1. ด้านการติดต่อสื่อสาร มนุษย์จะสามารถสื่อสารกันได้อย่างไม่มีอุปสรรค ดังคำที่ว่า โลกไร้พรมแดน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลกนี้ก็สามารถที่จะติดต่อกับผู้อื่นได้โดยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั่นเอง

2. ด้านการศึกษา นักเรียนในภาคที่มีแนวโน้มที่จะสามารถเรียนจากที่บ้านได้ โดยการเรียนการสอนทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะในประเทศหรือต่างประเทศ และความรู้ที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตนั้นก็ไม่ได้จำกัดสาขาวิชา สามารถที่จะค้นคว้าจากห้องสมุดต่างๆ ได้ทั่วโลก

3. ด้านการดำเนินชีวิต มนุษย์มีชีวิตสุขสบายมากยิ่งขึ้น เพราะคอมพิวเตอร์จะมีการพัฒนาในรูปแบบของหุ่นยนต์ทำแทนอุปกรณ์ต่างๆ ภายในบ้าน จะควบคุมโดยระบบคอมพิวเตอร์ มนุษย์ไม่ต้องคอยดูแลความปลอดภัยหรือความเรียบร้อยภายในบ้านเอง แต่จะมีโปรแกรมคอยตรวจสอบให้ทั้งหมด เป็นต้น

4. ด้านสุขภาพ วงการแพทย์จะมีความก้าวหน้าในการรักษาโรคมามากขึ้น เพราะจะมีระบบแพทย์ออนไลน์ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ก็จะได้เผยแพร่ให้ทุกคนได้รับรู้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต แพทย์ทั่วโลกสามารถที่จะร่วมมือกันในการปฏิบัติงานได้

5. ด้านการท่องเที่ยวและความบันเทิง สามารถทำผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการจองตั๋ว การตรวจสอบสถานที่ การสอบถามข้อมูล การดูหนังฟังเพลงต่างๆ ตลอดจนการซื้อขายของโดยที่เราไม่ต้องไปเดินซื้อของตามห้างสรรพสินค้าเอง

การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันนับว่าสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลต่างๆ ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่างๆ เพื่อหาประสิทธิภาพการสอนระหว่างการใช้สื่อและไม่ใช้สื่อไม่ว่าจะเป็นสื่อรูปแบบใดๆ ผลออกมาตรงกันว่า การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาบรรลุผลมากกว่าการไม่ใช้เสมอ ดังนั้นในการสอนทุกครั้งครูจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาอยู่เสมอ (ไพฑูรย์ มະณู. 2551: ออนไลน์)

กิดานันท์ มลิทอง (2548: 35 – 42) สรุปว่า การพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นการคัดเลือกเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาประกอบในการถ่ายทอดความรู้และเนื้อหาไปยังนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ในสิ่งที่ครูได้ถ่ายทอด รวมไปถึงมีความเข้าใจตรงตามเนื้อหา นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น และช่วยประหยัดเวลา ในการพิจารณาเลือกใช้สื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา แต่ละคร้งควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาแต่ละชนิด ดังนั้นเพื่อการพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอดังเลือก ดัดแปลงและออกแบบสื่อ (Select, Modify, or Design Materials) โดยต้องพิจารณาตามหลัก 3 ประการ คือ

1. การเลือกสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษามีอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ในสถาบันศึกษามักจะมีทรัพยากรที่สามารถใช้เป็นสื่อได้อยู่แล้ว ดังนั้น สิ่งที่คุณสอนต้องกระทำก็คือตรวจสอบดูว่ามีสิ่งใดที่จะใช้เป็นสื่อได้บ้าง โดยเลือกให้ตรงกับลักษณะนักเรียน

2. การดัดแปลงสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีอยู่แล้ว ให้ใช้ได้ดี และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและงบประมาณในการดัดแปลงสื่อด้วย

3. การออกแบบผลิตสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ ถ้าสื่อนั้นมีอยู่แล้วและตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน สามารถนำมาใช้ได้เลย แต่ถ้ามีอยู่โดยไม่ตรงกับจุดมุ่งหมาย ใช้วิธีดัดแปลงได้ แต่ถ้าไม่มีสื่อตามที่ต้องการ ต้องผลิตสื่อใหม่ ซึ่งควรคำนึงถึง 1) จุดมุ่งหมาย ต้องพิจารณาว่าต้องการให้นักเรียนได้เรียนอะไร 2) นักเรียน ควรได้พิจารณานักเรียนทั้งโดยรวมว่าเป็นใคร มีความรู้พื้นฐานและทักษะอะไรมาก่อน 3) ค่าใช้จ่าย มีงบประมาณเพียงพอหรือไม่ 4) ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค ถ้าตนเองไม่มีทักษะจะหาผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านมาจากแหล่งใด 5) เครื่องมืออุปกรณ์ มีเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นพอเพียงต่อการผลิตหรือไม่ 6) สิ่งอำนวยความสะดวก มีอยู่แล้วหรือสามารถจะจัดหาอย่างไร และ 7) เวลา มีเวลาพอสำหรับการออกแบบหรือไม่

หลังจากออกแบบสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาแล้ว ครูสามารถนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ และควรมีการวัดและประเมินผลสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อเป็นการวัดประสิทธิภาพของสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา พิจารณาถึงความคุ้มค่าของสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ วัดผลเพื่อปรับปรุง วัดผลถึงระยะเวลาในการนำเสนอสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาว่า พอเหมาะหรือมากเกินไปจนจำเป็นหรือไม่ การวัดผลครั้งนี้เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงให้ดีขึ้น การวัดและประเมินผลสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาใช้ได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ และการสังเกตนักเรียนหรือแบบทดสอบ เป็นต้น

การพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ครูสามารถทำได้โดยการผลิตสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่ ดัดแปลงและปรับปรุงที่จัดทำหรือสร้างไว้แล้ว กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อ ยกวางและจัดทำสื่อตามรูปแบบและวิธีการที่กำหนดไว้ในแผน ทดสอบคุณภาพของสื่อที่ผลิตขึ้นปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับ/ต้นแบบสื่อให้สมบูรณ์ นำสื่อที่เสร็จสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย การปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วโดยการจัดทำสาระเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่ หรือดัดแปลงบางส่วนที่มีอยู่แล้วต้องคำนึงถึงคุณภาพด้วย (ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2544: 137) รวมถึงการประดิษฐ์

คิดค้น ผลิตเลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้นักเรียน บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2546: 27)

การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา จะสอดคล้องกับการเลือกและจัดหาสื่อ การเรียนการสอนและเทคโนโลยี คำนี้ถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการสอน รูปแบบและระบบของการเรียนการสอน ลักษณะของผู้เรียน เกณฑ์เฉพาะของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจน สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ รวมทั้งสามารถใช้สื่อการสอนนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล ต่างๆ ในการพัฒนาตนเอง โดยใช้วิธีการต่างๆ อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิต การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

5.4 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพราะช่วย ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้วิจัยจะกล่าวในรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ในลำดับต่อไป

5.4.1 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ไว้ในมาตรา 25 ดังนี้

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นอย่าง พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

สำหรับความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545: 150) ได้แบ่งออกเป็นข้อๆ ดังนี้ 1) เป็นแหล่งการศึกษาตามอัธยาศัย 2) เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัย รักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 4) เป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ และ 5) เป็นแหล่ง สร้างเสริมความรู้ ความคิด วิทยาการและประสบการณ์

ดารี บุญชู (2548: 27) ได้สรุปความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้นักเรียนเข้าไป ศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต
2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน
3. เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข สนใจที่จะ เรียนรู้ เกิดความสนุกสนาน และไม่เกิดความเบื่อหน่าย

4. ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันสามารถเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

5. ทำให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กึ่งแก้ว อาริรัตน์ และคนอื่นๆ (2548: 118) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย

2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลและสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล

3. กระตุ้นให้มุ่งเน้นลงลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้นักเรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

4. เสริมสร้างการเรียนรู้จนเกิดทักษะในการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความรู้ความตระหนักเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและแตกต่างของข้อมูล

5. เสริมสร้างการพัฒนาทักษะการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยการวิจัยอิสระและการควบคุมข้อมูล

6. เปลี่ยนเจตคติของครูและนักเรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูลโดยบูรณาการทักษะการใช้ห้องสมุด เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

8. เพิ่มสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการ ในด้านเนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันสามารถเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และทำให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

5.4.2 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545: 150) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิทยาการและประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ (2544: 26 – 37) ได้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่บริเวณบ่อเกิด แห่งที่ หรือศูนย์รวมที่ให้เข้าไปศึกษาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญ ในความหมายนี้ แหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต

และไม่มีชีวิต แหล่งเรียนรู้อาจอยู่ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน

กรมวิชาการ (2545: 43) ได้ให้นิยามของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 43) ที่ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียน ได้เรียน ได้รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ดําริ บุญชู (2548: 27) สรุปว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ทั้งหลายที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการคิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่องจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสุดท้ายจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2548: 80) ได้กำหนดความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่ง หรือที่รวบรวมซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรม ที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการ และความพร้อมของนักเรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในชั้นหรือห้องเรียน

รัฐพล ประดับเวทย์ (2551: 15) แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่น่าสนใจ สามารถทำให้เกิดความรู้ต่อผู้ที่ได้เข้าไปชม หรือศึกษาค้นคว้าแหล่งการเรียนรู้ที่นั้นอาจจะเกิดโดยธรรมชาติ หรือการสร้างของมนุษย์

บังอร สุริยคุปต์ รหัส (2553: 24) แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่ง ซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอน ที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการ และความพร้อมของนักเรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในชั้นหรือห้องเรียน

โดยสรุปแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ อาจเป็นสภาพ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ความรู้ และกิจกรรม ที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน รวมทั้งสนับสนุนให้นักเรียน ได้เรียน ได้รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

5.4.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545: 151) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนดาวตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้นหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว แหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่างๆ สวนวิทยาศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนธรรมะ สนามกีฬา เป็นต้น 2) แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย สถานประกอบการ แหล่งวิทยาการ แหล่งบริการ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน เรือห้องสมุด รถห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เครือข่ายสารสนเทศ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาทางภาษา เพลงพื้นบ้าน พิธีกรรมต่างๆ ศิลปินแห่งชาติ บุคคลสำคัญในชุมชน เป็นต้น

ดარი บุญชู (2548: 28) ได้จำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ไว้ 4 ประเภท คือ

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ภิภษุสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม ห้องสมุด ถนน สะพาน เขื่อน ฝ่ายทดน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน แต่ถ้านแบ่งแหล่งเรียนรู้ตามสถานที่ตั้ง สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนธรรมะ ฯลฯ 2) แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ศูนย์เยาวชน ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์หัตถกรรม วัด มัสยิด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์การภาครัฐ และเอกชน

แหล่งเรียนรู้ทุกประเภท ล้วนเป็นส่วนเติมเต็มให้กับการจัดการเรียนการสอน ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน ทั้งการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นเกิดประโยชน์สูงสุด แก่นักเรียนอย่างแท้จริง

จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ข้างต้นจะเห็นได้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แหล่งเรียนรู้มีอยู่ทุกที่ ทุกเวลา ตามสภาพแวดล้อมในสังคม ทั้งแหล่งความรู้ที่ได้จากตำราหรือในโรงเรียนและแหล่งความรู้ที่ได้จากนอกตำรา หรือนอกโรงเรียน

5.4.4 แนวคิดในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553: 14) โดยสำนักงานมาตรฐานและการพัฒนาการเรียนรู้ได้ดำเนินงานวิจัย เพื่อวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยกำหนดเป้าหมายให้ได้สาระสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเภท อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อระบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในประเทศไทย ปัจจุบันรวมทั้งสาระสำคัญของมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเภทอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5.4.5 บทบาทของครูในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เป็น แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติ สังคมโลก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูจึงต้องตระหนักในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองเจตนารมณ์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนและท้องถิ่นเป็นหลัก ไม่เน้นการจัดแหล่งเรียนรู้ขึ้นใหม่ ซึ่งครูมีบทบาทดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 36)

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แก่บุคลากรในสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์การ หน่วยงานและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์การ หน่วยงานสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในการจัดตั้งส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยสรุปการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของครูในการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา จัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา วางแผนร่วมกันกับชุมชนในการให้บริการแหล่งเรียนรู้ จัดทำโครงการ จัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ จัดทำแผนปฏิบัติงานในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ รวมทั้ง ส่งเสริมให้นักเรียน และชุมชนใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

5.5 การนิเทศภายในสถานศึกษา

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่สำคัญ ได้แก่ การนิเทศภายในสถานศึกษา แก่เพื่อนครู การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น มีความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้หลักประชาธิปไตย การนิเทศภายในสถานศึกษามีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานสู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

5.5.1 ความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

นิพนธ์ ไทยพานิช (2538: 17) สรุปว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง ความพยายามของบุคคลทางการศึกษาในการจัดกิจกรรมและให้บริการแก่ครูและผู้บริหารทั้งโดยตรง และโดยอ้อมในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักเรียน

ซารี มณีศรี (2538: 22) ให้ความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การร่วมมือกันของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้หลักประชาธิปไตย ในการนิเทศ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 2) ให้ความเห็นว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานสู่ความสำเร็จที่คาดหวัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2541: 51) ให้ความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกคน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มตามวัยและศักยภาพ

อรสา ห้อยระย้า (2543: 22) สรุปความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า เป็นกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ หรือผู้บริหารกับผู้รับการนิเทศ ในอันที่จะส่งเสริม สนับสนุน และปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

แฮร์ริส (Harris: 1990) ให้ความหมายว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาคือ การที่บุคลากรในสถานศึกษากระทำต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์ เพื่อการดำเนินงาน หรือเปลี่ยนแปลงปฏิบัติงานเพื่อมุ่งให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการสอน

เบอร์ตัน และ บรูกเนอร์ (Burton; & Brueckner. 1990: 10 – 11) สรุปว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การปรับปรุง การเรียนการสอนโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายให้ความเจริญงอกงามและทำให้นักเรียนได้มีการพัฒนา

อดัมส์ และ ดิกกี (Adams; & Dickey. 1995: 11) ได้สรุปถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นบริการเกี่ยวกับการสอนและการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น เป็นการสร้างสรรค์ เป็นการที่บุคลากรทางการนิเทศทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อเพิ่มผลสำเร็จของการเรียนการสอน ไม่มีการใช้อำนาจกับครู แต่เป็นการสนองความต้องการของครูให้อิสระแก่ครูในการปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผนเพื่อปรับปรุงการสอน

จากความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูผู้บริหารและผู้รับการนิเทศ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

5.5.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายในสถานศึกษามุ่งหมายที่จะช่วยครูให้มีการพัฒนาในการสอนที่ดียิ่งขึ้น ช่วยนักเรียนให้ได้เรียนดีขึ้นและปรับปรุงสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยเหลือและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์การศึกษา ช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีการสอน (Good. 1995: 23 – 24) ช่วยเหลือครูให้เข้าใจนักเรียนดีขึ้น ช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ปรับปรุง การเรียนการสอน เสริมลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครูโดยการนำความสามารถพิเศษของครูแต่ละคนมาช่วยเหลือครูอื่นๆ ช่วยเหลือครูในการประเมินผลการเรียน กระตุ้นครูให้รู้จักประเมินผลการทำงานและความก้าวหน้าของตนเอง ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้สึกความสำเร็จ มีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน ช่วยปรับปรุงหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม และประชาสัมพันธ์การทำงานและความก้าวหน้าแก่สถานศึกษาและชุมชน (Gwynn. 1994: 27 – 31)

นอกจากนี้ บริกส์ และ จัสแมน (Briggs; & Justman. 1995: 460 – 461) สรุปว่า จุดมุ่งหมายการนิเทศภายในสถานศึกษามี ดังนี้ 1) ช่วยให้ผู้เห็นจุดมุ่งหมายของการศึกษาเด่นชัดขึ้น 2) ช่วยให้ผู้เข้าใจปัญหา ความต้องการของนักเรียน และวิธีให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ 3) ช่วยสร้างความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้แก่ครู 4) ช่วยให้ผู้มีขวัญดี ร่วมกันทำงานอย่างมีความสุขและบรรลุผลร่วมกัน 5) ช่วยค้นหาและพัฒนาความสามารถของครู 6) ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการสอนให้แก่ครู 7) ช่วยเหลือในการปฐมนิเทศครูใหม่ 8) ช่วยให้ผู้สามารถประเมินตนเอง และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน 9) ช่วยให้ผู้สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน และหาทางช่วยเหลือ

นักเรียน 10) ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน 11) ช่วยชุมชนให้เข้าใจในปัญหาของสถานศึกษา เพื่อจะได้ร่วมมือกันแก้ปัญหา 12) ช่วยป้องกันมิให้ชุมชนเข้าใจผิดและใช้ครูโดยไม่มีเหตุผลอันควร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2540) สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 2) เพื่อแก้ปัญหาให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาแก่ ผู้บริหาร ผู้สอน และบุคลากรของสถานศึกษาในสังกัด คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อพัฒนาวัตกรรมและเทคโนโลยี รูปแบบการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ 4) เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ อันจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ 5) เพื่อให้คำปรึกษาและประสานงานทางวิชาการแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) เพื่อประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ดำเนินโครงการและงานพัฒนาต่างๆ ไปยังเขตการศึกษา

อาดัมส์ และ ดิกกี (Adams; & Dickey. 1996: 22 – 41) อธิบายถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า เพื่อ 1) ช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีทำงานด้วยตนเอง 2) ช่วยให้รู้จักจำแนกและวิเคราะห์ปัญหาของตนเองโดยช่วยให้ครูรู้ถึงปัญหาที่เผชิญอยู่ และค้นหาวิธีที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น 3) เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นคงในอาชีพ 4) เพื่อให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ 5) เพื่อช่วยเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน และให้การสนับสนุนโรงเรียน 6) ช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการของการศึกษา

จากแนวความคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษานั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคน พัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การศึกษาช่วยประสานงานและความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจ เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

5.5.3 ความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา

ในยุคข้อมูลข่าวสารหรือยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสารสามารถติดต่อกันได้อย่างทั่วถึงและอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้มีผลกระทบต่อการจัดการการศึกษา ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา กล่าวคือ ในระบบการศึกษาได้มีการพัฒนาหลักสูตรการขยายตัวในด้านขนาดของโรงเรียน ห้องเรียน อันเป็นผลมาจากจำนวนนักเรียน และบุคลากรที่เพิ่มขึ้น ส่วนนอกระบบ ได้แก่ ความก้าวหน้าหรือพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์ด้านต่างๆ การเพิ่มของประชากร ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเหตุให้มีความรู้ที่จะต้องศึกษาเพิ่มมากขึ้น การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ซึ่งพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับสภาพการที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในด้านคุณภาพการศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษาจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2541: 17) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลที่ประกอบอาชีพครูได้รับการศึกษาต่อระหว่างประกอบอาชีพ การศึกษาดังกล่าวจะผ่านศึกษานิเทศก์ และศึกษานิเทศก์จะเป็นผู้ประสานให้ครูได้รับการฝึกฝนทั้งทางทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพของตนเองอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังสรุปว่า สภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงความรู้ในสภาพต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง แนวคิดในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นที่ครูจะต้องติดตามศึกษาให้มีความรู้อยู่เสมอ แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ในงานสอนมีอยู่มาก ศึกษานิเทศก์จึงต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้และความจำเป็นในการรักษามาตรฐานทางการศึกษา ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ดูแลด้านนโยบาย และมาตรฐานทางการศึกษาให้ดำเนินไปตามเกณฑ์ที่หน่วยเหนือกำหนด บันลือ พุกกะวัน (2540: 11) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ได้เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ตลอดจนแนวคิดทางการสอนใหม่ๆ ได้รับการค้นพบจากการค้นคว้าวิจัยตลอดเวลาจึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในสถานศึกษา นอกจากนี้การศึกษาทุกระดับต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

โดยสรุปการนิเทศภายในสถานศึกษาช่วยให้ครูพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญ และจำเป็นต่อการเรียนการสอนโดยผู้นิเทศจะเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือครูให้เป็นผู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสภาวะสังคมที่มีวิทยาการต่างๆ ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง

5.5.4 กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา

การปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศจะต้องหากิจกรรมการนิเทศเป็นเครื่องมือทาง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้บรรลุเป้าหมายของการนิเทศที่กำหนดไว้ซึ่ง แฮริส (Harris. 1990) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. การบรรยาย (Lecturing) เป็นกิจกรรมที่ใช้กันแพร่หลายในการพัฒนาครู เช่น การอบรม สัมมนา การประชาสัมพันธ์กับชุมชน และการปฐมนิเทศงานของครูใช้ได้ทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่าย ผู้ฟังจะได้ประสบการณ์จากกิจกรรมนี้ในเกณฑ์ต่ำ การบรรยายที่เป็นกิจกรรมในการถ่ายทอดความรู้และความสามารถ ส่วนมากใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการจะให้ได้ผลดีมาก ขึ้น ถ้าหากผู้บรรยายมีศิลปะในการบรรยาย และใช้สื่อช่วย กิจกรรมการบรรยายไม่เหมาะสมสำหรับจุดประสงค์ในการเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมต่างๆ

2. การบรรยายที่มีสื่อประกอบ (Visualized Lecturing) จะช่วยให้ผู้ฟังมีความสนใจมากขึ้น เกิดประสบการณ์ในเกณฑ์ที่มากกว่าบรรยายธรรมดา กิจกรรมประเภทนี้เหมาะสำหรับการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งจะได้ผลดีพอสมควร

3. การบรรยายเป็นกลุ่ม (Panel Presenting) สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น การประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ จะประกอบด้วยสมาชิกหลายคนที่มีปฏิสัมพันธ์กัน กิจกรรมมีจุดเน้นที่การให้ข้อมูลความจริง แนวความคิด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมนี้ จะสูงขึ้นมากกว่าการบรรยาย

4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing Film or Television) เป็นการเสนอข้อมูลโดยใช้สื่อทางตา โดยการให้ดูภาพยนตร์ โทรทัศน์หรือวิดีโอเทป ใช้ได้ดีกับสมาชิกกลุ่มเล็ก หรือรายบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าใช้กับสมาชิกรายบุคคลและจัดให้มีการสังเกตและวิเคราะห์สิ่งที่ดูนั้นด้วย

5. การฟังเทป วิทยุ โทรทัศน์และจานเสียง (Listening to Tape, Radio or Recordings) เป็นกิจกรรมที่ช่วยถ่ายทอดแนวความคิดจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือหลายๆ คนก็ได้ เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะต่างๆ ประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมประเภทนี้ ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำเช่นเดียวกัน

6. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุและเครื่องมือต่างๆ (Exhibiting Materials and Equipment) เป็นกิจกรรมสำหรับงานพัฒนาวัสดุ จะมีคุณค่ามากเมื่อนำไปใช้ควบคู่กับกิจกรรมชนิดอื่นๆ เมื่อพิจารณาส่งผลที่มีต่อประสบการณ์แล้ว จัดว่าจะอยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปทางต่ำ

7. การสังเกตภายในห้องเรียน (Observing in Classroom) เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ทราบถึงจุดดีจุดอ่อนของบุคลากรนำมาเป็นประโยชน์ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน สำหรับผลที่มีต่อประสบการณ์นั้น จะอยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปทางต่ำ

8. การสาธิต (Demonstrating) เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เห็นการดำเนินการคล้ายสถานการณ์จริง ประสบการณ์ที่ได้จากการสาธิตจะอยู่ในระดับปานกลาง หากดำเนินการกับกลุ่มขนาดเล็ก จะไม่คุ้มค่าหรือไม่ประหยัด แต่ถ้าหากจะดำเนินการกับกลุ่มขนาดใหญ่ จะไม่สามารถทราบรายละเอียดได้อย่างทั่วถึง ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างและผู้ชม การเตรียมการเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำการสาธิตได้ผล

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviewing) เป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ตามที่ต้องการ กิจกรรมนี้จะมีคุณค่าสูงพอสมควร มีผลต่อประสบการณ์ในระดับปานกลาง

10. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง (Focused Interviewing) เป็นกิจกรรมสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยทำการสัมภาษณ์เฉพาะบางสิ่งบางอย่างที่ผู้ตอบมีความสามารถจะตอบได้เท่านั้น ประสบการณ์ที่ได้จากกิจกรรมนี้จะอยู่ในระดับปานกลาง

11. การสัมภาษณ์แบบไม่นำทาง (Non-Directive) เป็นการรับข้อมูลจากครูหรือผู้มีปัญหา อภิปรายสิ่งต่างๆ ในทัศนะของเขาเองเป็นการระลึกถึงข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน หรือคาดการณ์ในอนาคต เพื่อประเมินตนเอง หรือตัดสินใจว่าตนเองจะทำในลักษณะใด ผู้สัมภาษณ์จะต้องแสดงความสัมพันธ์อันดีกับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้เขาได้แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่แท้จริงออกมาให้มากที่สุด และแสดงออกด้วยความจริงใจ ลักษณะการสัมภาษณ์จะสนใจอยู่ที่ปัญหาและความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นประการสำคัญ ส่วนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างไปทางสูง

12. การอภิปราย (Discussing) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มขนาดเล็ก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้ร่วมกิจกรรมได้มีการปฏิสัมพันธ์กันทั้งด้านการพูดและลักษณะท่าทาง ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมอื่นๆ

13. การอ่าน (Reading) การอ่านในเชิงของกิจกรรมการนิเทศที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย กิจกรรมนี้จะมีคุณค่ามากขึ้น หากดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีการอภิปรายหลังจากการอ่านเสร็จสิ้นลงไปแล้ว

14. การวิเคราะห์ข้อมูลและการคิดคำนวณ (Analyzing and Calculating) กิจกรรมชนิดนี้มีความสำคัญมากสำหรับผู้นิเทศ ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ผู้นิเทศจำเป็นต้องมีความสามารถและทักษะในการคิดคำนวณอย่างง่าย ๆ ได้แก่ การคิดคำนวณหาค่าดัชนีต่างๆ การเขียนตาราง เขียนกราฟ และแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวเลข เป็นต้น

15. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกิจกรรมกลุ่มซึ่งแต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นออกมาและจะไม่มีการอภิปราย ไม่มีการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์แต่อย่างใด บรรยายการระดมสมองจะต้องเป็นไปในทางที่ดี ไม่มีอคติต่อแนวคิดของบุคคลใดทั้งสิ้น ถึงแม้แนวคิดที่สมาชิกเสนอนั้นไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้โดยตรง แต่แนวคิดนั้นจะถูกนำไปผสมผสานให้เกิดแนวคิดอื่นหรือเกิดแนวคิดใหม่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

16. การบันทึกวิดีโอและถ่ายภาพ (Videotaping and Photographing) กิจกรรมนี้ให้ผลดีในการนิเทศการศึกษา สามารถบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ไว้ และสามารถฉายซ้ำ ลบ และนำมาใช้ใหม่ กิจกรรมนี้มีประโยชน์มากในการจัดนิทรรศการ หรือจัดทำภาพประกอบในการจัดทำรายงานประเมินผลในเรื่องต่างๆ แต่มีข้อจำกัดเรื่องทักษะในการใช้อุปกรณ์ของผู้นิเทศเอง

17. การจัดทำเครื่องมือและข้อทดสอบ (Instrumenting and Testing) กิจกรรมนี้จะเกี่ยวข้องกับการใช้แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบแสดงความคิดเห็น แบบประเมิน เจตคติ และเครื่องมืออื่นๆ เครื่องมือเหล่านี้มักจะนำไปใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมุติ การสัมภาษณ์ การสังเกต

18. การประชุมกลุ่มย่อย (Buzz – Sessions) เป็นกิจกรรมประชุมกลุ่ม เพื่ออภิปรายในหัวข้อเรื่องที่จำเพาะเจาะจง โดยมีการกำหนดโครงสร้างน้อยที่สุด แต่มุ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มมากที่สุด ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะสามารถแสดงความคิดเห็น มีโอกาสได้พูดทุกคนด้วยถ้อยคำสั้นๆ ชัดเจน เมื่อการประชุมเสร็จสิ้นลง ผู้บันทึกควรจะอ่านใจความสำคัญหรือข้อสรุปให้กลุ่มรับรู้ด้วย

19. การพาไปทัศนศึกษา (Field Trip) กิจกรรมนี้เป็นการเดินทางออกจากโรงเรียนไปสถานที่แห่งอื่น เพื่อการศึกษาดูงานที่สัมพันธ์กับงานที่ตนได้ปฏิบัติอยู่ กิจกรรมนี้จะได้รับประโยชน์ในเชิงเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ผู้ร่วมกิจกรรม ประสบการณ์อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางสูง

20. การเยี่ยมเยียน (Intervisiting) เป็นกิจกรรมที่ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงการพูดและการแสดงบทบาทสมมุติได้ ใช้กับการศึกษาทุกระดับชั้น ในการนิเทศการศึกษาค้นคว้าของครูสามารถนำมาแสดงบทบาทสมมุติได้ กิจกรรมนี้มีผลต่อประสบการณ์ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางสูง

21. การเขียน (Writing) เป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการนิเทศเกือบทุกเรื่อง กิจกรรมนี้มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรม กิจกรรมการเขียนจัดเป็นกิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ระดับสูง เพราะก่อให้เกิดการปรับปรุงความเข้าใจทั้งผู้เขียนและผู้อ่านทั้งสองฝ่าย

22. การปฏิบัติตามคำแนะนำ (Guided Practice) กิจกรรมนี้ใช้ได้กับรายบุคคลหรือกลุ่มขนาดเล็ก เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง กิจกรรมนี้เหมาะสมในการพัฒนาทักษะและแก้ปัญหารายบุคคล แต่มีปัญหาด้านการสิ้นเปลืองมาก และจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมจึงจะได้ผลดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2540: 11) ได้เสนอแนะกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติได้ตามสภาพและเงื่อนไขโดยทั่วไปไว้ 16 กิจกรรม ดังนี้

1. การประชุมก่อนเปิดเรียน เป็นการนัดหมายบุคลากรในโรงเรียน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมาร่วมประชุมปรึกษาหารือ ชี้แจง สั่งการ หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2. การปฐมนิเทศ เป็นการแนะนำครูใหม่ให้รู้จักหน่วยงาน สถาบัน นโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวการดำเนินงานของหน่วยงาน

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นการพบปะกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ

4. การอบรม เป็นการให้ครูได้เข้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ

5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการประชุมที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะทั้งทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง

6. การสัมมนา เป็นการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจร่วมกัน เพื่อสรุปข้อคิดเห็น และหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน

7. การระดมความคิด เป็นการประชุมเพื่อรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหา และข้อมูลใหม่ๆ จากสมาชิกของที่ประชุม

8. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้ดูได้เห็นการดำเนินการคล้ายกับสถานการณ์จริง โดยการนำคณะครูไปชมการสอนในหรือนอกสถานศึกษา

9. การให้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ เป็นการมอบหมายเอกสารให้ผู้รับการนิเทศไปศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือตอนใดตอนหนึ่ง แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาถ่ายทอดให้แก่คณะครู

10. การสนทนาทางวิชาการ เป็นการประชุมครูหรือกลุ่มผู้สนใจในเรื่องราวข่าวสารเดียวกัน โดยกำหนดให้มีผู้นำสนทนาคนหนึ่ง นำสนทนาในเรื่องที่กลุ่มสนใจ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ แนวทางการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการ แก่คณะครูในสถานศึกษา

11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นการที่ผู้นิเทศพบและสังเกตการทำงานของครูในชั้นเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานให้มีคุณภาพ

12. การศึกษาดูงาน เป็นการพาบุคลากรไปศึกษาค้นคว้าและเพิ่มพูนประสบการณ์ในสถานที่ต่างๆ เพื่อให้บุคลากรพัฒนาตน และพัฒนางานให้มีคุณภาพ

13. การสังเกตการสอน เป็นการจัดให้บุคคลหนึ่งที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนมาสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในขณะที่ทำการสอน

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูในการแก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอนหรือปัญหาต่างๆในห้องเรียน โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

15. การเขียนเอกสาร / บทความทางวิชาการ เป็นการที่ผู้นิเทศหาวิธีการสนับสนุนให้ครูเขียนหนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เอกสารทางวิชาการ และบทความทางวิชาการที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนการสอน

16. การจัดนิทรรศการ เป็นการนำความรู้ ข่าวสาร ผลงาน มาจัดแสดงเพื่อนำเสนอเป็นความรู้หรือประชาสัมพันธ์การดำเนินงานแก่บุคคลทั่วไปในรูปแบบต่างๆ กัน เพื่อให้คณะครู ผู้ชมนิทรรศการมีความรู้ ความเข้าใจในด้านการทำ การใช้สื่อต่างๆ ในรูปแบบกระบวนการ เทคนิควิธีการต่างๆ

จากกิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีอยู่หลายกิจกรรมนี้ ในแต่ละกิจกรรมจะมีจุดเด่นจุดด้อย และลักษณะการนำไปใช้ที่แตกต่างกันไป การเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นก่อนที่จะเลือกกิจกรรมนิเทศใดๆ ไปใช้นั้นควรจะได้คำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการเลือก 3 ประการ คือ

1. จุดประสงค์ของการนิเทศ
2. ขนาดกลุ่มของผู้รับการนิเทศและ
3. คุณภาพของการนิเทศที่ยอมรับได้

ผู้ที่มีหน้าที่ในการนิเทศภายในสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศให้เหมาะสมกับสภาพและปัญหาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติในการนิเทศภายในสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นิเทศจึงควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการนิเทศการศึกษาแต่ละกิจกรรมเป็นอย่างดี เพื่อจะได้เลือกนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

5.5.5 หลักการของการนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานด้านวิชาการที่ต้องทำร่วมกับบุคคลหลายฝ่ายการทำงานต้องมีระเบียบแบบแผน มีกฎเกณฑ์และหลักการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นหลักการนิเทศภายในสถานศึกษาได้มีนักการศึกษาให้ข้อคิดเกี่ยวกับหลักการไว้ ดังนี้

ฟรานเซท (Franseth. 1962: 23 – 28) ให้ข้อเสนอแนะถึงหลักการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยเน้นในด้านบทบาทของครู กล่าวโดยสรุป มี 4 ประการดังนี้

1. การนิเทศภายในสถานศึกษาจะให้ผลสูงสุดในการปรับปรุงการเรียนการสอน ก็ต่อเมื่อการนิเทศภายในสถานศึกษานั้นได้ให้ความสำคัญแก่วิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ซึ่งได้พิจารณาตกลงร่วมกัน โดยคณะครูและศึกษานิเทศก์

2. การนิเทศภายในสถานศึกษาจะมีความหมายสำหรับครูก็ต่อเมื่อการนิเทศภายในสถานศึกษานั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อผู้รับการนิเทศโดยตรง นั่นคือ ต้องให้ครูได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใดจึงจะเป็นที่ต้องการของเขา

3. การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง กระตุ้นและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือครูและต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงานเพื่อบรรลุลัพธ์ประสงค์

4. การนิเทศภายในสถานศึกษาจะให้ได้ผลควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหาและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

มาร์คส์ (Marks. 1990: 34) ให้หลักเบื้องต้นของการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นหนึ่งของโปรแกรมการศึกษา
2. ครูทุกคนต้องการและมุ่งหวังจะได้รับการช่วยเหลือด้านการนิเทศ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน
3. การนิเทศภายในสถานศึกษาควรถูกปรับให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรแต่ละคนของสถานศึกษา
4. การนิเทศภายในสถานศึกษาช่วยจำแนกและประกาศความต้องการของบุคลากรเพื่อให้เกิดผลดี
5. การนิเทศภายในสถานศึกษาช่วยให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาแจ่มชัดยิ่งขึ้น
6. การนิเทศภายในสถานศึกษาช่วยปรับปรุงทัศนคติและสัมพันธภาพของมวลสมาชิกของคณะบุคคลในโรงเรียนและพัฒนาในด้านความรู้สึกต่อชุมชนในด้านดี
7. การนิเทศภายในสถานศึกษาจะช่วยการจัดและบริหารกิจกรรมร่วมหลักสูตรซึ่งจัดสำหรับนักเรียน
8. ความรับผิดชอบในการปรับโครงการนอกจากนิเทศภายในสถานศึกษานั้นจะต้องเป็นหน้าที่ของครูเพื่อชั้นเรียนและผู้บริหารรับผิดชอบทำเพื่อโรงเรียน
9. ต้องจัดงบประมาณด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ในงบประมาณประจำปี
10. การวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาระยะสั้นและระยะยาวจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม
11. ต้องมีคณะบุคคลเป็นผู้บริหารโครงการนิเทศภายในสถานศึกษา
12. การนิเทศภายในสถานศึกษาควรจะช่วยให้การแปลและนำเอกสารค้นพบทางการวิจัยทางการศึกษาใหม่ๆ มาใช้
13. การจัดประสิทธิผลของโครงการนิเทศภายในสถานศึกษาควรจะทำโดยผู้ที่ร่วมในโครงการและผู้มีส่วนช่วยเหลือ

จากหลักการนิเทศภายในสถานศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษา พอสรุปได้ว่าครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการควรให้การนิเทศภายในสถานศึกษาแก่เพื่อนครู โดยควรตั้งอยู่บนหลักการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ที่มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการวางแผนงานอย่างเป็นระเบียบ เป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ทั้งด้านความคิดเห็นและการกระทำใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

5.5.5.1 ลักษณะงานนิเทศภายในสถานศึกษา

งานนิเทศภายในสถานศึกษาที่ปฏิบัติกันอยู่มีมากมายหลายชนิด มีรายละเอียดดังนี้

1. งานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (Development Curriculum) ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการวางโครงสร้างหลักสูตร ทำประมวลการสอน โดยกำหนดตัวผู้สอน โครงการสอนวัน เวลา สถานที่และวางแผนวิธีสอน ตลอดจนการสร้างเกณฑ์มาตรฐานและบรรจุหน่วยวิชาต่างๆ ลงในการสอน
2. การจัดระบบการสอน (Organizing for Instruction) เป็นการจัดระบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น การแบ่งกลุ่มนักเรียน การจัดตารางสอน
3. การคัดเลือกบุคลากร (Staffing) โดยเลือกสรรให้เหมาะสมกับงาน มีการสรรหา การสอบคัดเลือก และการเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับตัวบุคลากร
4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก (Providing Facility) เช่น การออกแบบและจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สอน รวมถึงการจัดวางแผนอาคารเรียนที่ถูกต้องมีการแนะนำให้สามารถหยิบสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นมาใช้ได้ง่าย
5. จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอน (Providing Materials) ตรวจและต้องเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอนที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการสอน
6. จัดอบรมครูประจำการ (Arranging for in – service Education) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ครูประจำการ อันจะส่งผลให้ครูมีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพทางด้านวิชาการยิ่งขึ้น

5.5.5.2 บทบาทของครูในการนิเทศภายในสถานศึกษา

วัชร เล่าเรียนดี (2541: 22) ได้เสนอแนวคิดของครูในการนิเทศภายในสถานศึกษาควรมีความสามารถและทักษะ ดังนี้

1. เป็นนักพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถ
2. เป็นนักพัฒนาหลักสูตร
3. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน
4. เป็นนักประชาสัมพันธ์
5. เป็นนักพัฒนาบุคลากร
6. เป็นนักบริหาร

7. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือผู้จัดการเปลี่ยนแปลง

8. เป็นนักประเมินผล

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2540: 62) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง
2. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร
3. ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการสอนของตนเองให้ดีขึ้น
4. เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งอยู่ในสถานศึกษาได้ช่วยเหลือ

เพื่อนครู

5. ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน
6. ช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนให้ดีขึ้น
7. ช่วยเหลือครูในการประเมินผลนักเรียน
8. ส่งเสริม ยั่วยุ ให้ครูรู้จักประเมินผลโครงการปฏิบัติงานและความก้าวหน้า

ของตน

9. ช่วยให้ครูประสบความสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2540: 66) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูในการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในและหลักสูตร
2. ร่วมประชุมวางแผนกับคณะครูในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียน

การสอน

3. สนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ขวัญและกำลังใจ
4. เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่ครู
5. กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวอยู่เสมอในด้านวิชาการ
6. ติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน

5.5.5.3 ทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษาของครู

จากการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษาของครูมีแนวคิดต่างๆ ดังนี้

ความหมายของทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษา

ทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูล วิธีการแก้ไขปรับปรุงหรือเข้าใจถึงทักษะต่างๆ ที่ดำเนินการ ซึ่งอาจนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แฮริส (Harris. 1990: 34 – 45) ได้เสนอทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาถึงสภาพต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นที่จำเป็นที่จะนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็น เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้ คือ

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษา หรือพิจารณาธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ (Analyzing)

1.2 สังเกตสิ่งต่างๆ ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน (Observing)

1.3 ทบทวนและตรวจสอบสิ่งต่างๆ ด้วยความระมัดระวัง (Reviewing)

1.4 วัดพฤติกรรมการทำงาน (Measuring Performances)

1.5 เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน (Comparing Performances)

2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับ ความสำคัญจะประกอบด้วยงานต่อไปนี้ คือ

2.1 กำหนดเป้าหมาย (Setting Goals)

2.2 ระบุจุดประสงค์ในการทำงาน (Specifying Objectives)

2.3 กำหนดทางเลือก (Selecting Alternatives)

2.4 จัดลำดับความสำคัญ (Assigning Priorities)

3. ออกแบบวิธีการดำเนินงาน (Designing) มีการจัดกระทำ ดังนี้

3.1 จัดสายงานให้ส่วนประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน (Organizing)

3.2 หาวิธีการนำทฤษฎีหรือแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ (Devising)

3.3 เตรียมการต่างๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน (Preparing)

3.4 จัดระบบการทำงาน (Systematizing)

3.5 กำหนดแผนในการทำงาน (Programming)

4. จัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

4.1 กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตามความต้องการของบุคคล หรือโครงการต่างๆ (Allocation Resources)

4.2 จัดสรรทรัพยากรให้หน่วยงานต่างๆ (Distribution Resources)

4.3 กำหนดตัวบุคลากรในการทำงาน (Assigning Personnel)

4.4 การกำหนดแหล่งทรัพยากร (Designating Resources)

4.5 มอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละโครงการ หรือแต่ละเป้าหมาย (Assigning Personnel to Specific Programs and Purposes)

5. ประสานงาน (Coordinating) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่าง เพื่อจะทำให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จของงานในกระบวนการ ได้แก่

5.1 ประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ให้ดำเนินการไปด้วยกัน
ด้วยความราบรื่น (Coordinating)

5.2 สร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพรียงกัน (Harmonization)

5.3 ปรับการทำงานในส่วนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด (Adjusting)

5.4 กำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง (Scheduling)

5.5 กำหนดบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ (Defining Relationships)

6. ผู้นำการทำงาน (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ
เพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสม สามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด ซึ่งได้แก่ การแต่งตั้ง
บุคลากร (Appointing) มีการดำเนินการ ดังนี้

6.1 กำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน (Prescribing)

6.2 กำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลาปริมาณหรืออัตราเร็ว

ในการทำงาน (Regulating)

6.3 แนะนำการปฏิบัติงาน (Guiding)

6.4 ชี้แจงกระบวนการทำงาน (Specifying Procedures)

6.5 ตัดสินใจหาทางเลือกในการปฏิบัติงาน (Deciding on Alternative)

อาย เนทเซอร์ และ เครย์ (Eye, Netzer; & Krey. 1985: 34) สรุปว่าทักษะ
การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาอันประกอบด้วยจุดประสงค์ (Purposes)
รูปแบบ (Patterns) ผู้ร่วมงาน (Participants) กระบวนการ (Processes) และผลที่ได้รับ (Products) มี
องค์ประกอบอยู่ 4 องค์ประกอบ คือ

1. การชี้แนะและการควบคุม (Directing and Controlling) ซึ่งเป็นการสร้าง
ขวัญและกำลังใจทางบวกแก่ครู การชี้แนะ คือ การชี้แนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ที่ดี การควบคุมเป็นการใช้วิธีการตรวจตราและวางเกณฑ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ซึ่งต้อง
เลือกใช้ให้เหมาะสม

2. การกระตุ้นและการริเริ่มสร้างสรรค์ (Stimulating and Initiating)
การกระตุ้น หมายถึง การกระทำหรือการยั่วให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำ ซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลให้
แสดงออกมา การริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง การกระทำหรือความคิดที่ก้าวหน้า นำไปสู่จุดหมาย ซึ่ง
ทั้งสองคำนี้ต้องใช้ควบคู่กันไปเสมอ เพราะบุคคลถ้าได้รับการกระตุ้นที่ดีที่เหมาะสมย่อมทำให้เกิดความคิด
หรือการกระทำที่เป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ตามมาได้

3. การวิเคราะห์และการประเมิน (Analyzing and Appraising) ทั้ง
สองคำนี้ เมื่อกล่าวรวมกันในกระบวนการนิเทศการศึกษา หมายถึง การวิเคราะห์การเรียนการสอน
เป็นส่วนสำคัญ และการประเมินจะเป็นการประมาณคุณภาพของโปรแกรมการศึกษาของสถานศึกษา

4. การวางรูปแบบและการนำไปใช้ (Designing and Implementing)
การวางรูปแบบการนิเทศเป็นงานในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ กระบวนการนี้เกี่ยวเนื่องไปถึง

การปรับปรุงรูปแบบ ซึ่งศึกษานิเทศก์ต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน การนำไปใช้เป็นบทบาทและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่จะต้องติดตามผลโดยใช้กระบวนการนิเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2542: 67) กล่าวถึงขั้นตอนของ ทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำมาพิจารณากับข้อมูลที่แสดงภาพปลายทางหรือสภาพความสำเร็จของงาน ถ้าข้อมูลแสดงสภาพปัจจุบันสอดคล้องกับข้อมูล ความสำเร็จของงานหรือดีกว่าหรือสูงกว่า แสดงว่าความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขไม่มี แต่จะต้องมีการเพิ่มความคาดหวังให้พัฒนาต่อไป แต่ถ้าข้อมูลแสดงสภาพปัจจุบันไม่สอดคล้องกับข้อมูล ความสำเร็จของงานหรือด้อยกว่าก็แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อที่จะกำหนดจุดที่จะพัฒนา หมายถึง การวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการประเมินและองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดจุดที่จะพัฒนาและการประเมินแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา การเลือกจุดที่จะพัฒนาให้เหมาะสม ทำให้การนิเทศของศึกษานิเทศก์มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้

3. การแสวงหาทางเลือกเพื่อพัฒนา เป็นการพัฒนาเลือกยุทธศาสตร์ ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้มีความเป็นไปได้หรือมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยคำนึงถึงจุดที่จะพัฒนาหรือข้อจำกัดของหน่วยงาน

4. การลงมือปฏิบัติ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอน การดำเนินการแล้วกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการตามขั้นตอน

5. การติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูล ด้านการดำเนินการนิเทศและผลที่ได้รับระหว่างการดำเนินการและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนนิเทศ ข้อมูลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศ หากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพความสำเร็จ ที่กำหนดไว้ ต้องพิจารณาว่ามีข้อบกพร่องที่ตรงไหน อย่างไร และหาวิธีพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่า การดำเนินการตามแผนนิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้ แต่จากการดำเนินการพบว่า มีวิธีการที่ดีกว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าก็อาจพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกได้

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนหลายประเภท เป็นกิจกรรมที่อาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ทำหน้าที่นิเทศภายในสถานศึกษาและผู้บริหารนิเทศภายใน สถานศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการคาดหมายเหตุการณ์ ต่างๆ ได้แม่นยำ โดยอาศัยข้อมูลและหลักวิชาการ กล่าวคือ ต้องมีการวางแผนการนิเทศนั้นเอง การนิเทศ การศึกษาที่ดีจะต้องนิเทศตามแผนงานที่วางไว้ข้างต้น

นอกจากนี้ แอลเลน (Allen. 1996: 78) สรุปว่า ทักษะการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบไปด้วยทักษะหลัก 5 ทักษะ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า POLCA ดังนี้

1. ทักษะการวางแผน (Planning)
2. ทักษะการจัดสายงาน (Organizing)

3. ทักษะการนำ (Leading)
4. ทักษะการควบคุม (Controlling) และ
5. ทักษะการประเมินสภาพการทำงาน (Assessment)

โดยสรุปการให้การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงานเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ สาธิตการสอน เขียนเอกสารวิชาการ บทความหรืองานวิจัย สนทนาทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ แนวทางการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการสอนแก่คณะครูในสถานศึกษา มีการเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อสังเกตการสอนของเพื่อนครู และแสดงผลงานของครูเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

6. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โจเซฟ เมอร์ฟี (Joseph, Murphy. 2001) กล่าวว่า โรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดี จำเป็นต้องใส่ใจเป็นพิเศษต่อจุดหมายปลายทางที่เป็นค่านิยม (Valued Ends) โดยผู้นำต้องยึดภารกิจหลักที่สำคัญอันดับแรกคือ การจัดการเรียนการสอนและการให้การศึกษาแก่หนึ่งเรียน เพื่อการเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนรู้จรรีบผัดขอบในหน้าที่ของตน และสนับสนุนความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน (Flath. 1989: 56) เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกันของนักเรียน ทั้งทางกาย และทางใจ เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น พร้อมทั้งเล็งเห็นว่า ความสามัคคี การเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันนั้นเป็นสิ่งดีงาม นำไปสู่การร่วมมือเพื่อก่อประโยชน์ให้แก่ทุกฝ่าย ทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (The National Association of Elementary School Principals. 2001: 12) ครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น ย่อมมีการตั้งความคาดหวังสูงในการปฏิบัติงาน สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนประสบความสำเร็จ โดยเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง (Blasé; & Blasé. 2000: 31) อีกทั้งการให้การนิเทศภายในสถานศึกษา ครูมีการแนะนำ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของเพื่อนครู ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงการต่างๆ การจัดกิจกรรมชุมชน การเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ แก่นักเรียน ตลอดจนกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความมุ่งมั่นพยายามทำงานเต็มกำลังความสามารถ (Weindling. 1990: 13; Harden. 1988: 88; Whitaker. 1997: 56) นับว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เคนเนท เลิทวูด และ แดเนียล ดุก (Kenneth, Leithwood; & Daniel, Duke. 1999: 45 – 72) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู พบว่า มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน รวมไปถึงการมีอิทธิพลต่อการปรับปรุงและระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นสอดคล้องกับผลวิจัยของจามา (Jana. 2003: Online)

ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบที่สามารถอธิบายความเชื่อมโยงของตัวแปรแต่ละด้านกับผลสัมฤทธิ์และคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผลวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนได้ โดยเฉพาะตัวแปรด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

วิชัย กฤษกลาง (2546: 113) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาของปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพ การปฏิบัติงานของครู ประเภทโรงเรียน และขนาดโรงเรียน โดยผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาของปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน 3) ปัญหาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษากับโรงเรียนไม่ขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ปัญหาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าพ่อแม่ส่วนมากไม่มีเวลาให้ลูก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจปล่อยให้เด็กอยู่ปู่ย่าตายาย ทำให้ขาดความอบอุ่น จึงไปคบเพื่อน และถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกต้อง บิดามารดาควรให้เวลาใกล้ชิดกับบุตรหลานให้มากขึ้น และปรึกษากับครูเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน

มนัส นิมมณี (2547: 145) ศึกษาการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหาร ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม พบว่า 1) การรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการมีวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมากทุกข้อ 2) การเปรียบเทียบการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหาร ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ผล ดังนี้ 2.1) นักเรียนเตรียมทหารที่มีอายุต่างกัน มีระดับการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในด้านการมีวินัยด้านความสามัคคี และด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) นักเรียนเตรียมทหารที่มีระดับการศึกษาก่อนเข้าเรียนต่างกัน มีระดับการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในด้านการมีวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความกตัญญูและด้านความซื่อสัตย์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกียรติคุณ สิทธิชัย (2547: 132) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยเขตภาคใต้ พบว่า 1) นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า พฤติกรรมจริยธรรมมีความสำคัญทั้งต่อตัวนักศึกษาและสังคมในระดับมาก 2) นักศึกษาเห็นว่าที่ผ่านมาสถาบันศาสนาสถาบันการศึกษา และสถาบันครอบครัวมีส่วนช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในระดับมาก 3) ความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา ทั้งต่อตัวเองและสังคมอยู่ในระดับมาก

โสพล วิวรรณมงคล (2547: 7) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับความมีเจตคติและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนาร่องที่เกิดจากกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนนาร่องกับความมีเจตคติของนักเรียนที่เกิดจากกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ มีสหสัมพันธ์ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งเป้าหมายรวมและแต่ละเป้าหมายย่อยกับความมีเจตคติ 2) การมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนนาร่องกับความมีจริยธรรมของนักเรียนที่เกิดจากกิจกรรมตามโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ มีสหสัมพันธ์กันในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งเป้าหมายรวมความมีจริยธรรม ยกเว้นเป้าหมายย่อยเรื่องการประหยัด ออม และนิยมไทย

สมพล เนตรรัตน์ (2548: 110 – 121) ได้ศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสถานศึกษาและต่อครอบครัว อยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวระดับปานกลาง 2) นักเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีพฤติกรรมความรับผิดชอบโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาล มีความรับผิดชอบต่อตนเองมากกว่าในเขตเทศบาล 3) นักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีพฤติกรรมความรับผิดชอบโดยรวม และความรับผิดชอบต่อตนเองมากกว่านักเรียนที่มีการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและปล่อยปละละเลย 4) นักเรียนที่มีผู้ปกครองรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองและสถานศึกษามากกว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายและนักธุรกิจ 5) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนสูง มีพฤติกรรมความรับผิดชอบโดยรวมมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

กิตติคุณ รุ่งเรือง นิรมล แจ่มจรัส สุดใจ หงศ์กล้า และ นที ศิริมัย (2548: 45 – 62) ศึกษาคุณลักษณะด้านความมีวินัย และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีพฤติกรรมความมีวินัยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนชายและหญิง มีพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์มากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่อาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์

สูงกว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง มีคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลางและต่ำ แต่ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความมีวินัยสูงและความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกัน

รัตนากร วงศ์ศรี นันทกา โกมลเสน และ รุ่งฤดี พรหมแก้วงาม (2550: 12 – 23) วิจัย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษา และแนวทาง พัฒนาการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาของโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่าวิธีดำเนินงานพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมนักเรียนนักศึกษาในวิธีแรกคือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่กับกิจกรรม การเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการกำหนดระเบียบปฏิบัติของนักเรียนนักศึกษาและการควบคุม การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนนักศึกษาตามความคิดเห็นของครูคือ ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม แก่ นักเรียน ควรมีการปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาด และควรจัดกิจกรรมนอกสถานที่ที่มุ่งเน้นกิจกรรม สร้าง ประโยชน์เพื่อส่วนรวม แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ครูควรเพิ่มความเอาใจใส่ต่อความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง และ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และควรมีความเข้มงวดให้มากขึ้น มีการรณรงค์ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด

ไชยา กรมแสง (2553: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านมุมมองต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ด้านหลักสูตร ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ด้านการจัดโครงการสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และด้านการประเมินผลการสอนของครู ตามลำดับ 2) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านครู ด้านผู้บริหาร และด้านผู้เรียน ตามลำดับ 3) มี ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพการศึกษา

สำเนียง เฉลิม (2553: 10 – 24) ศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 วัดเกาะแก้วนครสวรรค์ สังกัดเทศบาลเมืองพินันนิคม จังหวัดชลบุรี มุ่งศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 วัดเกาะแก้วนครสวรรค์ สังกัดเทศบาลเมืองพินันนิคม จังหวัดชลบุรี 6 ด้าน คือ ด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ด้านมีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีความกตัญญูทักท้วงที่ ด้านมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ด้านประหยัดและรู้จักใช้ทรัพย์ สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ด้านนิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในวัฒนธรรมและความเป็นไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะครู ผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 วัดเกาะแก้วนครสวรรค์ จำนวน 182 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น กลุ่มนักเรียนเท่ากับ .91 กลุ่มครูเท่ากับ .90 กลุ่มผู้ปกครองเท่ากับ .88 สถิติที่ใช้ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ตามความเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับมากไปน้อย ดังนี้ ด้านนิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในวัฒนธรรมและความเป็นไทย ด้านมีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ด้านมีความกตัญญูทักท้วงที่ ด้านประหยัด และรู้จักใช้ทรัพย์ สิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และด้านมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ เพื่อส่วนรวม

ภัสรา ชูเสน (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนัก งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามประเภทของโรงเรียนและประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 312 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวน และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตาม

ความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามประเภทขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นฤมล โอสถานเคราะห์ สิม (2554: 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว งานวิจัยนี้ ศึกษาหลักของคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ใช้ในกระบวนการบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตลอดจนศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม งานวิจัยนี้เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสารในส่วนของพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการสำรวจเชิงสัมพัทธ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันของผู้บริหาร สถาบันระดับรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการหรือตำแหน่งเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษา 47 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาตามพระบรมราโชวาทแก่สถาบัน อุดมศึกษา การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการสำรวจพบว่าสถาบันอุดมศึกษา ส่วนใหญ่ได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติของไทยของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา งานวิจัยได้นำเสนอคุณธรรมจริยธรรมสามกลุ่มที่ควรปลูกฝังแก่นิสิตนักศึกษา ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ประจำตัว คุณธรรม จริยธรรมเพื่อความสำเร็จของการประกอบอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อสังคม ส่วนรวม นอกจากนี้ งานวิจัยได้ระบุปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อปรับปรุงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

ศรัณย์ ประกายบุษราคัม (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อประสิทธิภาพ การบริหารงานของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนกำแพงแสน 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพทางการบริหารงาน ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนกำแพงแสน 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพทางการบริหารงานของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียน กำแพงแสน 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพทางการบริหารงานของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนกำแพงแสน 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู ผู้สอนในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนกำแพงแสน 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 จำนวน 123 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 12 คน ครูผู้สอน 111 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิภาพ ทางการบริหารงานของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนกำแพงแสน 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มี

ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีเพศ และประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลทางการบริหารงานของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีอายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลทางการบริหารงานของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน

3) ภาวะผู้นำทางวิชาการกับประสิทธิผลทางการบริหารงานของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนกำแพงแสน 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทุกด้าน ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายประสิทธิผลทางการบริหารงานของผู้บริหาร ได้แก่ บทบาทเชิงบริหาร การเป็นนักพัฒนาและการมีบุคลิกภาพดี

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แบส และ แบส (Blasé; & Blasé. 1999: 140 – 144) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลในมุมมองของครู โดยศึกษาจากครูชาวอเมริกา จำนวน 800 คน การวิจัยใช้การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อพรรณนาคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผล โดยเน้นการยกระดับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ผลวิจัยพบว่าครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีคุณลักษณะในเชิงยุทธศาสตร์ 11 ข้อ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การให้การนิเทศโดยการพูดคุยกับเพื่อนครูที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตในการพัฒนาสู่มืออาชีพ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เน้นเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผล จัดบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประสานงานและสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชน เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอน และมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยเฉพาะการพัฒนาและยกระดับผลสัมฤทธิ์และคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

รีส (Reese. 2001: 122 – 129) พบว่า องค์ความรู้หรือทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนหรือการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะทางด้านจิตวิญญาณยังมีอยู่น้อยมาก ซึ่งทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้ดำเนินงานอย่างค่อนข้างไร้ทิศทางหรือไม่มี นักเรียนก็คือการเจริญเติบโตด้วยตัวเอง การเชื่อมทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น และการก่อให้เกิดดุลยภาพหรือความพอเหมาะพอดีระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว

สมิธ (Smith. 2002: 113 – 119) ได้ศึกษาการนำข้อเสนอของสมาคมผู้บริหารบุคลากรนักเรียนแห่งชาติ (National Association of Student Personnel Administrators) ในเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านกิจกรรมนักเรียนไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง ผู้วิจัยพบว่า ค่านิยมบางอย่างในสถานศึกษาเป็นอุปสรรคขัดขวางการส่งเสริมการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นต้นว่าการเห็นว่าการบริการหรือการตอบสนองผู้บริการหรือการตอบสนองผู้บริโภคเป็นสิ่งที่ต้องมาก่อนการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากร

จานา (Jana. 2003: Online) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยมีวัตถุประสงค์ตรวจสอบรูปแบบที่สามารถอธิบายความเชื่อมโยงของตัวแปรแต่ละด้านกับผลสัมฤทธิ์และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ผลวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนได้ โดยเฉพาะตัวแปรด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

โรเซนเน (Roseanne. 2010: Online) ศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนของครู วัตถุประสงค์เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนของครู เป็นการวิจัยแบบผสมและใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถามสร้างตามแนวคิดของมหาวิทยาลัย Vanderbilt และสัมภาษณ์กับครูและผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเน้นยุทธศาสตร์การทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และใช้การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการผลักดันให้ครูทุกคนทำงาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามแผน ภาวะผู้นำทางวิชาการช่วยทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และคุณธรรม จริยธรรมสูงขึ้น เฮก และคนอื่นๆ (Heck; et al. 2011: Online) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยเน้นรูปแบบในเชิงพฤติกรรมการวิจัย ใช้การวิเคราะห์ พหุระดับสองระดับ คือ ระดับตนเองและระดับโรงเรียน ผลวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการจัดบรรยากาศของโรงเรียน โดยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เอช และ เฮตตีฮิว (Ashe; & Hettihew. 2011: 8) ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนธุรกิจ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบความแตกต่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำแนกเป็นอายุ เพศ ระดับการศึกษา และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เครื่องมือใช้การวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ผลวิจัยพบว่า อายุ เพศ และระดับการศึกษามีความแตกต่างกันในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กระบวนการตัดสินใจใช้ความมั่นใจทางการเมือง การเป็นพลเมือง ภาษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นผลจากการใช้แรงจูงใจภายในตนเอง การยอมรับนับถือตนเองและการควบคุมตนเอง

ซูไฮซา ซาซา และ บินติ (Suhaiza, Zaza; & Binti. 2013: 19 – 33) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักเรียน ตัวแปรปัจจัยแบ่งเป็นปัจจัยด้านส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยด้านส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับชั้นของนักเรียน เพศ วิชาเอก ปัจจัยด้านจิตวิทยา ได้แก่ แรงจูงใจภายใน การยอมรับนับถือตนเอง เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน จำนวน 209 คน ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องคาดว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูน่าจะส่งผลต่อคุณธรรม
จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงนำไปสร้างแบบสอบถามในการดำเนินการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ
ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Study) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 517 คน จำนวน 17 โรงเรียน (ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ปีการศึกษา 2558, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. 2558)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสูตรเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 226 คน ผู้วิจัยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง 50 เปอร์เซ็นต์จากโรงเรียนทั้งหมด 17 โรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียน 9 โรงเรียน จากนั้นนำไปสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) ต่อจากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

ตาราง 4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียนทั้งหมด	จำนวนโรงเรียนที่ได้จากการสุ่ม	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ขนาดเล็ก	10	5	166	66
ขนาดกลาง	5	3	236	93
ขนาดใหญ่	2	1	169	67
รวม	17	9	571	226

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน 5 ด้าน คือ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความใฝ่รู้ 4) ความมุ่งมั่น และ 5) ความสามัคคี มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับมาก
3 หมายถึง	ระดับปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับน้อย
1 หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 5 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 5) การนิเทศภายในสถานศึกษา มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับมาก
3 หมายถึง	ระดับปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับน้อย
1 หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยแต่ละฉบับโดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษารูปแบบวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการวิจัยทางการศึกษาของ ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2538: 163 – 167)
3. ร่างแบบสอบถามและนำไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับคำแนะนำ ตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา ตลอดจนการใช้สำนวนภาษาในแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษา ควบคุมวิทยานิพนธ์แล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Objective Congruence หรือ IOC) และมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00
5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน
6. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม นำข้อคำถามที่คัดเลือกไว้ในข้อ 5 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531: 132 – 133) ได้ค่าความเชื่อมั่นของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน .972 และค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู .980
7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ทำบันทึกเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อออกหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยส่งไปยังสถานศึกษาต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. ส่งแบบสอบถามพร้อมทั้งหนังสือของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียน จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 226 ฉบับ และให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 2 สัปดาห์ ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่ส่งแบบสอบถามคืนตามกำหนดโดยประสานงานขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนโดยตรง และนัดรับแบบสอบถามคืน ภายใน 1 – 3 สัปดาห์

3. เมื่อได้รับแบบสอบถามแล้ว นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 205 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.70

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

1.1 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

1.2 การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การคำนวณแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 และตอนที่ 3 คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน และภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2541: 100)

4.51 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม/ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม/ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม/ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม/ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม/ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการที่สัมพันธ์กับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน โดยหาค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation) ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าความสัมพันธ์ของประคอง กรรณสูต (2538: 77) ดังนี้

0.70 – 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

0.30 – 0.69 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

0.29 และต่ำกว่า หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

2.4 วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเพื่อการวิจัย ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Objective Congruence หรือ IOC)

2.2 ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้สูตรของครอนบาค

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน โดยการคำนวณหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

3.2 สถิติที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Simple Correlation Coefficient) ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation)
4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
- S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
- r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
- b แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

β	แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
a	แทน ค่าคงที่
R	แทน ค่าที่แสดงระดับของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตาม
R^2	แทน ค่าที่แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีต่อตัวแปรตาม
SE_b	แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
SE_{est}	แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์
T	แทน ค่าสถิติการแจกแจงแบบที
$\hat{Y}$	แทน คะแนนของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่ได้จากสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
$\hat{Z}$	แทน คะแนนของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่ได้จากสมการพยากรณ์
Z_1	แทน คะแนนมาตรฐานของการพัฒนาหลักสูตร
Z_2	แทน คะแนนมาตรฐานของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
Z_3	แทน คะแนนมาตรฐานของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
Z_4	แทน คะแนนมาตรฐานของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
Z_5	แทน คะแนนมาตรฐานของการนิเทศภายในสถานศึกษา
X_1	แทน คะแนนของการพัฒนาหลักสูตร
X_2	แทน คะแนนของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
X_3	แทน คะแนนของการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
X_4	แทน คะแนนของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
X_5	แทน คะแนนของการนิเทศภายในสถานศึกษา
Y	แทน คะแนนของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในรูปคะแนนมาตรฐาน
F	แทน ค่าทดสอบนัยสำคัญของตัวแปรทุกตัวในสมการ
P	แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage) ปรากฏผล ดังตาราง 5

ตาราง 5 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และ ประสบการณ์การทำงานของครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	26	12.7
1. ชาย	179	87.3
2. หญิง		
อายุ	52	25.4
1. น้อยกว่า 30 ปี	55	26.8
2. 30 – 40 ปี	98	47.8
3. มากกว่า 40 ปีขึ้นไป		
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
1.ปริญญาตรี	190	92.7
2. ปริญญาโท	14	6.8
3. ปริญญาเอก	1	0.5
ประสบการณ์การทำงาน		
1. น้อยกว่า 6 ปี	72	35.1
2. 6 – 10 ปี	21	10.2
3. มากกว่า 10 ปี	112	54.7
รวม	205	100.0

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 87.3 มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 92.7 และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผล ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน

ด้านที่	คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านความซื่อสัตย์	4.23	0.53	มาก
2	ด้านความมีระเบียบวินัย	4.35	0.48	มาก
3	ด้านความใฝ่รู้	4.02	0.66	มาก
4	ด้านความมุ่งมั่น	4.43	0.54	มาก
5	ด้านความสามัคคี	4.38	0.54	มาก
	รวม	4.28	0.48	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมุ่งมั่น ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.54) ด้านความสามัคคี ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.54) ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.53) และด้านความใฝ่รู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.66)

วิเคราะห์ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ปรากฏผลดังตาราง 7 – 11

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมและรายข้อ

ด้านความซื่อสัตย์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนไม่กล่าวเท็จ หรือพูดปด	4.18	0.68	มาก
2. นักเรียนยอมรับผิด เมื่อกระทำความผิด	4.26	0.71	มาก
3. นักเรียนไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต	4.33	0.72	มาก
4. นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน หรือให้เพื่อนลอกการบ้าน	4.01	0.81	มาก
5. นักเรียนส่งงานและการบ้านตรงเวลา	3.96	0.81	มาก
6. นักเรียนยืมของผู้อื่นไปแล้วส่งคืนตรงเวลา	4.25	0.80	มาก
7. นักเรียนไม่ทุจริตในการสอบ	4.49	0.63	มาก
8. นักเรียนไม่เอาเปรียบเพื่อน	4.32	0.68	มาก
9. นักเรียนไม่ปลอมแปลงเอกสาร	4.35	0.86	มาก
รวม	4.23	0.53	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.53) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนไม่ทุจริตในการสอบ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.63) นักเรียนไม่ปลอมแปลงเอกสาร ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.86) และนักเรียนไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.72)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความมีระเบียบ
วินัยโดยรวมและรายข้อ

ด้านความมีระเบียบวินัย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เมื่อเก็บสิ่งของของผู้อื่นได้ นักเรียนจะรีบนำไปติดต่อกับเจ้าของ	4.36	0.79	มาก
2. นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน	4.50	0.66	มาก
3. นักเรียนไม่นำอาหารเข้ามารับประทานในห้องเรียน	4.15	0.94	มาก
4. นักเรียนเชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์	4.31	0.77	มาก
5. นักเรียนไม่พูดคุยกะยอกล้อกันในขณะที่ครูทำการสอน	4.02	0.85	มาก
6. นักเรียนเข้าชั้นเรียนทุกชั่วโมง	4.45	0.75	มาก
7. นักเรียนไม่ทำงานอื่นเข้ามาทำในห้องเรียนในขณะที่ครูกำลังสอน	4.44	0.73	มาก
8. นักเรียนขออนุญาตเข้าและออกนอกห้องเรียนและโรงเรียน	4.40	0.82	มาก
9. นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการแต่งกาย และความสุภาพเรียบร้อย	4.49	0.63	มาก
10. นักเรียนไม่แข่งคิวเพื่อนแย่งซื้ออาหาร	4.43	0.71	มาก
รวม	4.35	0.48	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความมีระเบียบวินัย โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของ
โรงเรียน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.66) นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการแต่งกาย และความสุภาพ
เรียบร้อย ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.63) และนักเรียนเข้าชั้นเรียนทุกชั่วโมง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.75)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความใฝ่รู้ โดยรวม
และรายข้อ

ด้านความใฝ่รู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เมื่อมีเวลาว่าง นักเรียนจะเข้าห้องสมุดเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม	3.81	0.81	มาก
2. นักเรียนพูดคุยและแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆ กับครูและเพื่อนๆ	3.98	0.78	มาก
3. นักเรียนเตรียมบทเรียนมาล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน	3.77	0.89	มาก
4. นักเรียนทบทวนบทเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องที่ครูสอนไปแล้ว	3.85	0.91	มาก
5. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียน	4.12	0.79	มาก
6. นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ	4.41	0.68	มาก
7. นักเรียนมีความสนใจ ติดตามความก้าวหน้า และความเคลื่อนไหวทางวิชาการ	4.05	0.89	มาก
8. นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.22	0.80	มาก
รวม	4.02	0.66	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความใฝ่รู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.66) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับ
ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ
($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.68) นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.80) และนักเรียน
มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.79)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความมุ่งมั่น โดยรวมและรายข้อ

ด้านความมุ่งมั่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนมีความภูมิใจที่เป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้	4.45	0.73	มาก
2. นักเรียนมุ่งมั่นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	4.41	0.69	มาก
3. นักเรียนร่วมมือกันรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน	4.40	0.73	มาก
4. นักเรียนชื่นชมโรงเรียนให้ผู้อื่นฟังเสมอ	4.43	0.72	มาก
5. นักเรียนมีความสุขกับการเรียนในโรงเรียน	4.47	0.69	มาก
6. นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียนให้ได้ความรู้	4.44	0.73	มาก
รวม	4.43	0.54	มาก

จากตาราง 10 พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความมุ่งมั่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนมีความสุขกับการเรียนในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.69) นักเรียนมีความภูมิใจในที่เป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.73) และนักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียนให้ได้ความรู้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.73)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความสามัคคี โดยรวมและรายข้อ

ด้านความสามัคคี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนให้ความสำคัญกับงานกลุ่มในชั้นเรียนก่อนงานส่วนตัว	4.23	0.76	มาก
2. เมื่อโรงเรียนขอความช่วยเหลือทำกิจกรรม นักเรียนก็ยินดีให้ความช่วยเหลือ	4.49	0.64	มาก
3. นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส	4.44	0.70	มาก
4. นักเรียนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนยินดีร่วมพัฒนาโรงเรียน	4.45	0.73	มาก
5. นักเรียนทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ดี	4.47	0.63	มาก
6. นักเรียนไม่สร้างความแตกแยกในหมู่เพื่อน	4.41	0.68	มาก
7. เมื่อเพื่อนในชั้นเรียนทะเลาะกัน นักเรียนยินดีเข้าไปไกล่เกลี่ย	4.20	0.69	มาก
รวม	4.38	0.54	มาก

จากตาราง 11 พบว่า ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านความสามัคคี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ เมื่อโรงเรียนขอความช่วยเหลือทำกิจกรรม นักเรียนก็ยินดีให้ความช่วยเหลือ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.64) นักเรียนทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ดี ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.63) และนักเรียนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนยินดีร่วมพัฒนาโรงเรียน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.73)

2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.36	0.54	มาก
2. ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้	4.40	0.48	มาก
3. ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.22	0.62	มาก
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.07	0.67	มาก
5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.20	0.65	มาก
รวม	4.25	0.51	มาก

จากตาราง 12 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.48) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.54) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.62) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.65) และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.67)

วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังตาราง 13 – 17

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ

ด้านการพัฒนาหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ทุกกลุ่มสาระและกิจกรรม	4.17	0.85	มาก
2. ครูมีการจัดทำตารางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ	4.38	0.82	มาก
3. ครูมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.45	0.77	มาก
4. ครูมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.35	0.74	มาก
5. ครูส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่เตรียมไว้	4.39	0.73	มาก
6. ครูปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ	4.41	0.81	มาก
7. ครูจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตร	4.40	0.74	มาก
รวม	4.36	0.54	มาก

จากตาราง 13 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ครูมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.77) ครูปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.81) และครูจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตร ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.74)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ

ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	4.45	0.66	มาก
2. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของนักเรียน	4.44	0.69	มาก
3. ครูจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.49	0.64	มาก
4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	4.33	0.73	มาก
5. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.26	0.96	มาก
6. ครูบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอน	4.27	0.82	มาก
7. ครูจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน	4.38	0.76	มาก
8. ครูปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.50	0.71	มาก
9. ครูจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	4.47	0.66	มาก
10. ครูอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน	4.48	0.63	มาก
รวม	4.40	0.48	มาก

จากตาราง 14 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ครูปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.71) ครูจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.64) และครูอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.63)

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมและรายข้อ

ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูเลือกและจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ตรงความต้องการและความสนใจของนักเรียน	4.23	0.70	มาก
2. ครูเลือกและจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน	4.22	0.77	มาก
3. ครูใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลต่างๆในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน	4.24	0.79	มาก
4. ครูประยุกต์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	4.21	0.73	มาก
5. ครูนำการวิจัยมาใช้ในการผลิต และพัฒนาสื่อการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน	4.17	0.71	มาก
6. ครูติดตาม และประเมินผล เพื่อให้เกิดการใช้สื่อการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่คุ้มค่า เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน	4.28	0.69	มาก
รวม	4.22	0.62	มาก

จากตาราง 15 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ครูติดตาม และประเมินผล เพื่อให้เกิดการใช้สื่อการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่คุ้มค่า เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.69) ครูใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.79) และครูเลือกและจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ตรงความต้องการและความสนใจของนักเรียน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.70)

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ

ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา	4.11	0.71	มาก
2. ครูจัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา	4.06	0.72	มาก
3. ครูวางแผนร่วมกันกับชุมชนในการให้บริการแหล่งเรียนรู้	3.99	0.81	มาก
4. ครูจัดทำโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	4.12	0.81	มาก
5. ครูจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่นักเรียนและชุมชน	3.98	0.83	มาก
6. ครูส่งเสริมให้นักเรียนและชุมชนใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า	4.19	0.86	มาก
รวม	4.07	0.67	มาก

จากตาราง 16 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.67) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ครูส่งเสริมให้นักเรียนและชุมชนใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.86) ครูจัดทำโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.81) และครูสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.71)

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยรวมและรายข้อ

ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน	4.48	0.73	มาก
2. ครูให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพ	4.30	0.84	มาก
3. ครูเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนาและศึกษาดูงาน เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ	4.35	0.84	มาก
4. ครูสาธิตการสอนให้เพื่อนครูใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน	4.15	0.85	มาก
5. ครูเขียนเอกสารวิชาการ บทความหรืองานวิจัย	3.89	0.95	มาก
6. ครูสนทนาทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานหรือเทคนิควิธีการสอน	4.19	0.77	มาก
7. ครูเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอนของเพื่อนครูในชั้นเรียน	4.15	0.82	มาก
8. ครูจัดแสดงผลงานของเพื่อนครูเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ	4.09	0.88	มาก
รวม	4.20	0.65	มาก

จากตาราง 17 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.65) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.73) ครูเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนาและศึกษาดูงาน เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.84) และครูให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.84)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Simple Correlation Coefficient) ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ปรากฏดังตาราง 18

ตาราง 18 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ตัวแปร	ด้านการพัฒนา หลักสูตร	ด้านการพัฒนา กระบวนการ การเรียนรู้	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทาง การศึกษา	แหล่งเรียนรู้ ภายใน สถานศึกษา	ด้านคุณ ซื่อสัตย์	ด้านความ ระเบียบ วินัย	ด้านความ ใฝ่รู้	ด้านความ มุ่งมั่น	ด้านความ สามัคคี	ภาวะผู้นำ ทางวิชาการ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	1.00	.724**	.709**	.617**	.640**	.546**	.537**	.564**	.614**	.638**
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้		1.00	.600**	.514**	.647**	.486**	.591**	.441**	.651**	.577**
3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษา			1.00	.732**	.711**	.567**	.469**	.669**	.637**	.617**
4. ด้านการพัฒนา แหล่งเรียนรู้				1.00	.762**	.500**	.419**	.675**	.611**	.595**
5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา					1.00	.532**	.525**	.679**	.701**	.631**
6. ด้านความซื่อสัตย์						1.00	.714**	.651**	.663**	.740**
7. ด้านความมีระเบียบวินัย							1.00	.605**	.687**	.719**
8. ด้านความใฝ่รู้								1.00	.708**	.734**
9. ด้านความมุ่งมั่น									1.00	.795**
10. ด้านความสามัคคี										1.00
11. คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน										.779**

** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 18 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .779 แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนแต่ละด้าน ผลปรากฏดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางของครูด้านการพัฒนาหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความมุ่งมั่น และด้านความสามัคคีในระดับปานกลางโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .546, .537, .564, .614 และ .638 ตามลำดับ

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความมุ่งมั่น และด้านความสามัคคีในระดับปานกลางโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .486, .591, .441, .651 และ .577 ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความมุ่งมั่น และด้านความสามัคคีในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .567, .469, .669, .637 และ .617 ตามลำดับ

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความใฝ่รู้ ด้านความมุ่งมั่น และด้านความสามัคคีในระดับปานกลางโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .500, .419, .675, .611 และ .595 ตามลำดับ

5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความมุ่งมั่นในระดับสูงโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .701 ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความใฝ่รู้ และด้านความสามัคคีในระดับปานกลางโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .532, .525, .679 และ .631 ตามลำดับ

4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method) ปรากฏดังตาราง 19

ตาราง 19 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 เป็นตัวแปรเกนซ์ โดยวิธี Enter

ตัวพยากรณ์	b	B	SE _b	t	p
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร (X ₁)	.159	.177	.067	2.370	.019**
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (X ₂)	.137	.137	.069	1.995	.047**
3. ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา (X ₃)	.148	.192	.059	2.518	.013**
4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (X ₄)	.083	.116	.055	1.525	.129
5. ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา (X ₅)	.211	.283	.059	3.599	.000**
R = .782	SE _{est} = .30677	F = 62.491**			
R ² = .611	a = 1.138				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 19 แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.10 โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการนิเทศภายในสถานศึกษามีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .283(Z_5) + .192(Z_3) + .177(Z_1) + .137(Z_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.138 + .211 (X_5) + .159 (X_1) + .148 (X_3) + .137(X_2)$$

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Study) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2558 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 226 คน นำไปสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) ต่อจากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำไปหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ (Index of Objective Congruence : IOC) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 – 1.00 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531: 132 – 133) ได้ค่าความเชื่อมั่นของคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เท่ากับ .972 และค่าความเชื่อมั่นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เท่ากับ .980 วิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) สหสัมพันธ์พหุคูณ และสมการถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 สรุปผลได้ดังนี้

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมุ่งมั่น ด้านความสามัคคี ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความใฝ่รู้

2. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = .779 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.10 โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการนิเทศภายในสถานศึกษามีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความมุ่งมั่น ด้านความสามัคคี ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความใฝ่รู้ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย โดยมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ พร้อมปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร บนพื้นฐานความเป็นไทย ดังนั้นโรงเรียนเอกชนต่างจัดโครงการต่างๆ ที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนมุ่งมั่นให้ครูสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม ด้านความมุ่งมั่นทำงานจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ ปราศจากความวิตกกังวล ความลังเลใจ ความสับสน สงสัย และความไม่มั่นใจในตนเอง ตลอดจนทำให้เกิดพลังจิต และพลังกายในการกระทำให้สำเร็จ แม้เป็นสิ่งที่ยากก็เหมือนง่าย (ปริญญญา ต้นสกุล. 2550: 145 – 147)

นอกจากนี้ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความสามัคคีอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะโรงเรียนเอกชนได้ปลูกฝังให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนทำโครงการร่วมกัน ตลอดจน จัดกิจกรรม ลูกเสือ เนตรนารี และการบำเพ็ญประโยชน์โดยเน้นการทำงานร่วมกัน อีกทั้งความสามัคคีนี้บ่งชี้ว่ามีความสำคัญ

เช่นเดียวกัน เพราะความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ ถ้านักเรียนมีความรักกลมเกลียว มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันแล้วย่อมทำให้การกระทำสิ่งใดจะสำเร็จได้โดยง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธมฺมปญฺญโต. 2551: 23 – 24) สรุปว่า ความสามัคคี เป็นความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกัน

อีกทั้งโรงเรียนได้ปลูกฝังความมีระเบียบวินัยแก่นักเรียนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน การเคารพ ชนชาติ เคารพครู การเดินแถว ซื่ออาหารหรือประกอบกิจกรรม เป็นต้น เป็นผลให้นักเรียนมีระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ผลวิจัยนับว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของสำเนียง เณฺลิม (2553: 10 – 24) ศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 วัดเกาะแก้ว นครสวรรค์ สังกัดเทศบาลเมืองพินสนิม จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ครู ผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 วัดเกาะแก้วนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านนิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในวัฒนธรรมและความเป็นไทย ด้านมีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ ด้านมีความกตัญญูกตเวที ด้านประหยัด และรู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และด้านมีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

2. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูยุคใหม่ จำเป็นต้องพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา โดยเน้นให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถจัดวางแผนพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ตลอดจน สามารถบริหารจัดการชั้นเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ เฮาเลย์ (Howley. 1989: 22) ให้ความสำคัญว่าภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ เป็นไปตามความคาดหวัง สอดคล้องกับแนวคิดของ ลาร์สัน และคนอื่นๆ (Larson; et al. 2006: 22) สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีความเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก เป็นเพราะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิธีการสอนและการสอนซ่อมเสริม เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดและดำเนินการ

ด้านการเรียนการสอนจะเป็นไปด้วยดี ด้วยการวางแผนการบริหารงาน ความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย ในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูอาจารย์ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยมากในลำดับสอง เป็นเพราะว่า หลักสูตรเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจของนักเรียนในโรงเรียน เป็นพื้นฐานของนักเรียนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และกำหนดเป้าหมายในอนาคต ทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นในความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนรู้ในชั้นเรียน และสามารถเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต (Gayle. 2010: Online)

โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา นับว่า มีความสำคัญเช่นกัน เพราะการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลา เวลาใดก็สามารถเรียนรู้ได้ ทำให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของตน ส่งเสริมให้เรียนรู้จากการสืบค้นวิทยาการใหม่ๆ จากอินเทอร์เน็ต จาก E-book จาก E-Library รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ (บุญเกื้อ ควรหาเวช. 2545: 12) ผลวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัสรา ชูเสน (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 และ 2) เปรียบ เทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำแนกตามประเภทของโรงเรียนและประสบการณ์ในการทำงาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง เป็นเพราะครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะเป็นต้นแบบของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นคุณธรรมจริยธรรมด้านความมุ่งมั่น การแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ความสามัคคี ตลอดจนความมีระเบียบวินัย สอดคล้องกับแนวคิดของ กอทท์ไธล์ และ โรเจอร์ (Gottlie; & Rogers. 2010: Online) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ ช่วยทำให้เกิดความสามัคคีร่วมมือทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถท้าทายใจให้บุคลากรทำงานด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ แฟลท (Flath. 1989: 56) กระตุ้นให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นสู่การเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้โดยไม่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.10 โดยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการนิเทศภายในสถานศึกษามีอำนาจการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามลำดับ ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาช่วยกระตุ้นขวัญกำลังใจให้นักเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จัดให้มีโครงการประกวดนักเรียนดีเด่น ประกวดนักเรียนมารยาทงาม มีการแจกประกาศนียบัตร และมอบโล่ สำหรับนักเรียนที่ประพฤติดี มีห้องเกียรติยศ เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติของนักเรียนที่ทำดี ทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ บริกส์ และ จัสแมน (Briggs; & Justman. 1995: 460 – 461) สรุปว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา ช่วยบำรุงขวัญกำลังใจให้แก่นักเรียนในการประพฤติปฏิบัติตน รวมทั้งแก้ปัญหาได้ ช่วยสร้างความเป็นต้นแบบของความสามัคคี การเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน ช่วยให้ครูและนักเรียนมีขวัญดี ร่วมกันทำงานอย่างมีความสุขและบรรลุผลตามเป้าหมาย สอดคล้องกับผลวิจัยของ โรเซนเน (Roseanne. 2010: Online) ศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนของครู วัตถุประสงค์เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนของครู เป็นการวิจัยแบบผสมและใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถามสร้างตามแนวคิดของมหาวิทยาลัย Vanderbilt และสัมภาษณ์กับครูและผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเน้นยุทธศาสตร์การทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และใช้การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการผลักดันให้ครูทุกคนทำงาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามแผน ภาวะผู้นำทางวิชาการช่วยทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และคุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้น สอดคล้องกับผลวิจัยของ แบลส และ แบลส (Blasé; & Blasé. 1999: 140 – 144) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิผลในมุมมองของครู โดยศึกษาจากครูชาวอเมริกา จำนวน 800 คน ผลวิจัยพบว่า ครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีคุณลักษณะในเชิงยุทธศาสตร์ 11 ข้อ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การให้การนิเทศโดยการพูดคุยกับเพื่อนครูที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตในการพัฒนาสู่มืออาชีพ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เน้นเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผล จัดบรรยากาศการเรียนรู้อย่างบวก สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประสานงานและสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชน เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอน และมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยเฉพาะการพัฒนาและยกระดับผลสัมฤทธิ์และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สมควรส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้แก่ครูอย่างสม่ำเสมอเพราะมีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรหาตัวแปรภาวะผู้นำรูปแบบอื่น เช่น การบริหารจัดการ หรือตัวแปรด้านจิตวิทยาที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

2.2 ควรทำวิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น กรณีศึกษา วิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักธรรมต่างๆ โดยศึกษาจากหน่วยงานสังกัดอื่น และในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วิษณุรัตนศิษฐ์. (2545). การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กมล ฉายาวัฒน์. (2554). บริหารคนและงานด้วยวิธีการของพระพุทธเจ้า (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ:
เก็ท ไอเดีย.
- กรมวิชาการ. (2543). การพัฒนาจริยธรรมนักเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2545). คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์.
- . (2545). คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2558, จาก
http://www.archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2551/emath0551sk_bib.pdf/
- กรองแก้ว อยู่สุข. (2537). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ:
วัฒนาพานิช.
- . (2545). คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้: เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- . (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2)
พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2551). คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2558,
จาก <http://www.curriculum51.net/upload/cur-51.pdf/>
- . (2554). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กฤษณา พันธุ์วานิช. (2552). การเป็นครูที่ดีนั้นต้องทำอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2557,
จาก <http://www.culture.go.th/>
- กองการसारวัตรนักเรียน. (2546). เอกสารรายงานพฤติกรรมเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: กองการसारวัตร
นักเรียน กรมพลศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา สุวรรณบุรณ์. (2551). ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร
เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การวัดและประเมินผลการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

- กลุ่มนโยบายและแผนกลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ (ศูนย์ ITEC). (2557). แบบสรุปจำนวนนักเรียน
โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญ ประจำปีการศึกษา 2557 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
นครปฐม เขต 1. นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1.
- กิ่งแก้ว อาริรัตน์; และคนอื่นๆ. (2548). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย. กรุงเทพฯ:
อัลฟา มิเลเนียม.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
----- . (2540). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- กิตติคุณ รุ่งเรือง; นิรมล แจ่มจรัส; สุดใจ หงส์กล้า และ นที ศิริมัย. (2548). ศึกษาคุณลักษณะ
ด้านความมีวินัยและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). ธรรมชาติของเมือง : บทบาทภาคการเมือง. กรุงเทพฯ: รัฐสภา.
- เกียรติคุณ สิทธิชัย. (2547). แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็ก
ปฐมวัย. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาโท (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
รามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- เขียน วันทนีตระกูล. (2552). การเขียนแผนการสอนคือภารกิจของครู. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน
2557, จาก <http://www.lanna.mbu.ac.th/>
- . (2555). สอนหนูให้เป็นคนดีต้องเริ่มที่หัวใจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แปลนสรา.
- . (2552). การสื่อสารที่ได้ผล. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2557, จาก
http://dusithost.dusit.ac.th/~pre_edu/
- ครูอัน. (2554). ความสำคัญของภาวะครูผู้นำ. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2557, จาก
<http://sawangpattaya.org/sawangschool/index.php?topic=888.0/>
- จรนิต แก้วกังวาน. (2540). ก้าวไกลไปกับคอมพิวเตอร์ 2540. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยี
อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- จรวพร ธรณินทร์. (2554). ความหมายและหลักการของคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ
และธรรมาภิบาล. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2557, จาก
<http://www.charuaypontorranin.com/index.php?lay=show&ac=article&id=5375831&Ntype=6/>
- จรัญ ศรีบัวนา. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จัญญ วงศ์สายัณห์. (2520). การศึกษากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- จำเรณูรัตน์ เจือจันทร์. (2548). *จริยศาสตร์: ทฤษฎีจริยธรรมสำหรับนักบริหารการศึกษา*.
กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นตัง เฮ้าส์.
- จิตติมา ณะศักดิ์ศิริ. (2548). *การเสริมสร้างคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กภาษาไทยที่พิมพ์ระหว่างปี 2543 – 2545*.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินดालักษณ์ วัฒนสินธุ์. (2551). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผน
หน่วยที่ 6 เรื่อง การประเมินผลนโยบาย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จूरรัตน์ นันทย์ทวีกุล. (2548). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2541). *การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เนลา ประเสริฐสังข์. (2539, พฤศจิกายน – ธันวาคม). ภาวะผู้นำ. *วารสารมาลาเรีย*. 31(6): 313 – 323.
- ชัชชญา พีระธรณิศร์. (2552). *เทคนิคการสอนสอดแทรกด้านคุณธรรม จริยธรรมเตรียมบัณฑิตไทย
สู่ประชาคมอาเซียน*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2557, จาก
http://www.stou.ac.th/Offices/rdec/udon/.../societies3_4.html/
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). *บรรยากาศการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2539). *นักบริหารผู้ทรงประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: เอส.พี.เอฟ. พรินเตอร์.
----- . (2544, เมษายน). *บรรยากาศในชั้นเรียน*. *วารสารวิชาการ*. 4(4): 42 – 43.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2521). *หลักการทฤษฎีเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา = Principles
and Theories in Educational Technology*. มหาสารคาม: ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ; และ ปรีชา วิหกโต. (2537). *การวิจัยสภาพแวดล้อมทางการศึกษา : การวิจัย
เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไชยา กรมแสง. (2553). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับ
การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สระแก้ว เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐพล อัจฉริยาภรณ์. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางบุคลิกภาพกับภาวะผู้นำของนักศึกษา
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ*. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
(วิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

- ณัฐวรีย์ ประยูรวรรณ. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2542). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ดุจเดือน พันธุมนาวิน; และ อัมพร ม้าคะนอง. (2547). *ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลพฤติกรรมการพัฒนา
นักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เดชน์ เทียมรัตน์; และ กานต์สุตา มาฆะศิริานนท์. (2545). *วินัยสำหรับองค์การเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- เดือนเพ็ญ สุขสมาน. (2549). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสรรค์สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก
ในห้องเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเขตเจ้าพระยา สังกัดกรุงเทพมหานคร*.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงยศ บัวเผื่อน. (2544). *ครูเมล็ดพันธุ์แห่งความดี*. วารสารวิทยาสาร. 100(3): 34.
- ทวีศิลป์ สารแสน. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียน
ด้านครูผู้สอนกับความพึงพอใจของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ทองพูล ภูสิม. (2554). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กรณีศึกษาโรงเรียนแกดำวิทยาคาร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ ป.ด. (การศึกษาเพื่อ
พัฒนาท้องถิ่น)*. มหาสารคาม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.
ถ่ายเอกสาร.
- ทองหล่อ เดชไทย. (2544). *ภาวะผู้นำ : เพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. (2539). *ผู้นำคลื่นลูกใหม่ของภาครัฐ*. สรรพากรสาส์น. 43(11): 35 – 41.
- ทิตนา แคมณี. (2547). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- . (2545). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ*.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เทือน ทองแก้ว. (2538). การวางแผนจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในห้องเรียนยุคใหม่.
กรุงเทพฯ: สารพัฒนาหลักสูตร.
- ธรร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัยและปฏิบัติทางการศึกษา.
ชลบุรี: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2550). คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ธาริณี มลารวม. (2547). คุณลักษณะเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 และ
นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2554). การสอนแบบสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาทักษะการคิด
ให้แก่นักศึกษา. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.academic.hcu.ac.th/>
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ : ศักยภาพเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้.
ใน การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ธีราพร กุลนันทน์. (2544). การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยทางจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
นครสวรรค์: โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ นครสวรรค์.
- นงเยาว์ บัวทอง. (2543). การส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียน
และสิ่งอำนวยความสะดวกโดยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้. รวมบทความ
เรื่องครูมืออาชีพตามมาตรา 24. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- นงลักษณ์ มีบุญสม. (2546). สภาพที่เป็นจริงและความคาดหวังในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของ
วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ตามทัศนะของอาจารย์และนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล; และ ธรรมรส โชติบุญขร. (2550). บนเส้นทางสู่ผู้บริหารการศึกษา.
กรุงเทพฯ: สำนักงานสมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทยคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นโยบายการศึกษา นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). ฉบับประมาณประจำปี 2558.
สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2558, จาก
<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=38495&Key=news20/>
- นวลจิตต์ เชาวศิริพิงค์; เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า; และ ชัดเจน ไทยแท้. (2545). การจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- นิกสัน วงโพธิ์. (2548). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ปทุมธานี: บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- นิพนธ์ ไทยพานิช. (2538). การนิเทศแบบคลินิก. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- นิวัติ อินทรสมบัติ. (2534). รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ระดับคุณภาพ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2549). จริยธรรมธุรกิจ. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์. (2544, ธันวาคม). แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร. วารสารวิชาการ 3. 4(12): 26 – 37.
- บ๋อง สิริคุปต์รหัส. (2553). หัวข้อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.slideshare.net/bungon/ss-1879715/>
- บันลือ พุกกะวัน. (2539). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บ้านสอบครู. (2552). นวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.sobkroo.com/detail_room_main3.php?nid=761/
- บุญเกื้อ คอระหาเวช. (2545). นวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: เอสอาพรินต์ติ้ง.
- บุญเลิศ จุลเกียรติ. (2554). เทคนิคการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.bu.ac.th/th/news/phpnews/news/>
- ประกาศรี สีสำไพ. (2550). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี วิรุทธวนิชย์. (2542). จริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปรีชา การสะอาด. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- ผาณิต ทวีศักดิ์. (2549). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ วิชาภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงษ์เทพ สขทนารักษ์. (2555). คุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ. สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2557, จาก http://www.gotoknow.org/blogs_posts/4558/
- พนม เกตุมาน. (2557). ปัญหาพฤติกรรมที่พบบ่อยในนักเรียนและแนวทางการแก้ไข. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2558, จาก http://www.psychlin.co.th/new_page_53.html/

- พรทิพย์ ฐะพันธ์. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านซ่งวิทยาคม ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. สารนิพนธ์ การศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระบัณฑิต ญาณธีโร (สุธีระตฤณนา). (2552). *ภาวะผู้นำของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบำรุง ปณฺญาพล (โพธิ์ศรี). (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระปลัดคำภา สิมบิดา. (2552). *ศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกลุ่ม 7*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. (การบริหารการศึกษา). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2546). *ทิศทางการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระเทวินทร์ เทวินโท. (2544). *พุทธจริยศาสตร์*. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- . (2550). *๕ ทรรศนคติแผ่นดินโดยทศพิศราชธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- . (2551). *การบริหารตามแนวของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *การศึกษาฉบับง่าย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สื่อตะวัน.
- . (2545). *รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สหธรรมิก.
- . (2546). *พจนานุกรม ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้งแมส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- . (2553). *ธรรมานุชิต*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระพิจิตรธรรมมาภิ (ชัยวัฒน์ ฐมฺมวฑฺฒโน). (2544). *บริหารชีวิตด้วยทศพิศราชธรรม*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระมหาเต็มพงษ์ เต็มมาตย์นอก. (2554). *การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2558, จาก <http://www.gotoknow.org/blog/pong11/338313/>

- พระมหาจุฬาลงกรณ (วชิรเมธี). (2549). *ธรรมะทำไม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- พระมหาสุริยา จิตเมธี. (2553). *ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระราชนันทมุนี (สำรวจ อาภากร)*. กรุงเทพฯ: คณะบุคคลคณาจารย์ปริณท์.
- พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2542, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). ครูจะปฏิรูปการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างไร. *วารสารข้าราชการครู*. 19(3): 10 – 13.
- พวงทิพย์ วีระณรงค์. (2528). *การศึกษาสภาพและวิธีแก้ปัญหาทางวินัยของนักเรียน ตามคำรายงานของครู ผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2544). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 1*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.
- พิไลลักษณ์ ทองรอด. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2521). *การศึกษาสมบูรณ์แบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- . (2523). *ศีลธรรมกลับมาเกิด*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2558, จาก <http://www.dhammajak.net/board/viewtopic.php?t=16079/>
- . (2549). *การตามรอยพระยุคลบาทโดยทศพิศราชธรรม*. กรุงเทพฯ: สุภาพใจ.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2551). *งานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางจริยธรรมกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษามหาวิทยาลัยสยาม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ไพจิตร เอื้อทวิกุล. (2552). *สังคมศาสตร์กับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ไพฑูรย์ มະณ. (2551). *ความสำคัญของสื่อการสอน*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2557, จาก <http://gotoknow.org/blog/paitoon/231418/>
- . (2546). *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย*. นนทบุรี: กรมอนามัย.
- ภัสรา ชูเสน. (2554). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- มนต์วี นันตะเสน. (2543). *พฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคลำพูน ที่เรียนรายวิชา 20001301 สังคมศึกษา 1 โดยการสอนแบบซินดิเคต*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

- มนัส นิยมณี. (2547). การศึกษาการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มานะ อัครบัณฑิต. (2549). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. รายงานการวิจัยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3.
- มูจลินทร์ ผลกล้า. (2554). ภาวะผู้นำทางการศึกษา พัฒนาจริยธรรมตามแนว Kohlberg. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.gotoknow.org/blog/moolin/334922/>
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- ยีน ภูววรรณ. (2538). การประยุกต์เทคโนโลยีทางการศึกษา. ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่องบทบาทและทิศทางการเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนกร วงศ์ศรี; นันทกา โกมลเสน; และ รุ่งฤดี พรหมแก้วงาม. (2550). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง. ลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.ratchkitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2550/A/047/1.PDF/>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). วิกฤตเนื่องจากการปฏิวัติเทคโนโลยี ตามแนวคิดของบิลล์ เกตส์. มติชน. 2543: 14 – 18.
- รุ่งแสง กนกวุฒิ. (2549). จริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม. พิษณุโลก: พุทธชินราชเวชสาร.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2543). เทคนิควัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สุวีนิยาสาสน์.
- ล่องดาว วงเวิน. (2554). การปฏิบัติราชการตามหลักทศพิธราชธรรม. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.fisheries.go.th/foreign/images/stories/fisheries/Tossapitrachtum.pdf/>
- ละมัย สุวรรณสิงห์. (2547). การเปรียบเทียบคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบ และ ความกตัญญูทวดเทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีการอบรมเลี้ยงดู เชาวปัญญาและ เชาวอารมณ์แตกต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

วรรณารถ แสงมณี. (2538, พฤษภาคม – มิถุนายน). ผู้นำกับการบริหารงานภายในองค์กร.

วารสารเพิ่มผลผลิต. 33(9): 19 – 26.

วรินทร์ กาญจนวีระกุล. (2541). ความสอดคล้องระหว่างแบบภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของผู้บริหาร
โรงเรียนกับระดับคุณภาพของครูตามทฤษฎีของเฮอร์เชย์และบลันชาร์ดกับความพึงพอใจ
ในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษา
จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วไลรัตน์ บุญรัตน์. (2540). การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

วัชร เล่าเรื่องดี. (2541). เอกสารประกอบการสอนวิชา 462412 การนิเทศการสอน. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.

วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. (2541). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ:
เลิฟแลนด์ ลิฟเพลส.

----- . (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. วารสารวิชาการ. 9(13): 18 – 19.

วันเพ็ญ จันทร์เจริญ. (2542). การเรียนการสอนปัจจุบัน. สกลนคร: สถาบันราชภัฏสกลนคร.

วาณี ภูเสตว์. (2542). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน. จันทบุรี: คณะครุศาสตร์ สถาบัน
ราชภัฏรำไพพรรณี.

วิชัย กฤษกลาง. (2546). การศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาของปัจจัยแวดล้อมในการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอโนนสูง จังหวัด
นครราชสีมา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต. นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.

วิชัย ฤกษ์ฤทธิ์. (2548). การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : อุทยานวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนา
การเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วิเชียร บุญกล้า. (2550). ศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. ถ่ายเอกสาร.

วินัย เพชรช่วย. (2557). การพัฒนาตนเอง. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2558, จาก

<http://www.std.eng.src.ku.ac.th/?q=node/35/>

วินัย วีระวัฒนานนท์. (2541). ผลงานกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วิริยะ บุญยะนิวาสน์. (2544). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่การปฏิรูปการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: โรงเรียนพิมพ์เจริญกุล.

วิลัย ตั้งจิตสมคิด. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

วิเศษ ชินวงศ์. (2544). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ : การศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วารสารวิชาการ. 5(1): 14 – 18.

----- . (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ

ในระดับสถานศึกษา : ประสพการณ์จากนานาชาติ. วารสารวิชาการ. 4(2): 37 – 41.

ศรัณย์ ประกายบุษราคัม. (2555). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีต่อประสิทธิผลทางการบริหารงานของ

ผู้บริหารกลุ่ม โรงเรียนกำแพงแสน 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครปฐม เขต 1. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

ศิริมา ศรีอรุณสุดา. (2553). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันและ

ความพึงพอใจต่อผู้บังคับบัญชาขั้นต้น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศิริวัฒน์ ลำพุกธา. (2545). การเปรียบเทียบคุณธรรมและอัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ในจังหวัดหนองคายที่มีการอบรมเลี้ยงดูระดับเขาวนัญญาแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

(วิจัยการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ศิวธิดา ทรัพย์เหมือน. (2554). ประสิทธิภาพของปัจจัยสี่ด้านในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ

นักเรียน : การวิเคราะห์ห่อภิมาณ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ศุภณัฐคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักบริหาร. (2555). คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักบริหาร.

สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2558, จาก http://www.kst.go.th/uploads_filedownload/ct.pdf/

สงวน นิตยารัมภ์พงศ์. (2540). ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่ออนาคตไทย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ไทย.

สงัด อุทรานันท์. (2532). เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพฯ: ภาควิชา

บริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สนอง อินละคร. (2544). เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น

นักเรียนเป็นศูนย์กลาง. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟการพิมพ์.

สมคิด สร้อยน้ำ. (2542). หลักการสอน. อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

สมชัย ตั้งพร้อมพันธ์. (2555). จริยธรรมผู้นำ. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2558 จาก,

http://www.ksbrhospital.com/site_Director/story20.php/

สมชาย เทพแสง; และคณะ. (2553). การศึกษาสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และวัฒนธรรมโรงเรียน

ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภัยพิบัติ

สีนามิ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

----- . (2549). ผู้นำยุคใหม่ หัวใจของการปฏิรูป. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: อัลฟ่า มิเลเนียม.

สมเด็จพระญาณสังวร. (2522). หลักพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมบัติ ทัชทรัพย์. (2555, ธันวาคม). คุณธรรม-จริยธรรมสำหรับนักบริหาร. วารสารร่มไพรททอง.

15(1) : 19 – 28.

- สมพร เทพสิทธา. (2542). *คุณธรรมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2542). *มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สยามพร ปุณณาคม. (2541). *การบริหารจัดการที่ดีกับหลักพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมหวัง วิทยาปัญญานนท์. (2554). *การจัดการธุรกิจด้วยพรหมวิหารธรรม*. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2558, จาก: <http://www.budmgt.com/budman/bm02/virtuousexist4.html/>
- สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). *รายงานการวิจัยโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด*. กรุงเทพฯ: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. (2558). *ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ปีการศึกษา 2558*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2558, จาก [http://www.gotoknow.org/posts/492000%20\(12](http://www.gotoknow.org/posts/492000%20(12)
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2529). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- . (2539). *การเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา*. ใน *เอกสารชุดพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2542). *รายงานผลการดำเนินงานจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน. (2547). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *สภาพและปัญหาการบริหารและจัดการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)*. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2550). *วิทยาการกับการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2544). *กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (อายุ 3 – 5 ปี)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุชาติ วัชรวิ. (2546). *การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. *วารสารวิชาการ*. 8(10): 27.

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: เพื่อฟ้าพรินต์.
- สุทธิพร บุญส่ง; และ วรนาถ เกื่อนคำ. (2547). *การศึกษาอัตลักษณ์ศึกษาสำหรับการพัฒนาความรับผิดชอบของนักศึกษา. รายงานการวิจัย*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2543). *หลักสูตรทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรพล ธรรมมรดี. (2551). *หัวใจรุ่งอรุณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สานอักษร มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ.
- สุรวดี อำนาจศิริสุข. (2543). *การสร้างแบบทดสอบการวัดคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ กลาบบมาลา. (2541, เมษายน). *การเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียน*. *วารสารกองทุนสงเคราะห์การศึกษา*. 8(75): 25 – 20.
- สุวิทย์ มูลคำ; และ อรทัย มูลคำ. (2545). *21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุวิริยาสัน อรเจริญ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2545). *สุดยอดการพัฒนาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เบรนเนจ.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2534). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์.
- . (2536). *ภาวะผู้นำและความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสภณ โสมดี; และ อภันต์รี โสตะจินดา. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.nmk.ac.th/maliwan2/page/4_2librarysource.html/
- ไสว มาลาทอง. (2542). *คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับนักเรียนนิสิตนักศึกษา นักบริหาร นักการปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อมรวิทย์ นาคธรรม. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่องการประมวลสถานการณ์ปัญหาเด็กในมิติทางวัฒนธรรมและข้อเสนอต่อบทบาทของกระทรวงวัฒนธรรมในการพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- อรรถเดช โสสองชั้น. (2554). *การพัฒนาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2558, จาก http://school.obec.go.th/sup_br3/t_1.htm/
- อรสา ห้วยระย้า. (2548). *สมรรถภาพการนิเทศของผู้บริหารภายในโรงเรียนประถมศึกษา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อรุณี สติธัยภาคีกุล. (2542). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. ปริญญาโท
การศึกษามหาบัณฑิต. นครศรีธรรมราช: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
ถ่ายเอกสาร.
- อารี พันธุ์มณี. (2545). การเตรียมการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. *วารสารการศึกษา กทม.*
25(7): 4 – 5.
- อุดม เขยกียวงศ์. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2554). 3 สูตรจากพุทธวิธีสำหรับการบริหารวิถีตะวันออก. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุทัย โล้วมันคง. (2552). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตาม
แนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- Adams, H.P.; & Diekey, F.E. Basie. (1996). *Principle of Supervision*. New York: American
Bookea.
- Afshari, M.; et al. (2008). School Leadership and Information Communication Technology.
Journal of Educational Technology. 7(4): 23 – 25.
- Alexandria, Virginia; & Northouse, P.G. (2001). *Leadership Theory and Practice*. California:
Sage Publications.
- Arum, Richard. (2003). *Judging School Discipline : The Crisis of Moral Authority*. U.S.A.:
Harvard University Press.
- Ashe, Carolyn; & Hettihew, Samanthala. (2011, April). Factors Affecting Students' Perception
of Ethical and Moral Behavior: An Empirical Investigation of Business Schools in
the United States and Australia. *National Social Science Journal*. 36(1): 8.
- Barkley, R.A. (1997). *ADHD and the Nature of Self-Control*. New York: The Guildford
Press.
- Baron, E.B. (1992). *Discipline Strategies for Teachers*. Bloomington, IN: Phi Delta Kappa.
- Bass, B. (1998). *Transformational Leadership : Industry, Military, and Educational Impact*.
Mahwah, New Jersey: Erlbaum Associates.
- Bass, Bernard M.; & Ronald, E. Riggio. (2006). *Transformational Leadership*. 2nd ed.
New Jersey: Lawrence Erlbaum Associate.
- Bartell, C.A. (1990). Outstanding Secondary Principals Reflect on Instructional Leadership.
The High School Journal. 73(2): 118 – 128.

- Blasé, J.; & Blasé, J. (1998). *Handbook of Instructional Leadership : How Really Good Principals Promote Teaching and Learning*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- . (2000). Effective Instructional Leadership : Teachers' Perspectives on How Principals Promote Teaching and Learning in Schools. *Journal of Educational Administration*. 38(2): 130 – 41.
- Bradley, S.P. (2006). Redefining Roles, Responsibilities and Authority of School Leaders. *The Wallace Foundation*. pp. 2 – 41.
- Briggs, T.H.; & Just, J. Man. (1995). *Improving Instruction Through Supervision*. New York: Macmillan.
- Bronson, M. (2000). *Self-Regulation in Early Childhood*. New York: The Guildford Press.
- Calkins, Susan D. (2004). *Self-Regulation : Research, Theory, and Applications*. New York: Harper & Row.
- Cassuto, Rothman J. (1998). *From the Front Lines, Student Cases in Social Work Ethics*. Needham Heights, Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Chance, P.L.; & Chance, E.W. (2002). *Introduction to Educational Leadership & Organizational Behavior : Theory Into Practice*. New York: Eye on Education.
- Chase, G.; & Kane, M. (1983). *The Principal as Instructional Leader : How Much more Time before We Act? Denver*. CO: Education Commission of the States.
- Chekley, W. (2008). *Recruiting and Selecting Principals in Era of Accountability : A Case Study of Midwestern School*. Wisconsin: District University of Wisconsin – Madison.
- Cronbach, L.J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. (4th ed. New York: Harper and Row.
- Cross, C.; & Rice, R. (2000). The Role of the Principal as Instructional Leader in a Standards-Driven System. *NASSP*. 84(60): 61 – 65.
- Daniel, D. (1999). A Century's Quest to Understand School Leadership. *Handbook of Research on Educational Administration*. 2(1): 45 – 72.
- Dimmock, C.; & Walker, A. (1998). Comparative Educational Administration : Developing a Cross-Cultural Conceptual Framework. *Educational Administration Quarterly*. 34(4): 558 – 595.
- DuFour, Richard. (2002, May). The Learning-Centered Principal. *Educational Leadership*. 59(8): 12 – 15.

- Fowers, Blaine J. (2008). From Continenence to Virtue: Recovering Goodness, Character Unity, and Character Types for Positive Psychology. *Theory & Psychology*. 18(5): 629 – 653.
- Glickman, C.; Gordon, S.; & Ross-Gordon, J. (2001). *Super Vision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*. 5th Ed. Boston: MA: Allyn and Bacon.
- Glickman, C. (1990). *Supervision of Instruction : A Development Approach*. 2nd ed. Toronto: Allyn and Bacon.
- Glickman, Carl D.; et al. (2001). *Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*. Toronto: Sixth Edition Allyn & Bacon/Longman Publishing.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.
- Gottlieb, R.J.; & Rogers, J.L. (2010). *Academic Leadership Academy*. Retrieved March 12, 2014, from <http://www.wmich.edu>.
- Gwyn, John Minor. (1994). Theory and Practice of Supervision. New York: Dodd Mead. *Journal of Educational Research*. 13(4): 439 – 453.
- Hallinger, P.; & Murphy, J. (1987). *Instructional Leadership in the School Context*. Boston: Allyn and Bacon.
- Halverson, R. (2001). *Representing Phronesis : Supporting Instructional Leadership Practice in Schools*. Boston: Allyn & Bacon/Longman Publishing.
- Harden, R. M. (1988). What is an OSCE? *Medical Teacher*. 10(1): 9 – 22.
- Harris, B.M. (1990). *Supervision Behavior in Education*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Hartsfield, Michael Kirk. (2003). *The Internal Dynamics of Transformational Leadership : Effects of Spirituality, Emotional Intelligence*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Hersey, P.; & Blanchard, K.H. (1993). *Management of Organizational Behavior : Utilizing Human Resources*. 6th ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Hinman, Lawrence M. (1998). *Ethics : A Pluralistic Approach to Moral Theory*. 2nd ed. New York: Harcourt Place.
- Honig, A.; & Lansburgh, T. (1991). The Tasks of Early Childhood : The Development of Self Control Part II. *Day Care and Early Education*. 18(4): 21 – 22.
- Hoy, W.; & Miskel, C. (2000). *Educational Administration : Theory, Research and Practice*. 6th ed. New York: McGraw Hill.
- Hugman, R. (2005). *New Approaches in Ethics for the Caring Professions*. New York: Palgrave McMillan.
- Kali-ski, B. (2001). *Ethics in Management*. New York: Macmillan Reference.

- Kenneth, Leithwood; et al. (2004). *Review of Research : How Leadership Influences Student Learning*. Toronto: University of Minnesota and University of Toronto.
- Knirk, E.G. (1979). *Designing Productive Learning Environment Educational Technology*. New Jersey: Publications Englewood Cliffs.
- Kohlberg, Lawrence. (1976). *Moral Stages And Moralization : The Cognitive Development Approach, in Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues* Editor: Thomas Lickana. New York: Holt Rinchart and Winston.
- Krejcie, R.V.; & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607 – 610.
- Kremenitzer, J. (2005). The Emotionally Intelligent Early Childhood Educator : Self-Reflective. *Journaling Early Childhood Education*. 33(1): 3 – 4.
- Kuo, Elaine W. (2001, April). Apart and a Part : The Development of Individual and Group Identity of Asian American College Students. *Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*.
- Lambert, L. (2002). A Framework for Shared Leadership. *Education Leadership*. 59(8): 37 – 40.
- Lashway, L. (2002, July). Developing Instructional Leaders. *ERIC Digest 160*. Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon.
- Leonard, L.J.; & Leonard, P.E. (2006). Leadership for Technology Integration : Computing the Reality. *Alberta Journal of Educational Research*. 52(4): 212 – 224.
- Manz, C.C.; & Sims, H.P. (2002). *The New Super Leadership to Lead Themselves*. New Delhi: Viva Books Private.
- McEwan, E. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Mendez-Morse, S. (1991). The Principal's Role in the Instructional Process : Implications for at-Risk Students. *Issues about Change*. 1(2): 1 – 5.
- Murdick, Ross; & Clagget. (1993). *Information Systems for Modern Management*. New Delhi: McGraw-Hill.
- Murphy, J. (1990). *Principal Instructional Leadership : Advances in Educational Administration*. New York: McGraw-Hill.
- Murphy, J.; et al. (1983). Instructional Leadership : A Conceptual Framework. *Planning & Changing*. 14(3): 137 – 149.
- Northhouse, P.G. (2007). *Leadership : Theory and Practice*. 4th ed. CA: Sage Publications.

- Notkin, David. (2010). *Mentoring Academic of Leadership*. Retrieved April 13, 2014, from http://www.paesmem.stanford.edu/html/proceedings_10.html/
- Piaget, Jean. (1960). *The Moral Judgment of Child*. Illinois: The Free Press.
- Rossow, L.; & Warner, L. (2000). *The Principalship : Dimensions in Instructional Leadership*. 2nd ed. Durham, NC: Carolina Academic Press.
- Samuel, Y.S. Chan; & Philomena, Leung. (2006). The Effects of Accounting Students' Ethical Reasoning and Personal Factors on their Ethical Sensitivity. *Managerial Auditing Journal*. 21(4): 436 – 457.
- Schneider, Benjamin; & Brent, D. Smith. (2004). *Personality and Organizations*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sergiovanni, T.J.; & Starratt, R. J. (1988). *Supervision : Human Perspectives*. 4th ed. New York: McGraw-Hill.
- Short, P.M.; & Spencer, W.A. (1990, Winter). Principal Instructional Leadership. *Journal of Research and Development in Education*. 23(2): 117 – 122.
- Smith, W.; & Andrews, R. (1989). *Instructional Leadership : How Principals Make a Difference*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Stephen, P. Robbins. (1976). *The Administrative Process*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Stronge, J.H. (1988). A Position in Transition? *Principal*. 67(5): 32 – 33.
- . (1993). Defining the Principalship : Instructional Leader of Middle Manager. *NASSP Bulletin*. 77(55): 1 – 7.
- Suhaiza, Ismail; Zaza, Eliza; & Binti, Mohd Redza. (2013). Factors Affecting the Ethical Judgment of Business Ethics' Students. *Terengganu International Management and Business Journal*. 3(2): 19 – 33.
- Thiroux, Jacques. (1998). *Ethics : Theory and Practice*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Titus, Harold Happer. (1996). *Ethics for Today*. New York: American Book.
- Van, de Grift W.; & Houtveen, A. (1999). Educational Leadership and Pupil Achievement In Primary Education. *School Effectiveness and School Improvement*. 10(4): 373 – 389.
- Walker. (2006). Innovation Type and Diffusion : An Empirical Analysis of Local Government. *Wiley Online Library*. 84(2): 311 – 335.
- Waters, J.T.; & Marzano, R.J. (2006). *School District Leadership that Works*. Denver, CO: Mid-continental Research for Education and Learning.

- Watson, J.G. (2005). *Towards Designing Effective Feedback Processes for Public Schools*. Ph.D. Dissertation. Wisconsin: University of Wisconsin-Madison, Department of Industrial Engineering.
- Weber, J. (1996). Leading the Instructional Program. In Smith, S.; & Piele, P. (Eds.). *School Leadership*. pp. 253 – 278. Oregon: Clearinghouse of Educational Management Eugene.
- Weindling, D. (1990). The Secondary School Head Teacher: New Principals in the United Kingdom. *National Association of Secondary School Principals Bulletin*. 74(526): 1111 – 1198.
- Whitaker, B. (1997). Instructional Leadership and Principal Visibility. *The Clearinghouse*. 70(3): 155 – 156.
- Wiel, M. (1986). *Models of Teaching*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Wildy, H.; & Dimmock, C. (1993). Instructional Leadership in Primary and Secondary Schools in Western Australia. *Journal of Educational Administration*. 31(2): 43 – 62.
- William, K. (1994). *Supervision for Better School*. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Willower, D. (1994). Dewey's Theory of Inquiry and Reflective Administration. *Journal of Educational Administration*. 32(1): 5 – 22.
- Wilson, M.D. (2004). Teaching, Learning, and Millennial Students. *Wiley Periodicals*. 2(3): 59 – 71.
- Yukl. (1998). *Leadership in Organizations*. 4th ed. New Jersey: Prentice Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ
- แบบสอบถาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

อาจารย์ ดร.สุเทพ ตระหง่าน

ผู้บริหารโรงเรียนชุมทองวิทยา
เขตคลองสามวา
กรุงเทพมหานคร

อาจารย์ ดร.คณิต สุขรัตน์

อาจารย์ประจำหลักสูตร
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา
จังหวัดปทุมธานี

อาจารย์ ดร.อมรลักษณ์ คล้ายเรือง

ผู้อำนวยการ
กลุ่มคลินิกเวชกรรม
สำนักงานคณะกรรมการ สกสค.

อาจารย์ ดร.คัมภีร์ ชีระวิทย์

อาจารย์ประจำ
คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม
กรุงเทพมหานคร

อาจารย์ ดร.เฟื่องฟ้า เรืองเวช

ที่ปรึกษาโรงเรียนทิพพากรวิทยาการ และ
โรงเรียนเซนต์โยเซฟเมืองเอก
จังหวัดปทุมธานี

แบบสอบถาม

เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

คำชี้แจง:

1. จุดประสงค์ของแบบสอบถามเพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 และจึงนำผลไปวิเคราะห์ในขอบเขตที่ศึกษา

2. ความต้องการของผู้ตอบแต่ละคนไม่จำเป็นต้องตรงกันหรือเหมือนกันกับความต้องการของผู้อื่นหรือต้องเป็นไปตามหลักวิชาการใดๆ

3. โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ

4. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ธีรธร สุธีธร

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

คำชี้แจง: โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

2. อายุ

☐

น้อยกว่า 30 ปี

☐

30 – 40 ปี

☐

มากกว่า 40 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษาสูงสุด

☐

ปริญญาตรี

☐

ปริญญาโท

☐

ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์การทำงาน

☐

น้อยกว่า 5 ปี

☐

5 – 10 ปี

☐

มากกว่า 10 ปี

ตอนที่ 2 คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับมาก
3 หมายถึง	ระดับปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับน้อย
1 หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

ขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่อไปนี้แต่ละด้าน และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านความซื่อสัตย์					
1. นักเรียนไม่กล่าวเท็จ หรือพูดปด					
2. นักเรียนยอมรับผิด เมื่อกระทำความผิด					
3. นักเรียนไม่หยิบของผู้อื่นก่อนได้รับอนุญาต					
4. นักเรียนไม่ลอกการบ้านเพื่อน หรือให้เพื่อนลอก การบ้าน					
5. นักเรียนส่งงานและการบ้านตรงเวลา					
6. นักเรียนยืมของผู้อื่นไปแล้วส่งคืนตรงเวลา					
7. นักเรียนไม่ทุจริตในการสอบ					
8. นักเรียนไม่เอาเปรียบเพื่อน					
9. นักเรียนไม่ปลอมแปลงเอกสาร					
ด้านความมีระเบียบวินัย					
10. เมื่อเก็บสิ่งของของผู้อื่นได้ นักเรียนจะรีบนำไป ติดต่อคืนเจ้าของ					
11. นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของ โรงเรียน					

คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านความมีระเบียบวินัย (ต่อ)					
12. นักเรียนไม่นำอาหารเข้ามารับประทานในห้องเรียน					
13. นักเรียนเชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์					
14. นักเรียนไม่พูดคุยกุญแจกันในขณะที่ครูทำการสอน					
15. นักเรียนเข้าชั้นเรียนทุกชั่วโมง					
16. นักเรียนไม่นำงานอื่นเข้ามาทำในห้องเรียน ในขณะที่ครูกำลังสอน					
17. นักเรียนขออนุญาตเข้าและออกนอกห้องเรียนและ โรงเรียน					
18. นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านการแต่งกาย และ ความสุภาพเรียบร้อย					
19. นักเรียนไม่แข่งคิวเพื่อนแย่งซื้ออาหาร					
ด้านความรู้					
20. เมื่อมีเวลาว่าง นักเรียนจะเข้าห้องสมุดเพื่อหา ความรู้เพิ่มเติม					
21. นักเรียนพูดคุยกและแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆ กับครู และเพื่อนๆ					
22. นักเรียนเตรียมบทเรียนมาล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน					
23. นักเรียนทบทวนบทเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติมใน เรื่องที่ครูสอนไปแล้ว					
24. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียน					
25. นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการและ เทคโนโลยีใหม่ๆ					
26. นักเรียนมีความสนใจ ติดตามความก้าวหน้า และ ความเคลื่อนไหวทางวิชาการ					
27. นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
ด้านความมุ่งมั่น					
28. นักเรียนมีความภูมิใจที่เป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้					
29. นักเรียนมุ่งมั่นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย					
30. นักเรียนร่วมมือกันรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน					

คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านความมุ่งมั่น (ต่อ)					
31. นักเรียนชื่นชมโรงเรียนให้ผู้อื่นฟังเสมอ					
32. นักเรียนมีความสุขกับการเรียนในโรงเรียน					
33. นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจเรียนให้ได้ความรู้					
ด้านความสามัคคี					
34. นักเรียนให้ความสำคัญกับงานกลุ่มในชั้นเรียนก่อน งานส่วนตัว					
35. เมื่อโรงเรียนขอความช่วยเหลือทำกิจกรรม นักเรียนก็ยินดีให้ความช่วยเหลือ					
36. นักเรียนเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส					
37. นักเรียนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการ พัฒนาโรงเรียนยินดีร่วมพัฒนาโรงเรียน					
38. นักเรียนทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนได้ดี					
39. นักเรียนไม่สร้างความแตกแยกในหมู่เพื่อน					
40. เมื่อเพื่อนในชั้นเรียนทะเลาะกัน นักเรียนยินดี เข้าไปไกล่เกลี่ย					

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับมาก
3	หมายถึง	ระดับปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับน้อย
1	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

ขอให้ท่านพิจารณาข้อความต่อไปนี้แต่ละด้าน และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการพัฒนาหลักสูตร					
1. ครูวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ทุกกลุ่มสาระและ กิจกรรม					
2. ครูมีการจัดทำตารางการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ					
3. ครูมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต่อเนื่อง					
4. ครูมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสื่อการเรียนรู้และ เครื่องมือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้					
5. ครูส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการ ที่เตรียมไว้					
6. ครูปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มี คุณภาพ					
7. ครูจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนา หลักสูตร					

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้					
8. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ					
9. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด และความสนใจของนักเรียน					
10. ครูจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนและ สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล					
11. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้ลงมือ ปฏิบัติจริง					
12. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้					
13. ครูบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอน					
14. ครูจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ ต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน					
15. ครูปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
16. ครูจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ การเรียนรู้					
17. ครูอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน					
ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษา					
18. ครูเลือกและจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีให้ ตรงความต้องการและความสนใจของนักเรียน					
19. ครูเลือกและจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน					
20. ครูใช้สื่อการสอนและเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล ต่างๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน					

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษา (ต่อ)					
21. ครูประยุกต์การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ในการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ					
22. ครูนำการวิจัยมาใช้ในการผลิต และพัฒนาสื่อ การสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน					
23. ครูติดตาม และประเมินผล เพื่อให้เกิดการใช้สื่อ การสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่คุ้มค่า เหมาะสม กับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน					
ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้					
24. ครูสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งในและนอกสถานศึกษา					
25. ครูจัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอก สถานศึกษา					
26. ครูวางแผนร่วมกันกับชุมชนในการให้บริการ แหล่งเรียนรู้					
27. ครูจัดทำโครงการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้					
28. ครูจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ นักเรียนและชุมชน					
29. ครูส่งเสริมให้นักเรียนและชุมชนใช้แหล่งการเรียนรู้ ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า					
ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา					
30. ครูแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกัน					
31. ครูให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดคุณภาพ					
32. ครูเข้าร่วมการอบรม ประชุม สัมมนาและศึกษาดูงาน เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมในวิชาชีพ					
33. ครูสาธิตการสอนให้เพื่อนครูใช้เป็นแนวทางใน การพัฒนาการเรียนการสอน					

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนระดับ ประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครปฐม เขต 1	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา (ต่อ)					
34. ครูเขียนเอกสารวิชาการ บทความหรืองานวิจัย					
35. ครูสนทนาทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวทางการปฏิบัติงาน หรือ เทคนิควิธีการสอน					
36. ครูเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อสังเกตการสอนของเพื่อนครู ในชั้นเรียน					
37. ครูจัดแสดงผลงานของเพื่อนครู เพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ					

ภาคผนวก ข

- สำเนาหนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อวิจัย

ที่ ศธ 0519.12/ 6365

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

21 ธันวาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.สุเทพ ตระหง่าน

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวธีรธร สุธีธร และขอขอบคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ดร. ไขแสง

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท 089 677 7373

ที่ ศธ 0519.12/ ๖3๖๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒1 ธันวาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.คณิต สุขรัตน์

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวธีรธร สุธีธร และขอขอบคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุจฎิ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373

ที่ ศธ 0519.12/ ๖๖๖7

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ ธันวาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.อมรลักษณ์ คล้ายเรือง

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ
การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง
“ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศิริรักษ์ และ
อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวธีรธร สุธีธร และขอขอบคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373

ที่ ศธ 0519.12/ 6368

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

21 ธันวาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.คัมภีร์ ธีระวิทย์

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ
การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง
“ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุญ บวรศิริรักษ์ และ
อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวธีรธร สุธีธร และขอขอบคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฤ์ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373

ที่ ศธ 0519.12/ 6369

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ ธันวาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.เฟื่องฟ้า เรืองเวช

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ
การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง
“ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุญ บวรศิริรักษ์ และ
อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวธีรธร สุธีธร และขอขอบคุณ
เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต โยเหลา)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373

ที่ ศธ 0519.12/ 1163

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสุธีธร

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” และขอใช้สถานที่ในโรงเรียนของท่าน ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2559 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373 และ 092 560 9127

ที่ ศธ 0519.12/ 3๒5

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ มกราคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลจันทรสว่างกุล

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” และขอใช้สถานที่ โรงเรียนอนุบาลจันทรสว่างกุล ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2559 ทั้งนี้ นิสิต จะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373

ที่ ศธ 0519.12/1154

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลไพทวิทยา

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” และขอใช้สถานที่ในโรงเรียนของท่าน ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2559 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.คุชฎี โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373 และ 092 560 9127

ที่ ศธ 0519.12/11๖1

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเสริมปัญญา

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุศรีรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตอาจารย์ ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” และขอใช้สถานที่ในโรงเรียนของท่าน ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2559 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373 และ 092 560 9127

ที่ ศธ 0519.12/ 1162

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสว่างวิทยา

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์อาจารย์ ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” และขอใช้สถานที่ในโรงเรียนของท่าน ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2559 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373 และ 092 560 9127

ที่ ศธ 0519.12/ 1163

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสุพรรณ

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบุญ บุรศิริรักษ์ และ อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุญาตขอทราบข้อมูลของ ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” และขอใช้สถานที่ในโรงเรียนของท่าน ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2559 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุซงญอ โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373 และ 092 560 9127

ที่ ศธ 0519.12/1164

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหอแก้ววิทยา

เนื่องด้วย นางสาวธีรธร สุธีธร นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการ
การศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง
“ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” โดยมี อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และ
อาจารย์ ดร.สมชาย เทพแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขออนุมัติขอความเห็นชอบจาก
ระดับประถมศึกษา ตอบแบบสอบถาม เรื่อง “ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ
นักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1”
และขอใช้สถานที่ในโรงเรียนของท่าน ในระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้
ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุจฎี โยเหลา)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089 677 7373 และ 092 560 9127

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวธีรธร สุธีธร
วันเดือนปีเกิด	30 กันยายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	338/2 ถนนทิพาการ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้บริหาร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	338/2 ถนนทิพาการ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนราชินีบูรณะ
พ.ศ. 2552	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สื่อสารมวลชน จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2559	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การบริหารการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ